

2004ko martxoaren 14a
LXXVII. urtea
1.935 zenbakia
3,20 euro

Igandean jakingo da PPk gehiengo osoa duen ala ez

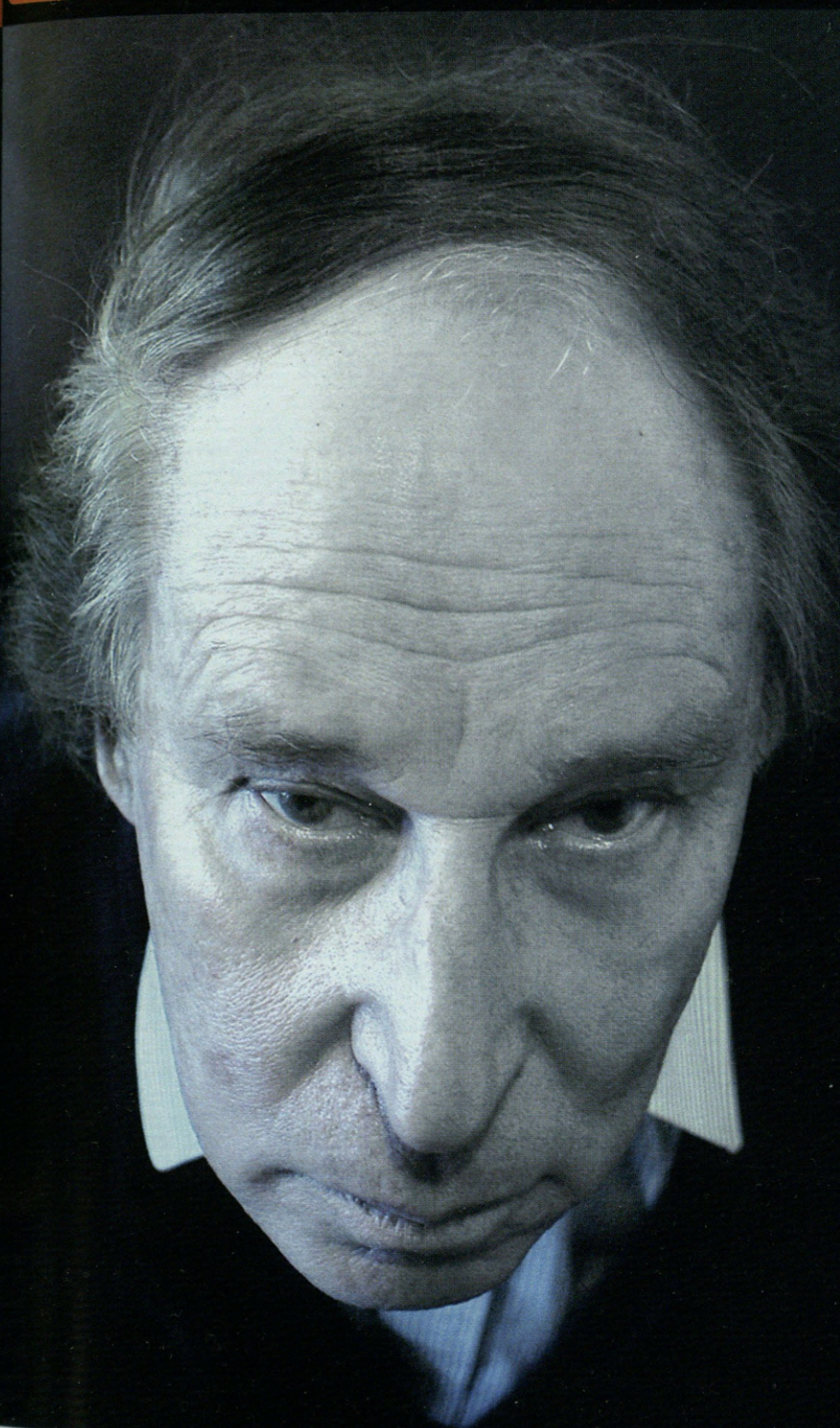

ARGIA

Alberto
Schommer

«Ez dut
argazkilari
itxurarik
izan nahi»

ANTXOA eta HEGALUZZEA:

Arrantzaleak aurtengo kanpainaren beldur

01935

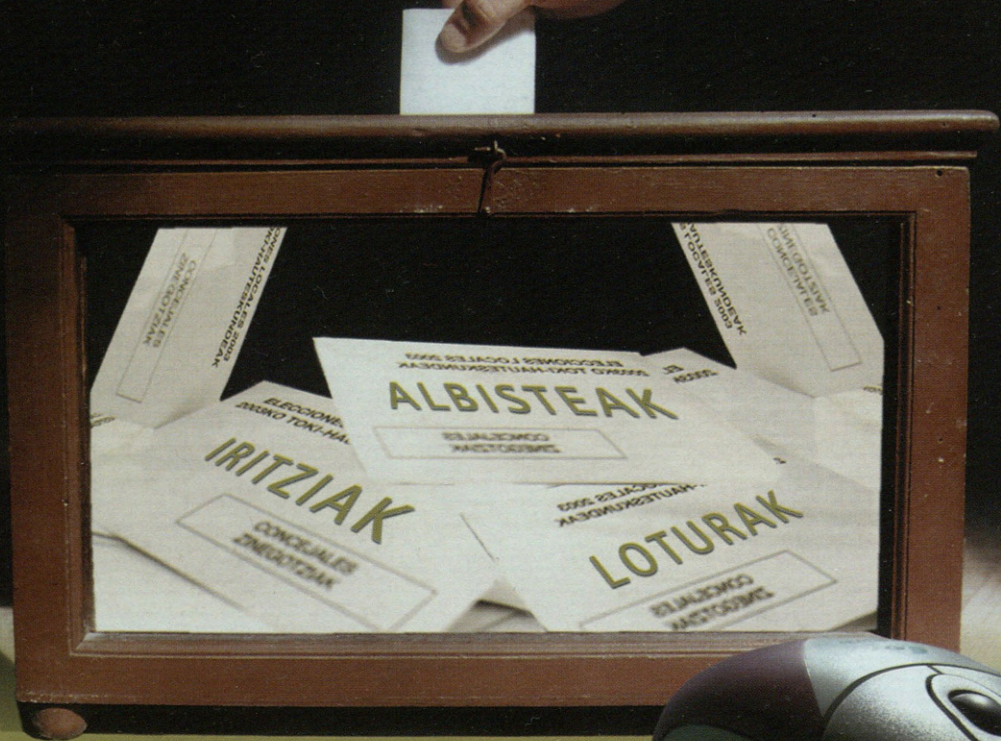
9 778402 139093

Sareko ARGIA

ESPAINIAKO
HAUTESKUNDE
OROKORRAK 2004

www.argia.com

M-14

- Eguneko albisteak eta iritziak
- Politikari baten iritzia egunero
- Interneteko lotura baliagarri eta interesgarriak
- Zure iritziak emateko aukera

asteko gaia

- Gure itsasoa agortu al dugu?

DANIEL UDALAITZ

4

pertsonaia

- Alberto Schommer: "Naturak sortutako ordena bilatzen dut argazkitan".

E. EIZAGIRRE/ I. EIZAGIRRE

10

iritziaren leihoa

- Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA 16

- Trantsizioko hauteskundeak. XABIER OLEAGA 17

- Sormena ez dago sobran. X. MENDIGUREN 18

- Farmakoen beharraz. JOXE MARI OSTOLAZA 19

- Luparekin: Musikaz-edo. UNAI ITURRIAGA 20

- Txandan: Igande goiza Gatwicken.

IGOR ESTANKONA

21

- Hiruko txikian: Enrique. J.M. OSTOLAZA 21

- Oihartzunak. 22

erdiko kaiera

- Nafar artea bistan. N. LUJANBIO 23

- Errimel merkedun barraskiloak.

AINARA GURRUTXAGA

27

- Ezpalak: KATIXA GARATE 30

- Argitalpenak: PILAR IPARRAGIRRE 32

- Denbora-pasak. 34

- Ihesi: Erlori begira Izarraitz mendikatean.

ONINTZA IRURETA

36

- Makina bat kontu. 40

- Sukaldean: Muskuiluak lurrunean irekiak gurin saltsa krematsuarekin. 42

gaiak

- Emeterio Arrese euskaltzale bidaiaria.

URKO APAOLAZA

43

- Lurra gaixo dago.

MAIDER ZAPIRAIN

46

termometroa

- LAB sindikatuak hizkera sexista sailhesteko protokoloa prestatu du. MAIDER EIZMENDI 49

- Euskararen fonotekan nafarren ahotsa protagonista. ALOÑA IPINTZA 50

- Estatu ereduaren arabeko hauteskundeak. MIKEL ASURMENDI 52

- Bero-beroan. 54

- Net hurbil: Frantziako Tour ezberdin hau atomikoa izanen da. PELLO ZUBIRIA 56

azkena

- Bedeinkatuak zuek! INAKI MENDIGUREN 58

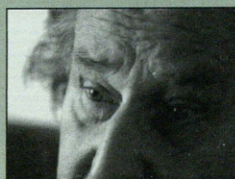
Laster hasiko da antxoaren kanpaina berria hegaluzeare-narekin batera. Azken kanpai-nak penagarriak izan ziren eta arrantzaleak beldur dira aur-tengo kanpainarekin. Egun, antxoaren eta hegaluzearen kanpainak dira garrantzitsue-nak. Orain dela mende batzuk balea eta bakailaoarena edo bisigu eta hegaluzearena ziren bezala. 4

Antxoaren kanpaina

Alberto Schommer

«Naturak sortutako ordena bilatzen dut argazkitan»

Gasteizen jaio eta Madrilen bizi den argazkilariaren begitan beti egon dira jende botereduna, erregea, artista ezagunak... Baina galeria batzuek ez omen dute bera oso begiko. Oraingoan geuk egin diogu argazkia. 10

Luparekin

Unai Iturriaga

20

POLITIKA

Hauteskunde orokorrak

Espainiako Estatuaren hau-teskunde kanpaina azken txanpan sartu da. Kanpainan ikusitakoarengatik eta inkes-tek eskainitako datuen arabe-ra PPko Mariano Raxoi nagusituko da. Oso datu garrantzizko bat dago argi-tzeko ordea. Emaitezke gehiengo osoa emango ote diote berriz ere PPri? 52

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produkzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estibx Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Sustapena: Kike Amonarritz. Harpidetzak: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Añña Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxe: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRO-NIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Ipar Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza./ Argazkia: Karlos Corbella

• ASTEKO GAIA •

Antxoaren eta hegaluzearen azken kanpaina penagarriek –izugarri jaitsi baitira harrapaketak– ziurgabetasuna sortu dute arrantzaleen, haien familien eta arrantzak ukitzen dituen beste sektoreen artean, ofizialki apirilean hastekoa den kanpainaren atarian. Badirudi egoera horren arrazoiak gehiago dela egiturazkoa, hau da, kalak agortzen ari direlako iritsi garela horrela egotera, gertaeren (esate baterako, Prestigek eragindako kutsadura) arabera baino. Euskal arrantzaleen lehenengo aztarnak Paleolitokoak ditugu. Garai hartan oso ohiko jarduera zen itsaski-bilketa, eta gerora, XVI. mendean ere, Ternuako urrutiko itsasoetara joaten ziren euskal arrantzaleak balearen arrantzara. Baina gaur egun gehiegizko arrantzak eragindako krisia daukagun bezala, garai haietan ere izan ziren krisialdiak.

DANIEL UDALAITZ

Antxoaren eta hegaluzearen kanpaina

LASTER HASIKO DA ANT XOAREN kanpaina berria, hegaluzearenarekin batera gure arrantzaleentzat eta arrantza-mota horrekin zerikusia duten gainontzeko sektoreentzat garrantzitsuen dena. Eta errealitate latza hauxe da: azken hamar urteotan gero eta antxoa gutxiago harrapatzen dela, nahiz eta noizean behin salbuespenak ere gertatzen diren. Batez ere azken hiru urteetan gertatu da harrapaketen gutxitze bortitza: 2001. urtean gure arrantzaleek 18.950 tona antxoa harrapatu zituzten, 2002an 5.000 tona eta 2003an 3.000 tona besterik ez. Zer gertatzen ari da gure kaltetan? Ba al dago harrapaketen gutxitze bortitz hori esplika dezakeen arrazoirik? Edo, eragileak lehengo urtean gertatutako Prestige ontziaren hondoratzea eta antzekoak izango ote dira?

Aditu guztiek diotenez, egoera honen arrazoiak gehiago dira egiturazkoak gertakari zehatzen ondoriozkoak baino. Azken urteotan, alde batetik gehiegizko arrantza egin da, eta bestetik, erabili diren arrantza-tresnek –bolantek, adibidez– gure kalak agortzea eragin dute. Kontua larria da, izan ere ez baitira antxoaren eta hegaluzearen arrantza bakarrik une latzak pairatzen ari direnak, beste espezie batzuekin ere, legatzarekin, esate baterako, beste horrenbeste gertatzen ari baita. Hain juxtu ere egitura-arazo horrengatik ari da Europako Batasuna arrantza mugatzen, nahiz eta zenbaitetan mugaketa hori diskriminatzaile xamarra izan, herrialde batzuei besteei baino mesede handiago egiten baitie. Une honetan bertan, legatz harrapaketen muga bost urtean bortizki jaisteko aukera aztertzen ari da Brusela. Neurri horrek nola baiteko eragina izango du gure arrantzaleengan. Hori guztia kontuan hartuta, gure arrantzaleen artean ziurtasunik eza da nagusi antxoaren kanpaina hastear den une honetan.

Gure itsas agortu al da

pa lugu?

Izan ere, azken urteotako beheranzko joerak jarraitzen badu, euskal arrantzaren sektorea hiltzeko zorian geratzeko arriskua baitago.

Harrapaketen bilakaera

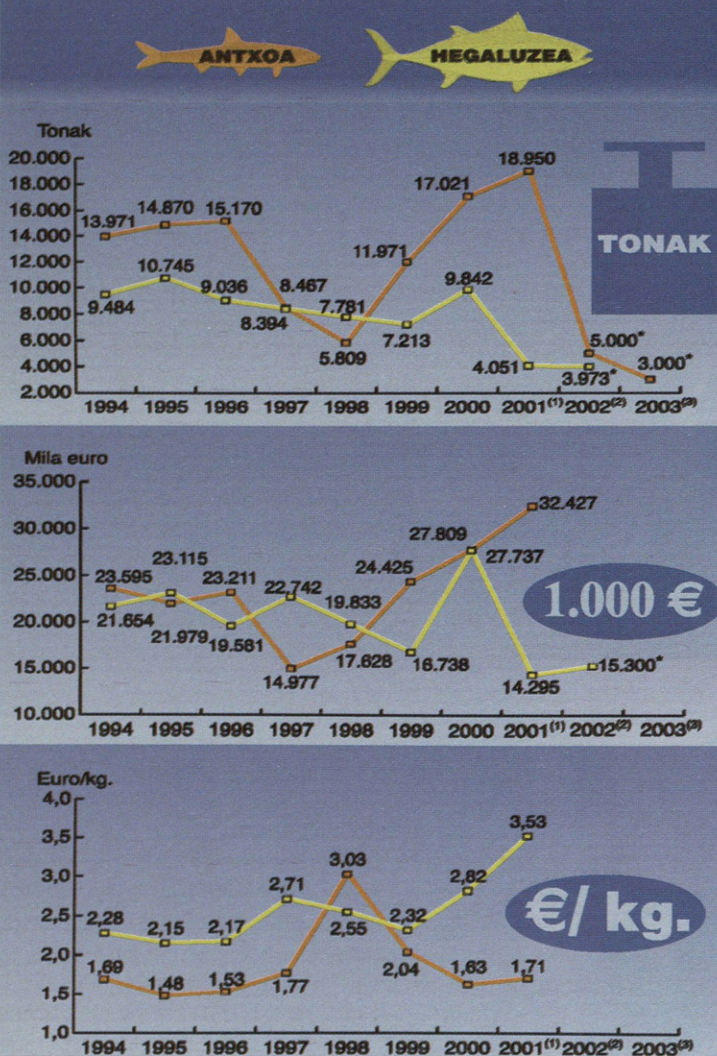
Txosten honekin batera doan koadroan ikus daiteke azken hamar urteotan harrapaketek izan duten beheranzko bilakaera, nahiz eta tartean salbuespenak ere izan diren. Bilakaera bera izan dute azken urteotan hegaluzearen kanpainen ere. Antxoaren eta hegaluzearen kanpainen izandako bilakaerari ongi erreparatuz gero, argi ikusten da azken urteotan nabarmen egin dutela behera. Beraz, pentsatzekoa da gure arrantza-kanpainen arazoa ez dutela

Antxoaren eta hegaluzearen kanpainak dira garrantzitsuenak gure arrantzaleentzat. Bertatik bizi dira zuzenean 5.000 pertsona eta zeharka beste milaka

eragiten Prestigen hondoratzea bezalako hondamendiek bakarrik, eta arazoa, zoritxarrez, askoz sakonagoa izan daitekeela. Ez ditugu gure arrantza baliabideak errespetatu. Eta gehiegizko arrantza egin dugu. Horrez gain, Europako zenbait herrialdek sare pelagikoak edo bolantak erabili dituzte, eta horrek ere gure kalen agortzean izan du zeresana. Arrantza aparailuei dagokienez, euskal arrantzaleek, oro har, ohiko tresnak erabili dituzte eta itsasoko ekosistemarekiko errespetu handiagoarekin jokatu dute.

ANTXOAREN ETA HEGALUZEAREN KANPAINEN EBOLUZIOA

(1), (2) eta (3) Behin-behineko datu ez ofizialak.
Iturria: Eusko Jaurlaritzako Nekazaritza eta Arrantza Saila.

Prestigen ondorioak

Zer gertatu zen lehengo urteko kanpaina historia osoko txarrena izateko? Arrantzaleek eman dute beraien iritzia. Esate baterako, Gipuzkoako Kofradien Federazioko presidenteak, Esteban Olaizolak, adierazi zuen inoiz ez dituztela bi kanpaina hain txar egin bata bestearen atzetik. "Oraingo honetan -gaineratu zuen- inork ez du antxoarik harrapatu, ez Kantauriko itsasontziek eta ez arraste-ontzi pelagiko frantziarrek. Arrantzari nabarmen eragin zion kanpoko faktore bat egon zen joandako urtean: Prestigen fuela, harrapaketak jaistearen arrazoi nagusia, alegia". Hori dela-eta, arrantzaleek zientzialariei eskatu zieten lehenbailehen eman zezatela Galiziako kostaren aurrean hondoa jotako petroliontzia itsasoko ekosisteman sortutako kalteen berri.

Egia da Prestigee eragindako hondamendiak zerikusia izan zuela lehengo urteko antxoaren kanpaina ezin txarragoan, baina egia da baita ere adituen arabera hori gure itsasoko ekosistema pairatzen ari den egoera kaxkarrari gaineratu zitzaion beste arrazoietakoa bat izan zela. Ikusi egin beharko da aurtengo antxoaren eta hegaluzearen kanpainak nola bukatzen diren, emaitza horiek gure itsasoko ekosistema zein egoeratan dagoen erakuts diezagukete eta.

400 itsasontzi eta 5.000 arrantzale

Antxoaren eta hegaluzearen kanpainetatik lortzen dituzte gure arrantzaleek diru-sarrerarik handienak. Beraz, aurtengo kanpaina hain txarra suertatzen bada, arazo larriak izango dituzte, eta are larriagoak ontziak berritzeko egin dituzten inbertsioak kontuan hartuta. Antxoaren eta hegaluzearen kanpainak egiten dituen Bizkaia eta Gipuzkoako ontzidiak 400 bat ontzi eta 5.000 arrantzale dauzka. Alabaina, zeharka sorrarazten dituen lanpostu-kopurua hamar bider handiagoa da. Horren ondorioz, antxoaren eta hegaluzearen kanpainak ustelak ateratzen badira, zeharkako enplegua (portu-zerbitzuak, lonjak, arrandegiak, kontserba-fabrikak, hornitzaileak, eta abar) ere gaizki ibiliko dira. ■

Legatza ugaritzeko plana

Europako Batzordeak legatza ugaritzeko bigarren plana onetsi du Irlanda, Zeltar Itsasoa, Bizkaiko Golkoa eta Mantxako Kanalerako. Zientzialariek diote une honetan 143.000 tona legatz dau dela, eta segurtasun-muga 103.000 tonakoa dela. Hori dela-eta, legatzaren biomasa sendotzeko plana egin beharra dago, eta ondorioz, harrapaketa-kuotak eta arrantza-ahalegina gutxitu beharko dira. Ildo horretan, legatz harrapaketak bost urtean bortizki gutxitzea proposatu du Bruselak. Zehatz esateko, urtero % 10 legatz gutxiago harrapatzea jarri du mahai gainean. Legatza ugaritzeko plan horren ondorioak leuntzeko, Europako Batasunak ontzi zaharrak desegiteko fondo bat sortu du, eta horrez gain, jardunik ezaren ordainetan diru-laguntzak emango dizkie arrantzaleei.

Ontzien suntsipena sustatzeko asmoz, estatu kideen legatzetarako ontziak desegiteko fondoak 32 milioi euro izango ditu. Harrapaketak eta arrantza jarduna gutxitzeak eragindako galera ekonomikoak nolabait leuntzen saiatuko da fondoak. Arrantza jarduera % 25 edo gehiago gutxitu behar dutenek izango dute fondoko diru-laguntzak jasotzeko aukera. Planaren arabera, EBko laguntzak jaso ahal izango dituzte arrantza jarduera aldi baterako eten beharrean aurkitzen diren ontzi jabeek eta tripulazioek. Estatu kideek, berri, Arrantza Bideratzeko Finantza Tresnaren (ABFT) % 3 gorde dute legatza ugaritzeko plana dela-eta hartutako gizarte eta ekonomia mailako neurri horiei aurre egiteko.

Baleak, bisiguak eta antxoak

EUSKAL HERRIKO arrantzaren historia ezagutzeko, lehenik eta behin Paleolitara arte egin behar dugu atzera, ordukoak baitira lehendabiziko aztarna arkeologikoak. Ondoren, Erdi Aroraino joan behar dugu, garai hartakoak ditugu eta euskal arrantzaren inguruko agiriak zaharrenak. Arrantzak garrantzi handia izan zuen XV., XVI. eta XVII. mendeetan. Hegoaldean gainbehera jo zuen XVIII. mendean, XIX.ean berriz ere gora egin zuen, eta XX.ean gehiegizko arrantzaren arazoa sortu zen. Gaur egun ere gure arrantza eta portuetan nabarmen eragiten ari da gehiegizko arrantzaren arazo hori.

Horixe da gaian aditua eta EHUko Gizarte eta Komunikazio Zientzien Fakultatean Historia Garaikideko irakaslea den Juan Gracia Cárcamok Eusko Ikaskuntzaren *Euskoenews* & *Median* argitaratu duen Euskal Herriko arrantzari buruzko monografikoan erakutsi digun ikuspegia. Material horretaz baliatu gara gure irakurleei Euskal Herriko arrantzaren laburpen historikoa eskaintzeko.

Paleolitikotik Erdi Arora

Euskal arrantzaren historiako lehenengo aztarnak arkeologikoak dira, eta hasieratik bertatik daukate zerikusia Iparraldearekin ere. Izan ere, gure euskal lurraldeko leizeetan egindako indusketetan Paleolitoko egiten zen itsaski bilketa ugariaren aztarna mordoa aurkitu da. Euskal Herriko hainbat labar pinturetan gure kostaldeko arrantza jardueraren lehenengo aztarnak aurkitu dira: oilar eta mihi-arrainen adierazpen ikonografikoak, esate baterako. Ildo horretan, gogorazteko modukoa da Lapurdiko Getaria herrian gelditu diren erromatar garaiko arraina gatzetan jartzeko instalazioen arrastoak. Neguan gure lurraldera etortzen ziren baleen ingurukoak dira euskal arrantzarekin zerikusia duten Erdi Aroko agiriak lehenengo aipamenak. *Libro del Buen Amore* bertan ere Bermeoko bisigu eta sardi-

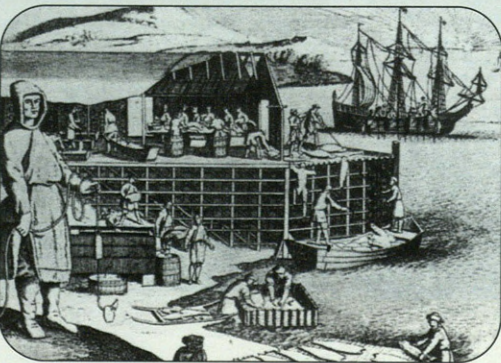
Paleolito garaikoak dira euskal arrantzaleen lehen aztarnak. Ordutik aldaketa handiak izan ditu arrantzak Euskal Herrian. Hona laburpena.

nak aipatzen dira. Berant Erdi Aroan, berriz, legatza eta beste espezie batzuk azaltzen dira, lehenengo arrantza kofradien ordenantzetan eta euskal kostaldeko herrietako hainbat eskuizkributan.

XVI. mendean gertatu zen Euskal Herriko arrantzaren historiara funtsezko aldaketa ekarri zuen gertakaria: 1530etik aurrera azaltzen dira Ozeano Atlantikoaz haraindiko arrantza handien lehenengo erreferentziak. Ternuan egiten zen arrantzaren aipamenak ditugu lehendabizi eta, geroago, XVII. mendean, Islandia, Spitzberg iriak eta bestelako lekuetako arrantzarenak. Aipamen horiek adierazten dute euskal ontzi handi ugari Ternuako kostalderantz abiatzen zirela udaberria iristen zenean. Han egoten ziren udazkenara arte, balearen eta bakailaoaren arrantzan.

Etekin ekonomiko handiak lortzen zituzten kanpaina haietatik, eta garai hartan arrantza bilakatu zen jarduera ekonomiko nagusia siderurgiaren atzetik. Negozio haietan Donostia, Bilbo eta Baionako merkatariek parte hartze handia izan zuten. Etekin handiak ateratzen zituzten, baina arrisku handiak hartu ere bai. Zenbaitean, baleontziak eta bakailao ontziak jarduera udazkenara arte luzatzen saiatzen ziren. Eta batzuetan izotzetan kateatuta gelditzen ziren. Beste batzuetan, Europara bueltan zetozela, kortsarioen erasoak jasan behar izaten zituzten. Horrek guztiak galea ekonomiko handiak ekartzen zituen.

Gracia Cárcamo historialariak nabarmentzen du gauza ugari dakizkigula euskal arrantzaleen Ternuako kanpainez baina oso gutxi XVI. eta XVII. mendeetako euskal kostaldeko arrantza jardueraz. Jakina da XVI. mende bukaeratik krisialdi latza izan zela eta susmoa da hurrengo mendean buelta eman zitzaizola egoera hari. Badakigu garai hartako arrantza jardueran gehienbat bi kanpaina handi nagusitzen zirela: bisiguarena neguan eta hegaluzearena udan.

Horiez gain, legatza eta itsas aingira harrapatzen zituzten, eta sardina eta txipiroi handia ere bai, nahiz eta azken bi horiek gutxiago harrapatu.

Atlantikoaz gaindiko arrantzaren bukaera

XVIII. mendearen hasieran Utrecheko Ituna sinatu zen (1713an). Horren eraginez, Hegoaldeko euskaldunen Ozeano Atlantikoaz gaindiko arrantza bat-batean bukatu eta inguru hartan ontzi ingeles eta frantsesak nagusitu ziren. Iparraldeko arrantzaleei egin zien mesede Itunak. Data hartatik aurrera, kostaldeko hiru euskal probintzietako bakoitzak bere arrantza ibilbideari ekin zion, bakoitzak bere aldetik. Gipuzkoak gainbehera handia izan zuen, eta abentura kolonialari ekin zion. Abentura hori bukatuta, XIX. mendearen lehenengo erdian, arrantza gipuzkoarrak arrantza nekazaritzarekin uztartzen hasi ziren. Bizkaian, bestalde, XVIII. mendearen erdialdera arrantza sektorea indar handiarekin berpiztu zen; hori adierazten dute, behintzat, Lekeitio eta Bermeoko portuekin zerikusia duten agiriak. Edonola ere, XVIII. mende bukaeran eta XIX. mendeko zati handi batean Bizkaia eta Gipuzkoako arrantza sektoreari kalte handia eragin zion gatazka giroa izan zen nagusi.

Ternuako arrantza desagertu ondoren, Iparraldekoak sardinaren eta beste espezieen baxurako arrantzan hasi ziren buru-belarri, gero arrain hori kontserban jartzeko. Kostaldeko gainontzeko euskal probintzietako arraina ere erabiltzen zuten kontserbatarako. Hegoaldeko kontserba industria asko indartu zen XIX. mendeko bigarren erdian, kontserba-egile italiarrak etorri zirenean. Kontserba industriaren garapenari esker, arrantzaleen egoera hobera egin zuen, haien emazte eta seme-alabentzat ere lana ekarri baitzuen.

Lurruna eta gehiegizko arrantza

XIX. mende bukaerarako asko aldatu zen euskal kostaldeko arrantza jarduerak. Lurruna sartu zen arrantzontzietan, batez ere 1912an itsasontzi bat hondoratu eta arrantzale ugari hil zirenetik aurrera. Itsasontzi hura hondoratu zenean, tradiziozko belaontziak baino seguruagoak ziren lurrunezko arrantzontzi modernoak eskatzen hasi ziren.

Aldi berean gertatu ziren aldaketa horiek eta bisigu nahiz legatz harrapaketa gainbehera handia eragin zuen XIX. mendeko gehiegizko arrantzak. Egoera horrek XX. mendeko lehenengo zatira arte jarraitu zuen. Zergatik? lurrunezko ontziek gehiago harrapatzeko ahalmena zutelako, arraste ontzi modernoak jarduerarengatik, "bolintxa" bezalako tresna kaltegarriak erabiltzen hasi zirelako (sare mota bat da bolintxa), edo batera ekologikoak ez diren arrantza metodoak, "ardora erako arrantza" esate baterako, erabiltzeagatik (horrela deitzen zitzaion sarden gaueko argia aprobetxatuz kopuru handiak harrapatzeko jarduerari). ■

Garatu beharraren tranpa frankistak eragin zuen gehiegizko arrantza

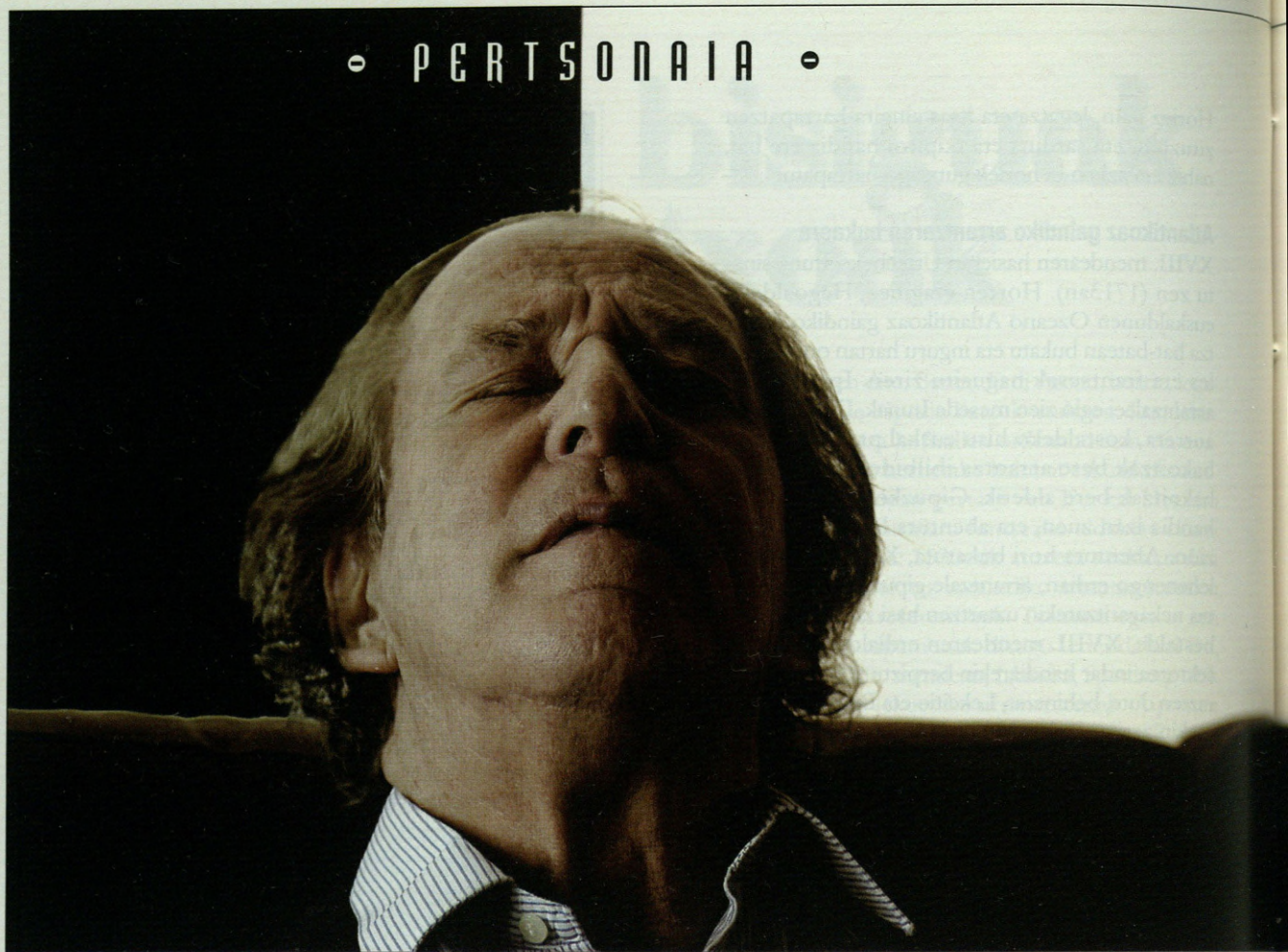
1920ko hamarkadan jadanik zenbait aditu kezkatuta zeuden gehiegizko arrantzarengatik. Euskal arrantzaleak, aldiz, oso seguru sentitu ziren XX. mendearen zati handi batean. Pentsatzen zuten gure kostaldetik espezieen bat desagertzen bazen, sardinarekin gertatu zen bezala, bilatuko zutela beste arrainen bat (kasu honetan antxo). Eta halaxe gertatu zen XX. mendearen erdialdera.

Gracia Cárcamoren iritziz, euskal arrantzaleak garatu beharraren tranpa frankistaren biktimak izan ziren. Zera adierazten du: eskura ditugun estatistiken arabera 1900etik gaur arte etengabe beherantz joan dela harrapatutako arrain kopurua. XX. mendeko denbora tarte txiki batean soilik, 1939tik 1945era, igo ziren nabarmen harrapaketak, hau da, Espainiako Gerra Zibilaren eta bigarren mundu gerraren ondoren.

Bitxia da, baina urte haietan antxo kopuru izugarria harrapatu zen; merkatuak ezin zuen dena xurgatu, eta kofradiek ontziak kaietan utzi behar izan zituzten, eskaintza satura ez zedin. Baina ez zirudien errealitate hark eta kostaldean gero eta hegaluze gutxiago egoteak asko axola zionik. Autorearen arabera, alde batera utzi zituzten tradiziozko metodo ekologikoak eta askoz ere intentsiboak ziren beste batzuk erabiltzen hasi ziren (beita bizia adibidez). Horrela, amuzki moduan legak eta antzekoak erabilia, hegaluze kopuru askoz handiagoak harrapatzen zituzten.

Euskal arrantzaleak "garatu behar frankistaren" tranpa paradoxikoan jausi ziren. Tranpa hori 60ko hamarkadaren hasierako Arrantzarako Flota Berritzeko Legean laburbiltzen da. Izan ere, arrantzaleak beren onetik atera eta garai hartan ematen ziren diru mailegu itzelak erabiltzen hasi ziren nork baino nork ontzi handiagoa, ahaltsuagoa eta baliabide gehiagokoa (sonarduna, radarduna eta abar) eraikitzeko borrokan. Garapen iraunkorraren beste muturrean zeuden ekologiaren aurkako hazkuntza haren ondorioak askoz ere beranduago ordaindu ziren. Egilea harrituta dago nola inor ez zen konturatu nolako zentzugabekeria zen Espainiakoa bezain estatu txikiak munduko hirugarren arrantza flota handiena izatea Japonia eta Errusiaren atzetik. Era berean, deigarria eta neurrigabekoa iruditzen zaio Bizkaiak eta Gipuzkoak Britainia Handiak eta Alemaniak baino arrantzontzi gehiago izatea.

Hondamendia hirurogeita hamarreko hamarkadaren bukaeran etorri zen, munduko estatu gehienek beraien ur territorialetako lehenengo 200 miliak euren herrialdeetako itsasontzientzako eta ez beste inorentzako zirela erabaki zutenean. Horrek oso arazo larriak ekarri zizkien beste herrialdeetan arrantzan ibiltzen ziren euskal arrantzaleei. 80ko urteetan euskal arrantzaleak itxaropentsu zeuden, Espainiako estatua Europar Batasunean sartzearekin batera arrantzan jarduteko esparru handiak utziko zizkietela uste baitzuten. Azken urteotan ikusi ahal izan dugun bezala, ordea, errealitatea bestelakoa da. Europako agintariak ez daude harrapaketa handiak baimentzeko prest.

Alberto Schommer

Argazkia da eternitatearen makina miragarria, horregatik du maite Schommerrek. Une bat, aurpegi bat lapurtu dezakeelako, denboraren atzaparretatik. Ukimena betiketzea ere lortu du gainera, kaskografien bidez. Diktadura garaian begi zorrotzez erretratatu zuen beretzat zer ziren Eliza, Justizia, militarrek. Geroztik munduan barrena paisaia perfektuen bila abiatu da. Kuban ezagutu du bizitza, Egipton eternitatea, Erroma-New Yorken atzoko eta gaurko inperioak... Eta Euskal Herrira atsedean bila etortzen da tarteka, Madrildik.

ESTITXU / IXIAR EIZAGIRRE

Argazkiak: Karlos Corbella

«Naturak sortutako ordena bilatzen dut argazkitan»

Zure aita ere argazkilaria zen. Kamerak zertan elkartzen zintuzten aita-semeak?

Ezertxotan ere ez. Oso lan ezberdina egiten genuen. Aita lanbidez zirujaua izango zen, 1914ko Alemaniako gerragatik ez balitz. Ihes egin behar izan zuen, eta ez zuen lan horretan aritzeko aukerarik izan. Donostian bizitzen jar-tzean argazkigintza ikasi zuen bere anaiarekin. Izan ere, aitaren anaia Donostiako lehen argazkilaria profesionala izan zen.

Aitak bere argazkiak erakusteko galeria bat jarri zuen, eta erreportajeak egiten zituzten argazkilaria zituen. Bere argazki estiloa ez zen erasokorra, nobedadea bilatzen duena. Ez zuen era horretako argazkirik egiten. Erretratuak ere maisulanak ziren, baina ez zuten ekin-tzarik eskaintzen.

Horregatik da hain ezberdina nigandik. Nik garai hartan pintatzen eta bidaiatzen pasatzen nuen eguna.

Argazkigintzan hasi zinenean, utzi egin zenion pintatzeari. Zergatik?

Gurasoek laguntza behar zuten estudioan, ni ezkontzera nindoan, eta dirua behar nuen. Ez nuen sosik ateratzen pintatuz eta kirola eginez.

Ezkondu eta gutxira Madril joan nintzen argazkigintza ikastera. Gero Parisa, gero Han-burgora, eta bukatzeko New Yorkera joatea zen nire asmoa. Baina gurasoek itzultzeko eskatu zidaten, eta pena dut joan ez izana.

Izan ere, New York zen argazkilaritzaren erdigunea, eta han zegoen aukerarik gehien aldizkarietan lan egiteko, eta mundu horretako artistak ezagutzeko. Hemen ez zegoen horrela-ko ezer.

Argazki artistikoak eta erreportajeak egiten dituzu. Zer eskaintzen du bakoitzak?

Erreportajeko argazkiak artea izan daitezke, eta metodo artistikoz egindako argazkia arte ez izatea ere posible da. Oso kontu subjektiboa da.

Erreportajeko argazkia da tripoderik gabe egiten dena, eskuz, eta lekuak eta pertsonak kanpoan bilatuz. Argazki artistikoa estudio batean egiten da, argi artifizialarekin, elemen-tuak prestatuz...

Zer da artea, erreportajekoa edo estudio-koa? Ona dena.

Kontatu zure ibilbidea. Zer motako argazkiak egiten dituzu?

Nik hasieran arkitekturako argazkiak egiten nituen. Arkitektoak bila etortzen zitzaizkidan, beste inork ez zituelako mota horretako argazkiak ateratzen.

Ondoren, Madrilen publizitateko argazkiak eta zinemakoak egin nituen.

Horretan nintzela, Madrilgo egunkari batek erretratu psikologikoak egiteko eskatu zidan.

Curriculum

- JAI0: Gasteizen, 1928an.
- BIZI: Madril.

Ibilbidea

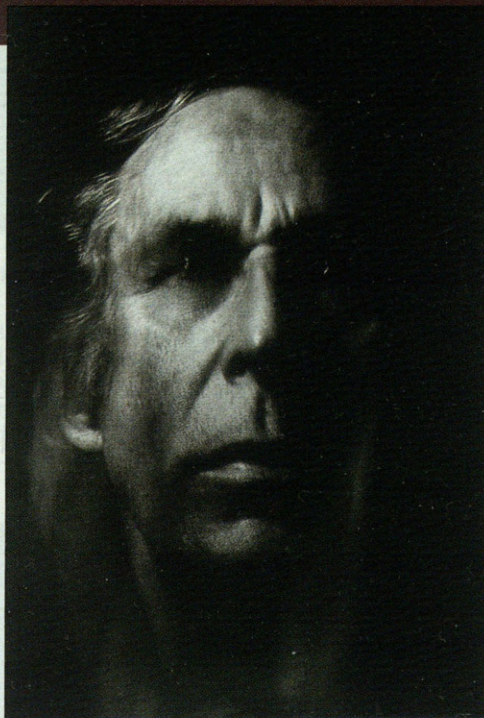
- Argazkilaritza ikasi zuen 1952an Hanburgon eta 1960an Parisen.
- 1966an Madrilera joan eta estudioa zabaldu zuen.

Erakusketak

- Montrealen (Kanada) egindako Expo-67an, Espainiako Estatu-ko ordezkari bakarra izan zen.
- Bere lanak ikusgai egon dira: besteak beste Donostia, Gasteiz, Bilbo, Brusela, Mosku, Bratislava, Praga, Tel-Aviv, New York, Madril, eta Parisen.

Argitalpenak

- 44 argazki liburu argitaratu ditu. *Euskalerrria*, *Azul*, *El viaje*, *La vida en los museos*...
- *ABC*, *Nueva Lente*, eta *El Pais* kazetetan argitaratu ditu lanak.

"Mugimendudun autorretratuak egin ditut. Alegia, hiru segundotan zehar atera argazkia, eta denbora horretan mugituz".

buruzko muntaia eginez. Francoren maskara-ri atera nion: mila puskatan txikitu, eta lurrean atera nuen, frankismotik geratzen zenaren isla gisa.

Franco bizirik zela bere kontrako argazkiak egi-teko ez zinen beldur?

Ez, arte gisa baloratzen baitzuten nire lana. Beti errespetatu izan naute. Bai alde batekoek zein bestekoek, badakite nire obrarako ele-mentu batzuk behar ditudala.

Tira, behin egin zidaten zuzenketa bat, Camilo Jose Celari ateratako argazki batena. Argazkia ateratzeko dena prest nuenean, Celari utzi nion nahi zuena egin zezan. Berak bi

100 aurpegi atera nituen. Argazki sin-bolikoak ziren, kriti-koak. Eskatu zidate-netan, ukatu egin nintzen Francori argazkia ateratzera. Franco hilzorian zela, bere ministro eta ministro ohi denak atera nituen, eta bes-talde, Francoren kon-trako jendea ere atera nuen. Espainian zere-san handia piztu zuen bilduma horrek.

Franco hil zenean diktadura desmun-tzen jarraitu nuen argazkitan, eliza, jus-tizia eta ikurrak ziren antzerako gaiei

arrautza jarri zituen. Arrautza batean hizkiz idatzita zegoen "hau arrautza da", eta bestean latinez gauza bera. Zentsurari argazki lizuna zela iruditu zitzaion, eta moldatu egin zuten. Argazkiak interes guztia galdu zuen.

Pertsona asko ezagutu dituzu. Norengana ez zinen iritsi?

Pertsona bakoitzak iradokitzen zidan mugimendua, erritmoa eta kolokatzeko modua bilatzen nuen.

Pena dut Pablo Picasso atera ez izana. Askokosta zitzaidan beregana iristen, eta lortu nuen, gaixo jarri zen eta hil.

Erretratuen ondoren zer egin zenuen?

Bodegoiak. Animalia oso koloretsuak aukeratzten nituen.

Ondoren Gipuzkoari buruzko argazki liburu bat atera nuen. ETAk Meliton Manzanasko hila zuen, eta giro nahasia zegoen. Hormak eta frontoiak pintatuta zeuden, bertsolariak gobernuaren kontra kantatzen zuten... Mundu hori argazkitan jasotzen saiatu nintzen. Jendearen egonezina azaldu nuen.

Segidan pentsatu nuen trilogia bat egitea: Horrela sortu nuen Arabari buruzko liburua, bakearen sinonimotzat hartuta. Eta hirugarren liburua Bizkaiari buruzkoa izan zen.

Geroago mundura begira jarri, eta bi inperiok elkartu nituen liburu batean: Erroma eta New York. Geroztik, asko bidaiatu dut, eta ezagututako lurraldeetan egindako argazkiekin liburuak atera ditut.

Bukatzeko, kaskografiak hasi nituen. Hau da egin dudana lanik abangoardistena.

Egin dituzun bidaietan paisaia modu berezian atera duzu.

Saiatu naiz argazkietarako perfektuak diren paisaiak bilatzen. Horrela egin nituen paisaia ordenatuak. Paisaia ez badago ordenatuta, ezertarako balio ez duen narraskeria bat delako. Arbolak hemen, harriak beste aldean... orden natural bat behar du.

Baina ez dut bilatu argazkilariak elementuak denak kolokatuz lortzen duen ordena. Kotxean, pasaeran noala, konturatu izan naiz "kontxo, hori ordenatuta dago". Gizakiak ukitu gabeko paisaiak dira, naturak berak sortutako ordena. Hori da bilatzen dudana.

Egiptora joan, eta eternitatea islatzen saiatu nintzen. Hango harriek gordetzen duten milaka urtetako eternitatea.

Harri horiek jada ordenatuta zeuden, eta argiarekin jokatu besterik ez nuen egin behar izan. Inguruko pertsonak kendu, eta hareaz eta harritz betetako espazioak sortu.

Paris eta Berlin ere atera nituen, Europako bi hiri handiak. Eta biak konbinatuz hiri bakarra sortzen saiatu nintzen.

Kaskografia

"Argazkitan bolumen eta testura gehiago lortzeko modua da kaskografia.

Argazkiaren azalera plano horri beste dimentsio bat eman nahi nion. Konturatu nintzen papera ebakitzean testura ederrak sortzen zirela. Eta hortik sortu nuen forma berri hau. Argazkiak errebelatu, eta kaskatu egiten ditut. Ondoren bakoitza bere tokian itsasten ditut.

Gorputz biluziekin, animaliekin eta buruekin egin nituen argazkiak. Buruena da egiten zailena. Lan handia ematen du, buruko gutxienez hamabi argazki egin behar baitira: burua aurrez, alboz, atzetik... ateratzeko".

Eraikinak eta pertsonak, biak atera nituen. Izan ere, niretzat eraikina eta jendea gauza bera dira. Biak elementu biziak dira, argiarekin eta ikuspuntuarekin forma eman behar diedana.

Kuban, berriz, jendeak eraman ninduen batera eta bestera. Askok hunkitu ninduen. Gure zentzuan esanda, han ez zuten ezer, eta hala ere zoriontsu ziren. Bizitza bera zen hura niretzat.

Espido Freire idazleak hala bota zidan, Kubari buruzko liburua atera nuenean: "Nola jarri diozu *Bizitza* izenburua liburuari, Kuban ez dute eta ezer!", eta nik erantzun: "Ez dute jatekorik izango, baina zuk baino umore hobea bai".

Argazkiak ateratzeko kanpora bidaiatzen duzunean, zer jarrerarekin joaten zara?

Ni beti joan naiz gida batekin, txofer batekin eta nire andrearekin. Babestuta, badaezpada ere.

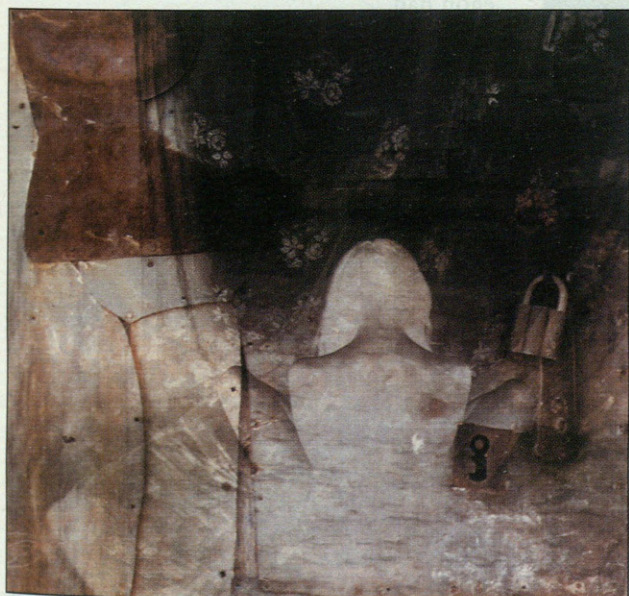
Egin behar dudana da, disimulan pasa, ahalik eta gutxien nabarmendu. Ez dut argazkilari itxurarik izan nahi. Jendea uzkurra baita kameraren aurrean. Ez beste kulturetan eta ez hemen, inori ez zaio gustatzen argazkitan ateratzea.

Kalean noanean, kamera gutxitan jartzen dut begi parean. Besapean ezkutatuta ateratzen ditut argazkiak.

Argazkilariak denboraren zentzu iluna duzue... Denborak desegin egiten gaitu, eta anulatu. Aldiz, makinaren barruko argazkiak men-

(1) Lurralde askotara iritsi da Schommerren begia, eta leku bakoitzari buruzko liburuak atera izan ditu. Argazki hau Veneziako inäuterietan atera zuen. *Máscaras* liburuan argitaratua du. Espainiako Estatuko Trantsizioari buruzko liburuan, (2) argazkian Alianza Popular ageri da, lehen hauteskundeen garaian. Fragak ez omen zuen gogoko ideia, eta ezpata altxa gabe geratu zen. (3) Alboko argazkian, Schommerrek *demokrazia* izena eman zion argazkia.

Espainiako Estatuko Trantsizio garaiko argazkiekin liburu argitaratu zuen. Ezkerreko argazkia, *Bortxaketa*. Eskuinean, Francoren maskara hautsia. Liburuan kontatzen duenez, Francok ministroei iradoki zien "argazkilari atzerritar horrentzat" ez posatzeko.

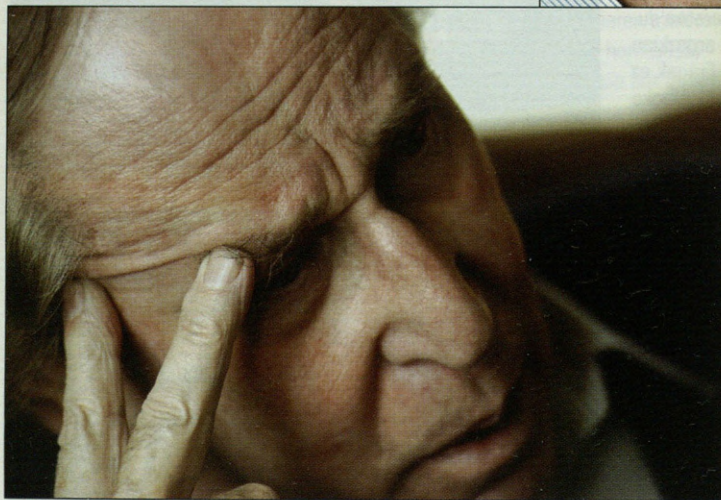

deak irauten ditu. Denbora bizitza kentzen joaten zaigu. Zer geratzen da pasatu den denbora hartatik? Argazkiek ateratakoa, eta idatzitakoa.

Autorretraturik egin duzu?

Mugimenduan egin ditut autorretratuak. Hiru segundotan zehar atera argazkia, eta denbora horretan mugituz.

Kamera aurrean erabat naturala naiz, ez dit batere erreparorik ematen.

Gizarteak jarraitzen du argazkilaritza?

Oso interes gutxi dago argazkilaritzako gauza batzuetarako. Baina interes handia dago erakusketak antolatzeke, Premio Nazionala nork irabazten duen jakiteko...

Baina argazki liburu bat ateratzen badut, zerbait berria proposatuz, eta inork ez badit horretaz galdetu ere egiten, harrituta gelditzen naiz. Gizarteak ez du interesik, eta kito. Arte galeria dutenei bakarrik interesatzen zaie.

Gaurko Euskal Herriko politika eta gizartea nola irudikatuko zenuke argazkitan?

Gaur ez dut interesik politikan. Desengainatuta nago erabat. Aspertuta nago PP, PSOE, eta bestaldeko politikariak keinuka ikusteaz, hortik kanpo ez dutelako ezer egiten. Ez dut ezer egin nahi gai horretan.

Galerien munduak nola funtzionatzen du? Kalitatearen arabera aukeratzen al dituzte beti lanak?

Artearen munduan alprojakeria txiki asko dago. Politikan alprojakeria handi asko. Esperientziaz dakit.

Esaterako, Reina Sofia museoari argazki batzuk utzi berri dizkiot. Zuzendaria sekulako pajaroa da, eta begitan hartuta nauka.

Horregatik ez da orain arte nire argazkirik egon han.

Javier Gonzalez Duranak, Gasteizko

Bertsoa

DOINUA:
HAMALAU HERIOTZENAK

Argentinan zen batek
eskuratu ezik,
ez zuen liburua
beste interesik.
Eskuetan zuela
hil omen zen pozik,
hortan ez dago beraz,
ez minik, ez gaitzik,
heriotz goxo baten
argazkia baizik.

Aitor Mendiluze

Donostiako etxean.

Artium museoko zuzendariak, Bilboko Guggenheim museoko zuzendari izan nahi zuen, baina Juan Ignacio Vidarte jarri zuten, eta Gasteizera etorri zen. Jakizu zergatik, bada, izorratzeagatik, ez du nire argazki bakar bat jarri Artiumen. Erregeari argazkiak eginak dizkiot, eta nire obra asko ezagutzen du. Artium inauguratu eta hurrena ikusi nindueanean, harrituta galdetu zidan, neure argazkiri ez zuela ikusi eta zer gertatzen ote zen. Ekartzekotan omen zirela erantzun nion, museoko zuzendaria ez gaizki uzteagatik, noski.

Argazki digitalik egin duzu?

Argazkiren bat egin dut, baina ez naiz mundu horretan sartu. Orain ari naiz argazkilaritza digitalean ezinbestekoak diren gauzak ikasten.

Interesgarria da gauza digitalak egitea. Hori

Heriotz urdina

“Donostiako Kontxan nengoen batean, gizon bat hurbildu eta galdetu zidan: ‘Zu Schommer zara, argazkilaria?’. Eta jarraitu zuen, ‘zure Donostiako Liburu Urdina bidali nion Argentinara nire anaiari. Anaia gaixotu egin zen, eta liburu hori eskatzen zion egunero ikusteko andreari. Liburu hura xe eskuetan zuela hil zen’ ”.

delako etorkizuna. Argazkigintza kimikoa desagertu egingo da, eta digitalarekin geratuko gara.

Argazki digitala asko hobetuko da, baina sekula ez du kimikoaren kalitaterik lortuko. Baina askoz diru gehiago irabaziko dute enpresek. Horregatik egingo dute.

Aurrera begira, zer egitea gustatuko litzazuke?

Munduan agintzen duen jendeari erretratuak ateratzea litzake nire oraingo ametsa. Baina oso garestia da, ezinezkoa. Hori da ikusten dudana arazorik handiena. Bestela, ongi antolatuz gero, jende hori ere prest egoten da argazkitan ateratzeko.

Nire azken joerako argazkiak egingo nizkieke, argi zenitalarekin. Alegia, buru gainetik behera doan argia jarrita. Horrek, begirik gabe uzten ditu, ilunpean, eta aurpegi osoa asko markatzen du. Aurpegiak maskara itxura hartzen du. ■

Hostal BERTIZ Ostaturua

San Juan 16, 31720 OIEREGI (NAFARROA)
Tel: 948 59 20 81
www.hostalbertiz.com
info@hostalbertiz.com

epistemioLOGIA ebolutiboa :

I. mendean

EZ EZAZULA SEKULA ERRAN :EZ DUT UR HONETATIK EDANEN

XIII. mendean

EZ EZAZULA SEKULA ERRAN :EZ DUT UR HONETATIK EDANEN,
EZ ETA APEZ HAU EZ DUT AITA ere

XXI. mendean

EZ EZAZULA SEKULA ERRAN :EZ DUT UR HONETATIK EDANEN,
APEZ HAU EZ DUT AITA,
ETA INOIZ EZ DUT PNV BOZKATUKO!!!

Xabier Oleaga

KAZETARIA

Trantsizioko hauteskundeak

ELI GOROSTEGI

rreren mailakotzat dut. Izan ere egoera aurre-demokratikoan bizi garelakoan nago, eta, Franco hil ondoreneko lehen urte haietan bezala, hauxe da lehen eginkizun politikoa. Alegia, demokrazia, joko demokratikoan denok, salbuespenik gabe, pertsona guztiak, ideia guztiak, proiektu guztiak, orain esan ohi den bezala, baldintza berdinetan, jarduteko eskenategia.

Demokraziarekin batera, euskal gizartearen emantzipaziorako aukera dago zalanztan. Eta emantzipazio hori ezin uler dezaket ezker abertzalerik gabe, ezker abertzale antolatua, ongi antolatua, bere eskaintza elektoral sendoarekin, bere eragingarritasun sozialarekin. Baina gaur, lege kanporatzeak eraginda, ezkerrek zatikatze-ko duen joera gaixoti zaharraren inertziak ere, agian, ez dago abagune historikoak eskatzen dion neurrira.

Ez dago ETA neurri horretara, bestela ekingo zion jada egoerak eskatzen dion apustu definiti-

Egoera aurre-demokratikoan bizi garelakoan nago, eta,

Franco hil ondoreneko lehen urte haietan bezala,

hauxe da lehen eginkizun politikoa. Alegia, demokrazia,

joko demokratikoan denok, salbuespenik gabe, pertsona guztiak,

idea guztiak, proiektu guztiak, orain esan ohi den bezala,

baldintza berdinetan, jarduteko eskenategia

boari. Ez daude ezker abertzaleko beste guztiak, ETArekin apustu ausarta erakarri asmoz ahalegin benetan duinean ari direnei lagundu ordez, zatiketaren sukarrean elkarri erruak botatzean arduratukoak baitabilta. Ez daude neurrira, zatiketaren zentzurik izatekotan berriro beste baldintza batzuetan elkartzean zeukala ahaztuta, gero eta urrunagorako bidea hartuz ari direnak.

Eta ez du balio, ez, besteak egingo duenaren zain egotea. Konpontze aldera bakoitzak eman dezakeen urrats ausartek besteen aldetik norabide bereko urrats bultzatzea dezakeela jakina baita. Horra hor itxaropenaren bidea. ■

Ezker abertzale elektoral historikoaren desegituraketa organiko eta soziologikoaren egoera, eta PPren sustraitze elektoralaren egoera, gehiengo absoluturaino iritsiko den ala ez, hori da martxoaren 14ko hauteskundearen sakonean jokoan dagoen bakarra, sinatzaile apal honen uste apalagoan. Hori eta, batez ere, indar elektoral nabarmen bat lege kanpo utzi izanaren inmoralitate demokratiko erraldoia ezer gertatuko ez balitz bezala irensteko beste indar politikoei eta euskal gizarteak duten gaitasuna.

Horregatik ez balitz, trantsizioko hauteskundeak lirarteke hauek.

Esparru abertzaleko alderdi politikoak ziren eskenategi demokratiko berri baten alde urratsen bat egiteko sasoian izan zitezkeen bakarrak. Baina ez, nahiago izan dute joera kontserbadoreari eutsi, oraingoan ere, elkarrekiko konpromiso ausartetan murgildu baino. Batzuek nahi izan ez dutelako eta besteek gainerakoak erakartzeko gai izan ez direlako, kontua da lehengoan dagoela eskenategia eta horrela jarraituko duela oraingo adierazleen arabera, nonbaitetik erremediorik jartzen asmatzen ez bada. Nafarroa Bai proiektu berritzaileak ere ez du zentzu honetan, bere bertute guztiekin, aparteko ekarpenik egiten.

Oso kontserbadore daude, alegia, gure alderdi politikoak. Bakoitza bere baratzat zaintze soilean, alboko papergabe zaurituari atalen bat nola kenduko, gehienez ere.

Zein urrun eta zein arrotz egiten diren lugorri zeken honetan *Egunkariaren* aurkako eraso eskandalugarrien karietara euskal gizarteak adierazitako gogoak.

Beste modu batez esanda, eskenategi aldaketa horren alde ekarpenik egingo ez badu, igaro bedi lehenbailehen martxoaren 14a, eta sar bedi hauteskundearen baldintzetatik liburu izango den aroa, benetan beharrezkoa denari ahalbait azkarren heltzeko, hor baitoa euskal gizarte emantzipatua- ren etorkizuna.

Eskenategi demokratiko horren aldera ez legokeen ezerk ez du garrantzirik beraz egungo jardun politikoa? Bada, konplexurik gabe diot ezetz borobila. Ez, behintzat, niretzat. Gako horretan ez dagoen ekimen politikoa guztiz biga-

Xabier Mendiguren Elizegi

IDAZLEA

Sormena ez dago sobran

Liburu gehiegi ateratzen da". Aurki beteko dira 18 urte nire lehen liburua ateranuenetik, eta aldian-aldian aditu izan dut delako esaldi hori. Hala ere, beti pentsatu izan dut irakurtzeko inongo zaletasunik ez zeukan jendea zela lelo hori errepikatzen zuena: Azokako legearekin konplitzeko urtean liburu bat ikusmiratzera ozta eta nekez iristen denarentzat beti izango dira soberakoak beste mila, ehun edo hamar aterata ere.

Azkenaldian, baina, balizko krisia hizpide hartuta, egiazko literaturazaleren bati entzun diot zorioneko lantua, eta berriki kantari bati ere bai antzeko kexua, bere arloaz ari zela: "Musikari gehiegi dago". Egia ote? Sortzaile gehiegi ote daukagu gure ekosistema xixtrinak denei jaten emateko? Ala sortzaile txarrak dauzkagula esan nahi ote zuten, hitz erdika?

Korapilo gehiegi ditu kontu honek denen gustura askatzeko, eta neure ikuspegia azalduko dut. Hasteko: norentzat dira gehiegi ateratako liburuak (edo diskoak)? Akaso gehiegi izan litezke Jaurilaritzako kontulariren baten-tzat, liburutegietarako ale batzuk erosten dituztenez gero, aurrekontuan dirutxo bat aurrezteko modua izango lukeelako bestela; gehiegi izan litezke liburu-dendako arduradunarentzat, salmahaia eta erakusleihoa etengabe aldatu behar dituelako; gehiegi izan litezke argitaletxe edo banatzaileentzat, deboluzio eta stock-ek buruhauste franko sortzen dietelako. Horien guztien arrazoiak dira zilegi eta ulergarri baina, konturatzen bazarete, ez dute zerikusirik kulturarekin eta bai beren lanbideko gorabeherekin.

Ez naiz kulturako kudeatzaileen lana gutxiesten ari —nola ba, ni ere horietakoa bainaiz lanbidez—, baina gogorarazi beharra dago, aspaldi honetan ahaztuxe baitago, kultur azpiegiturek sorkuntzaren zerbitzura egon behar dutela, eta ez alderantziz. Artegitntzan obra da funtsezko bakarra, artelanaren sortzailea eta hartzailea komunikazioan jartzen diren momentua. Gainerako guztia bitartekaritza edo ingurumaria da; batzuetan onuragarri eta beharrezkoa, besteetan bizkarroi hutsa, baina inoiz ez gune eta mamia.

Hasierako galderara itzuliz, liburu larregi ateratzen ote dira idazle eta irakurleen ustez? Ni sarri-sarri joaten naiz liburu-dendara, eus-

ALBERTO ELIZEGI

karaz zer berri atera den ikustera, eta, azaroko zaparrada kenduta, sekula ez zait iruditu nobedade gehiegi dagoenik; nire gustuen arabera batzuk hartu, besteak utzi, beste batzuei gainbegiratu bat egin... Egia esan, nahiago nuke obra gehiago aterako balitz, aukera zabalagoa izateko hartara, emozioa, jakituria, poza eta entretenimendua eskaintzen baitidate niri sorkuntza-lanek.

Sobera sortzen dela diote ordea sortzaile batzuek. Beraiena ez da izango, noski, sobrakoa, bestela isildu eta etxean geratuko ziren. Kalitatezko galbahe estuagoa erabili behar dela esan nahi ote dute, errazegi argitaratzen dela hemen? Baliteke, iritziak libre baitira, baina ez zait iruditzen: gero eta zorrotzago gabiltzala esango nuke, eta hainbat lan interesgarri bazterrean geratzen dela, argitaletxe-koak ase ez edo haien lerro artistikoarekin bat ez datorrelako. Auzia beste bat izan liteke: hots, sortzaile berriak plazaratu ahala, toki falta sumatzen dela: ez dago idazle guztientzako adina zutabe eta telebista-saio, kan-

Ez naiz kulturako kudeatzaileen lana gutxiesten ari
—nola ba, ni ere horietakoa bainaiz lanbidez—,
baina gogorarazi beharra dago, aspaldi honetan
ahaztuxe baitago, kultur azpiegiturek sorkuntzaren
zerbitzura egon behar dutela, eta ez alderantziz

tari guztientzako adina plaza, aktore guztientzako adina antzerki, pintore guztientzako adina erakusleku.

Hori egiazko kezka izango da bere sorkuntza ogibide egin (nahi) duenarentzat. Arazo ekonomikoa nahi baduzue (gutziz errespetagarria beraz), baina ez artistikoa. Aurrerantzean baliteke artisten arteko lehia biziagoa izatea, edo denei tokatzea tartaren zati txikixeagoa (tarta nola handiagoa egin, horra hor egiazko borroka). Nolanahi dela ere, niretzat garbi dago sormena ez dagoela inoiz sobran. ■

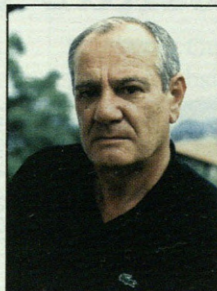
Joxe Mari Ostolaza

FUTBOL ENTRENATZAILE OHIA

Farmakoen beharraz

Hamabost bat urte badira, kirol medikuntzaren balioaz jabetu gina. Prestakuntzaren oinarriek, entrenatzaile arduradunaren subjektibitatean, bere intuizioan baino zientifikoagoak behar zutela. Etengabeko hobekuntza gauzatzeko, indibidualizatu behar genuela prestakuntza. Bazirela gure esku leudekeen aldagaiak ezagutu eta emaitzak hobetzea. Futbolaz ari naiz. Ordura arte, guk ezagututako prestakuntzan entrenatzaile bakar baten agindutara aritzen ginen, informazio iturriak bakoitzaren sentsazioetara mugatuz. Bihotzaren taupadak genituen jardunen kontrol-bide ia bakarrak. Fisiologian kezkatutik zebilen mediko bat hartu genuen laguntzailetzat. Ordurako, Orbea txirrindulari taldeak Pascua Piqueras medikoarengan ezarria zuen txirrindularien oinarritzko prestakuntzaren ardura. Eta odolaren garrantziaz jabetzen hasi ginen, emaitzen hobekuntzek horretara eraman baikintuen.

Futbolari guztiek modu ezberdinean erantzuten zioten entrenamendu fisikoari. Bakoitzaren organismoa zen berezia, lan fisiko berdinen demandari era propioan, ezberdinean erantzuten ziona. Bihotz taupadak eta laktatoak ez ziren aski informazio ezberdintasun horiek kudeatzeko. Eta lehen odol azterketa egitean, otsailean denboraldiaren erdi aldera ohartu ginen jokalaria ia denek bazutela anemia puntua, eta neke fisiko

GAIZKA IROZ

horrek ondorio zuzenak zituela jokalariegan. Pot. Logabetasuna, antsietatea, ezina, erruen metatzea jokoan... Burdina, ferritina, globulu gorriak, hematokrito. Eskas. Bitaminak behar zituzten konpetizioan jarraitu nahi baldin bazuten txukun. Eta horrekin batera, entrenamenduaren bolumena eta intentsitatea norbanakoari egokitu azterketen arabera. Emaitzek ez dute barkatzen. Arrakasta, ospea izan liteke droga gogorrena. Geroz eta iritzi hedatuagoa da kirol profesionalean dopinaren beharra ezinbestekoa dela emaitzetan norbait izateko. Honaino

iritsi gara gure hipokresian.

Medikoa, entrenatzaile kualifikatua baino tranpa egiteko elementutzat daukagula irudipena daukat. Inoiz, inongo kontroletan dopatua harrapatzen ez duten kirolariaren medikoa da kualifikatua, fama ona biltzen duena. Eta alderantziz. Jokalari profesional bik utzi dute berrikitan beren bizia futbol zelaian. Festina, Pantani, puntako tenislariak, atleta olinpikoak... Kontrolak pasa dituzten heinean, dopatuta ere garaipenak lortu

dituzten bitartean erotuta eduki gaituzte jarraitzaileak. Agintariak, kazetariak, federazioak, estatuak. Txalo jotzaile erronkariak garaipenetan, suntsitzaile harrapariak porrotetan. Eta kirolari zigortuak, bakardadean pot bere buruaz beste egiteko kapaz. Eta segi dezala espektakuloak gorputzak lehertu arte. ■

Emaitzek ez dute barkatzen.

Arrakasta, ospea izan liteke droga gogorrena.

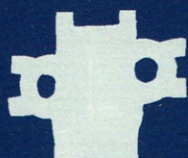
Geroz eta iritzi hedatuagoa da

kirol profesionalean dopinaren beharra

ezinbestekoa dela emaitzetan norbait izateko

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Unai Iturriaga

BERTSOLARIA

Musikaz-edo

Zer gertatzen da (euskal) musika /musikariekin? Bai, badakit. Ez, ez dakit zer gertatzen den. Dakidana da, artikulua hasi dudana esaldi-moduarekin hastea aurkezpen arau guztiek eta eskuliburu guztiek diotenaren kontra doala. Baina gutxienez hiru gai aipatu gura nituen eta hortik parentesiak eta izendatzen ez dakidan beste zeinu horren erabilpena. Hiru galdera autonomo egitea baino luzeago joan zaidan azalpen lehor hau albora utzita, hartu dezadan tonua.

Re menorra

Zer gertatzen da euskal musikariekin? Ez guztiekin, beharbada. Baina bat eta bi baino gehiago dira azkenaldion Espainian eman beharreko kontzertuak "hurrengo baterako" utzi behar izan dituztenak. Ez naiz ni orain besoak zerura jasota *Ez da posible! Ezin liteke* hasiko, ez naiz hain inozoa eta ohar-tzen naiz espainiarren herrian lapikokoa dagoen bezala egonda, ez dela hain harritzekoa gertatzen ari dena. Izan ere, ez dira euskalduna izateko garairik onenak baina Madrilen Berri Txarrak zalea izateko ere ez. Batzutan pentsatzen baitugu gure popa dela zulatuta dagoen bakarra baina et, et, et... Taldeek beraiek gogorarazi digute izan ohi zela beste aldean inor, ez zela jo behar zuten tokian joko zuten estreinakoa. Hori ere egiten dute euskal musikariek.

Baina Espainia gaixo dago, bi gehi bi bost direnean bezain gaixo. Eta hala ere, edo horregatik, ETB2ko programa batean Fermín Muguruza gainera zetorkion zaparradatik ihes egin ezinik ikusi nuen, *Sarri-Sarri* egin izanagatik azalpenak eman beharko balitu lez. Ez dakit ETBn zelako edo zer, edo neuk gaia hain argi ikusten nuelako agian, baina sentipen arraro batekin joan nintzen ohera, zero kota edo Ekuatore-marra desplazatuegi zegoelako ustearekin.

Eta usteok baieztatu nituen Jaurlaritzako sailburutza kide independente moduan sartu eta orain bertako bozeramaile denaren ahotik, euskal musikari zenbait jasaten ari zenaren salaketa egiten entzun nuenean. Julio Medemen izena ere saldo berean aipa-

INIGO AZKONA

tu zuen. Eta berriz ere, ez dakit bere ahotik entzun nuelako edo zer, baina iruditu zitzaidan errazagoa egin ote zitzaion musikariena horrela salatzea. Ze, ni bazter nahastailea izango naiz gura baduzue, baina ez egidazue ukatu zuei ere ez litzaizuekeela, gutxienez bitxia egingo, Jaurlaritza urlia eta sandia defendatzen entzutea. Egin beharko luke, badakit. Baina ni bitxitasunari buruz ari nintzen, ez dakit nola esan, beste zera horretaz.

Fa (maiorra, adibidez)

Eta euskal musikari zer gertatzen zaio? Segur aski musikari orokorrean gertatzen zaionetik asko. Nik, bidenabar esanda, gaiaren azterketa sakonik ez dudala egin nabarmen da baina artikulua bat idazteko *Cronicas Marcianas* ikus-tea baino gurago dudanez, ba, kantu horrekin nator. Neure kantua da, nire kantu onena izan daitekeen bezain txarra.

Orain hamabost urte euskal musikak zuen presentziak gainbehera egin du zentzu gehienetan. "Normaldu" esango dute batzuk, "normalizatu" bestetzuk. Baina normaltasunaz eztabaidatzea baino, esan gura dudana da, musikaren alorrak geroz eta gutxiago gainditzen duela tribuaren barruko

tribua. Literaturan hori mesederako dela dio zenbaitek eta beharbada hala izango da. Baina beharbada bakarrik.

Musikan, berriz, guztiz kaltegarria dela deritzot. Ez dut nik azalduko Xabier Montoiak "liburuak ez baina diskoak bai" zergatik

Orain hamabost urte euskal musikak

zuen presentziak gainbehera egin du

zentzu gehienetan. "Normaldu"

esango dute batzuk, "normalizatu"

bestetzuk. Baina normaltasunaz

eztabaidatzea baino, esan gura

dudana da, musikaren alorrak geroz

eta gutxiago gairatzen duela

tribuaren barruko tribua

aurkezten dituen, hori berak egingo du gogoak ematen badio. Egingo balu nire arestiko tesiari indarra emango lioke, beharbada, berriz diot. Izan ere, musikaren espiralak kanporantz egitea ezinbestekoa dela uste dut, nahiz eta jakitun naizen espiral horrek beti ondo ezarriak izan dituela sabaia. Galdetu bestela orain hamabost urte Euskal Herria hain txiki geratzen zitzaizen musikariei. Alabaina, arazoa zeure esparrua handi geratzen zaizunean dator. Orain.

Garai batean baino areto eta azpiegitura hobeak ei ditugu, dozenaka kultur teknikari eta denetariko azpikontratak, baina oholta bat jasotzeko gogo gutxi eta egiten dena entzuteko eta erosteko are gutxiago. Eta okerragoa dena, teknikari askok ez daki nor den nor. Jakin beharko lukeen? Nik baietz uste dut. Baina beno, ez nintzen horretaz bakarrik ari, ez dakit nola esan, beste zera horretaz ere ari nintzen.

Sol, do, re (maiorrak)

Akorde horiekin beti ateratzen da musika antzeko zerbait. Nire moduko memelo askok, kontserbatorioan zortzi urte pasa eta jotzen dakigun bakarra dira hiru handiok. Badira askoz gehiago jakin barik kantu onak egin zituztenak eta badira gehiago jakinda egundo egingo ez dituztenak ere. Orain onak badira, kantuak zein egileak baina nor da hartzailea? Ez dakit ez ote den falta, nola esan, alde guztietan geroz eta gehiago falta den beste zera hori. ■

TXANDAN
Igor Estankona

Igande goiza Gatwicken

Gosaldu barik atera ginen etxetik aireporturantz baina hobe gosaldu izan bagenu, Bilbora iritsi arte ez baikenuen astirik izan eseri eta zer edo zer jateko. Beldurturik, korrika, belarrian seinalea ezarri behar dieten ardi ezjakinen antzera hasi dugu mendea.

Besteenganako fidagaitz, osterantzeko kulturenganako uzkur, estimua galduta, aireportuetako goizak segurtasun arduradunek ezarritako erritmoan doaz: sano geldo.

Lehenbizi jaka eta eskuko maleta utzi behar dizkiezu, gero metala antzemateko arkutik igaro, aurrerago txoritxoari irribarre egin eta, hala agintzen dizuten bakoitzean, kanpora doaze-nak eta herrialdean geratzen direnak bereizten dituen txartela erakutsi. Azkenerako zure buruari galdetzen diozu ez ote duzun benetan merezi Guantanamon gotea.

Zelan gelditu ez dakiten makina erraldoi bat jarri dute mar-txan. Buruzagien biziraupena segurtatzeko bat-bateko neurri erdi-psikologikoak isatsari haginka ari den txakur amorratuaren istorioa bihurtu dira. X izpien aparailutik ume baten zamarra arrosa pasatzen zutelarik pentsatu nuen zati batean behintzat modu lotsagarri honetan bidaiatu beharko dugula. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Enjrique

Mujica Herzog. Aspaldikoa. Mihin zuhurren arabera, PSOEren garai bateko finantzabide. Behin, Parisetik Miarritzera hegazkinez nentorrela, emazte erraldoi baten konpainian egin nuen topo Air Francekoan. Munichetik omen zetozen elkarrekin. Ez ziruditen

amoranteak. So eta so, lutoz jantzi emaztea ezaguna egiten zitzaidala -eta, telebistan hainbatetan ikusitako huraxe zela ohartu nintzen: Golda Meir. Demokrata baino antifrankista zela susmoa betitik nuen, harekin izandako bizpahiru aldiko harremanetan, bere autoritarismoak harritu baininduen. Ez nenbilen oker, gero-ra frankismorik gabeko bere Espainiaren nolakoak frogatu didan eran. Garai hartan euskal preso politikoen abokatu taldeko par-taide hura, Francoren juduen aurkako gorrotoak egin zuela anti-frankista alegia, poemak izkiriatzen dituzten guztiak ez direla poetak, bertsoak egiten dituen oro ez dela bertsolari. Israelen omen dabil hizlari. Etxean. Eta Espainiako herriaren defendatzai-le soldatapekoa, palestinarren beren lurretan preso atxikitze-ko harresi ikaragarrien alde mintzatu omen da, ohi bezala sutuki, erronkari, segurki euskaldunentzat hemen nahiko lukeen sistema goraipatuz, ezinbestekotzat joz. Ez nau harritu, sutu egin nau. Beharrik bera ez dagoela elkarriketaren alde. ■

berria

Iragana ahitu da

Juanjo Olsagarre

"Iragana ahitu da, gora UPN!", horrelako zerbait esan du Jose Igancio Palacios Ongizate kontseilariak hitzez hitz zera esan duenean: 'Gaurko gazteei ezin zaie mintzatu ez trantsisioaz, ez frankismoaz, ez 36ko gerraz, ez fusilatuez. Gazteei Erasmus eta Internet interesatzen zaie'. Palacio-sen irudiz, zorioneko kalitate legean, Nafarroa ezartzen aitzindari, zartako batez ezabatu beharko litzateke Historia ikasgaia. Edo antzinako arora bidali, gizakiak artean hizkuntzarik garatu ez zuen linbora, badaezpada ere, irakasleak ez dezan gizaki haiek vascuencez mintza zitezkeela argitzera behartua ikusi bere burua (...) errealtate guztien gaitetik errealtate bakarra eta berdaderoa eginez, UPNrena eta ez beste inorena noski. Gora Baudrillard! Gora nafar errealtatearen kategoria kantiar foralak!

Beraz, ez da izan, ez izanen mendialdeko biztanlerik! Ez da izan, ez izanen 36ko gerrarik, ez eta fusilatutik ere. Eta ez da izan, ez

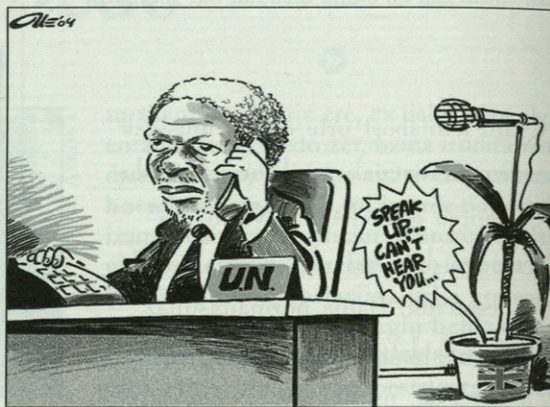
izanen euskaraz idazten duen nafar idazlerik; ala Opuseko Unibertsitateak nafar guztien diruarekin argitaratu duen Literatura Navarra delakoan ikusi ote duzue halakorik. Ez ezta! Ba, hor nafar idazle euskaldunik ez bada ageri, izan ez diren eta izanen ez diren seinale. Hau etorkizuna da, gora UPN!"

euskonews & media

Eva Forest-i elkarrizketa

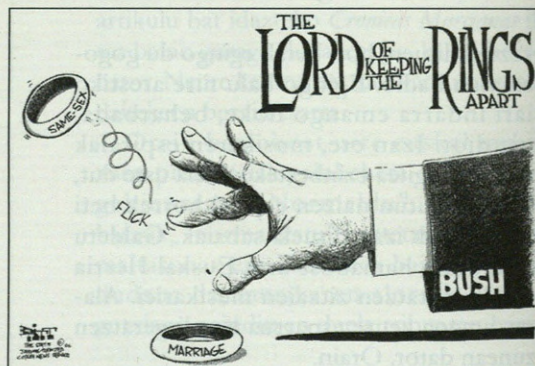
"(...) (Komunikabideen jarrerari buruz) Askotan nazismoaren propaganda-ren antza hartzen diot kazetari batzuek, boterean daudenek ematen dizkieten agindu guztiei baiezkua emanaz, gizartean zabaltzen duten informazio manipulatuari. (...) Oso egoera irrazional eta zaila bizitzen ari gara. Baina amorrua, haserrea eta ezintasuna sentitu arren, ez dugu, inolaz ere, gure gaitasun kritikoa baztertu behar. (...) Gaitasun kritikoa baliatuz denari 'bai' esaten ez dion jendea dagoen bitartean, aurre egiteko eta erresistentzia egiteko beste pertsona batzuekin biltzeko prest, gizarteak bizirik jarraituko du".

◆ Olle Johansson, Suediako Svenska Pagbladet egunkarian.

-Landarea: Ozenago hitz egin.

◆ Chris Britt, AEBetako The State Journal egunkarian.

-Letrak: Eratzunak bananduta mantentzen dituen Jauna.

-Eratzunak: Ezkontza (lurrean), sexu berekoak (airean).

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitaipen honen edizioa laguntzaile.

kutxa

gizarte ekintza

Antzerkia

Txaloren Cabaret
Latino azken lana
ikusi dugu

- ▣ Ezpalak
- ▣ Argitalpenak
- ▣ Sukaldean

- ▣ Denbora-pasak
- ▣ Ihesi
- ▣ Makina bat kontu

Osasuna

Alzheimer gaixoak
bikoiztu dira
Gipuzkoan

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Desde un lugar 1978-2004 erakusketa

Nafar artea bistan

Arreta eta ardura eske datoz artista nafarrak, erakundeei eta gizarteari, hor daudela eta zer esana badutela gogoratziz. Hain sinplea eta oinarritzkoa dirudien aldarrikapen hau izan da Nafarroako 18 artista garaikide Iruñeko Moisés Pérez de Albéniz galerian biltzera eraman dituenen. 25 urtetan zehar (1978 eta 2004 artean), hiru belaunalditako artistek egindako arte-lanak biltzen dira bertan, baina Patxi

Ezquieta margolari eta erakusketako partaideak dioen bezala, "25 urtetako laburpen bat izan arren, erakusketa ez da atzera begirakoa. Aitzitik, aurkezten diren lan hauek, gaur egun sortzen ari denaren eta etorkizunean egingo denaren oinarria osatzen dute, partaide guztiak lanean dihardugun artistak baikara". Gerturatu nahi duen ororentzat zabalik egongo da erakusketa martxoaren 20ra arte.

KABER MORRAS

ARTEA Artista nafarren aldarria

IZENBURUTIK HASITA, aldarrikapen edo ohartarazpen kutsua du erakusketak. *Desde un lugar* 1978-2004 esatean, jatorri edo abiapuntuaz ari zaizkigu antolatzaileak, baina baita helburu edo norabideaz ere; nonbait sortzen dena nonbaiterako eta norbaitentzat sortzen baita. Artelanez, sortzen diren momentutik, beharrezko dute ibilbide bat, ikuslearenganaino eramango dituen. Sarriegi, ordea, luzea eta neketsua suertatzen da bide hori, oztopo gehiegi eta laguntza gutxi baitaude tartean. Erakundeen partetik babesik, proiektu berririk eta arretarik apenas dagoen lekuan, are gogorragoa da

NERE LUJANBIO

Argazkiak: Mikel Saiz

artistek egin beharreko ahalegina beraien lana ikustarazteko. Moisés Pérez de Albéniz galeriak Nafarroan kalitatezko arte garaikidea badela gogorarazi nahi izan digu erakusketa honen bidez, ilunpean, argi keinuak bidaliz lurra han dela adierazten digun itsasargiak bezala.

Euskarri tradizionalak nagusi

Nagusiki margolanek eta eskulturek osatzen dute erakusketa, nahiz eta baden argazki lanen bat ere. Margolariei dagokienez, aniztasuna da aipagarri. Azken urte hauetako artelanetan, ez dugu joera homo-

geneo edo bateraturik topatuko, korrante ezberdinen inguruan egindako esperimenezio saioak baino. Abstrakzioa eta figurazioaren artean, lehenengo joera da nagusi. Adibide batzuk aipatzearren, Fernando Pagolak espresionismo abstraktuarekin lan egiten du, baita Javier Baldak ere, nahiz eta, bakoitzak bere ikerketa bidea jarraitzearen ondorioz, bien arteko tartea handia izan. Fernando Iriarteren kasuan, berriz, materiaren lanketa nabarmendu beharko genuke eta Asunción Goikoetxearenean berriz, heliografiak, argiak eta denborak, margo

Desde un lugar 1978-2004

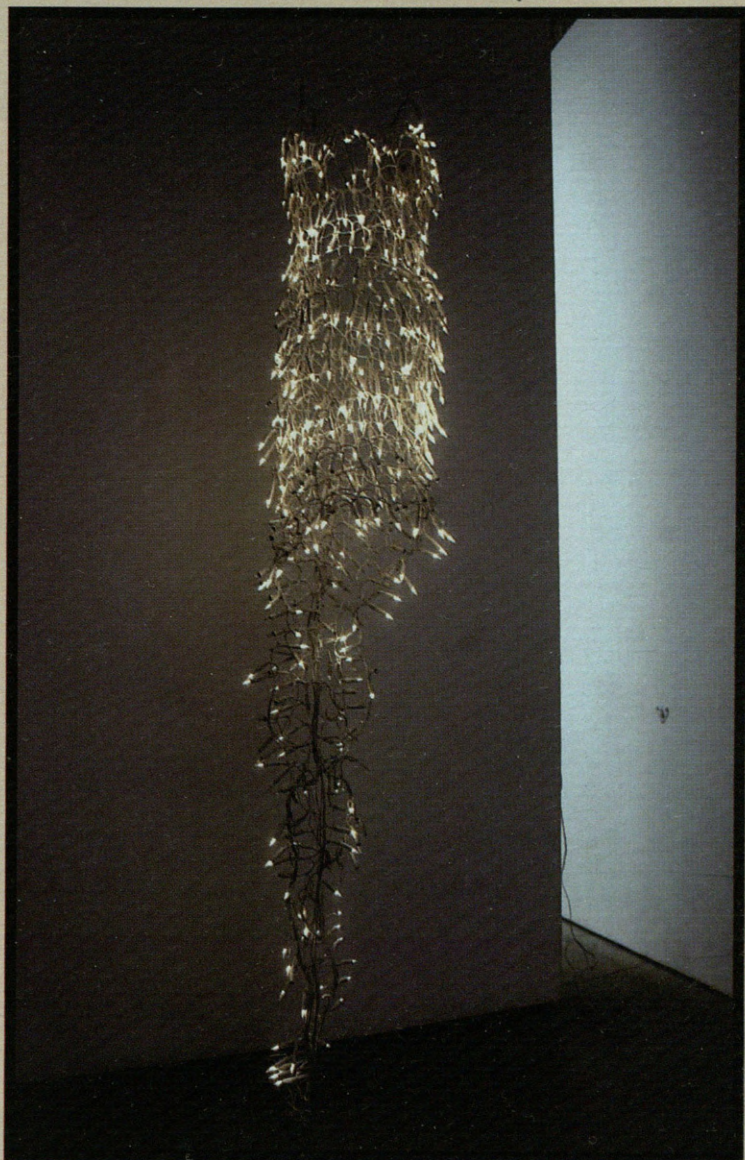
NON: Moisés Pérez de Albéniz galeria.
Larrabide, 21. Iruñea.

NOIZ ARTE: Martxoak 20.

ARTISTAK: Jose Ramón Anda, Faustino Aizkorbe, Juan Jose Akerreta, Pello Azketa, Angel Bados, Javier Balda, Patxi Ezquieta, Asunción Goikoetxea, Fernando Iriarte, Xabier Morrás, Pedro Osés, Fernando Pagola, Paco Polán, Dick Rekalde, Mariano Royo, Alfredo Sada, Pedro Salaberri, Dora Salazar.

edo pigmenturik erabili gabe, sortutako koadro bitxiak.

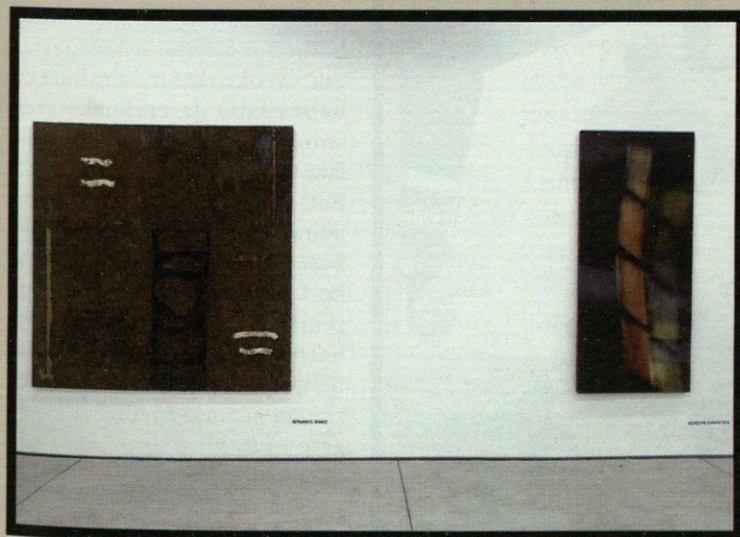
Figuraziotik abiatzen diren margolarien artean ere bide ezberdinak jorratu dituztenak topatuko ditugu. Pedro Osések, adibidez, pop joeretara gerturatzen gaitu, Pedro Salaberri kolore lauak eta forma sinpleak erabiltzen ditu bere errealitatea islatzeko eta Juan

Jose Akerretak berriz, figurazio intimista eta poetikoagoa darabil bere lanetan.

Eskulturaren kasuan ere bi joera nagusi bereizten dira. Batetik, eskulturaren ikuspegi klasikoa jarraitzen dutenak ditugu, bai kontzeptu eta bai material aldetik. Hor dugu, esate baterako, Faustino Aizkorberen lana, euskal eskultura deitu izan denarekin lotura estua duena. Bestalde, ikuspegi berritzaileago batetik abiatzen diren artistak ere aurkituko ditugu, hala nola, Dick Rekalde, Angel Bados edo Dora Salazar. Kontzeptu tradizionalak alde batera utzi eta baliabide, gai eta ikuspuntu berriak erabiliz sortutako lanek gaurkotasuna eman diote erakusketari.

Azkenik, argazkigintzarentzat aipamenduko bat. Tamalez, 25 urtetan sortu denaren adibide bakarra baino ez dugu ikusiko: Paco Polánen argazki serie bat. Harrigarria

Paco Polán, erakusketan parte hartzen duen artista

«Behar duguna arte zentro bat da, lan egiteko lekua eta benetako mugimendua sortuko duena»

Hogeita bost urtetan zehar sortutako artea biltzen duen erakusketan, argazki lan bakarra dago, *El país de la mala suerte* izeneko zure lana, hain zuzen.

Ni ere argazkirik ez jartzekotan egon nintzen eta orduan, batere argazkirik gabe geratuko ginen. Galeriako arduraduna bera izan da artelanak aukeratu dituen artista askoren artean, gutaz gain beste asko ere bai baitaude. Askok eta onak dira erakusketatik kanpo geratu direnak.

Argazki lan bakarra nirea izatea kasualitatea izan da, azken urte hauetan egin dudana lanaren erdia argazkia baita. Aukeratutako lana, argazki berezi samarra da, ez oso narratiboa. Eskulturarekin lotura handia du, beirak erabiliz, paisaia arraroak sortu baitituz.

Desde un lugar 1978 - 2004 erakusketak aldarrikapen kutsu nabarmena du. Zer deritzozu Nafarroako arte garaikidea ikustarazteko horrelako erakusketak egin beharri?

Kalitateko artista garaikide asko dago eta edozein lekutan, zaila dena nabarmentzea da. Galeriako arduradunak erakusketari aldarrikapen kutsua ematea erabaki du, baina egiten duguna egiten dugula, Nafarroako Gobernuak ez dio sosik ematen arte garaikideari. Eusko Jaurlaritzak diru pixka bat gehiago gastatzen du arte garaikidean, baina ez uste han ere artistak pozez txoratzen daudenik.

Zein irtenbide izan dezake arteari eskainitako azpiegitura eta diru laguntza eskasiak?

Egin behar dena egungo artea bultzatzea da, guk eginda-

koa —eta nire ustez gure erakusketa nahiko kontserbado-rea da— eta hortik aurrerakoa. Adibidez, Gaztelu Plazan entzierroei buruzko eskultura bat jartzekotan omen dabil-tza, eta hori, nire ustez, dirua botatzea da. Arte garaikidea da zuzenean babestu eta lagundu behar dena.

Azken finean, gu ezin gara erakundearen kontura bizi. Niri bekatxo bat emanda ez didate bizitza konponduko, zaha-rragia naiz horretarako. Behar duguna arte zentro bat da, lan egiteko lekua eta benetako mugimendua sortuko duena. Badirudi arte garaikideari dirua ematea alferrik botatzea dela, baina benetan txorakeriatan gastatzea dena, dirua botatzea, familiari monumentu bat egitea da, esate baterako. Erakundeek mota honetako arte kontser-badorea laguntzea arbuia garria da.

Zer eskaintzen du arte garaikideak?

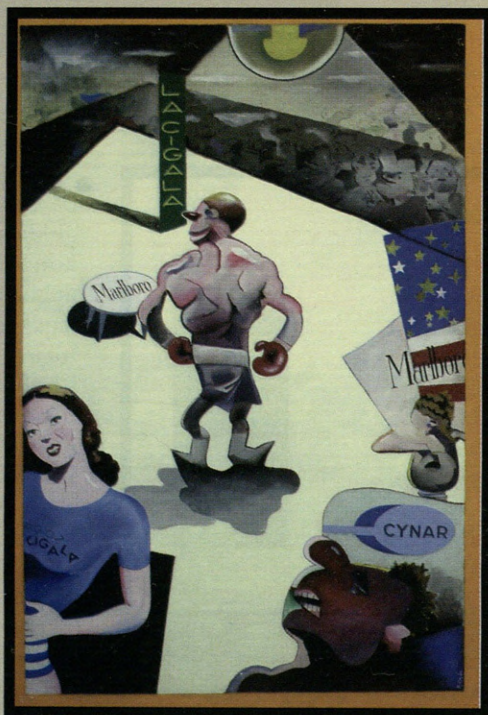
Egungo arteak duen gauzarik onena lehengoa baino mer-keagoa dela da. Inork ez du arte garaikidea ulertzen, ez daki-gu ziur indartu egingo den edo denborarekin zabor bihurtu-ko den, ez dakigu ona edo kaskarra den, baina gutxienez, arriskatu egingo gara.

Ezin gara hainbeste arduratu artearen izaera didaktikoaz. Publikoak ez du interesik arte garaikidean, bizkarra ematen dio etengabe. Horrela da, eta kito. XX. mendeko arteak gudu hori galdu du, ez du herritarra izatea lortu. Gaur egun sortzen ari dena, ordea, herritarragoa da, arte politikoa, soziala eta abar lantzen baitira, eta horixe da lagundu behar dena. Tartean txorakeriak ere azaltzen dira, baina gutxienez, publikoa zirikatzen dute.

da azken urteetan Nafarroan sortu den arteari begirada luza-tzean, arreta handiagoa jarri ez izana argazkigintzan. Beste hain-beste esan behar dugu bideoz edo teknologia berriekin egindako artelanei buruz, adibide bakar bat ere ez baitugu topatuko erakuske-tan. Dudarik gabe, euskarri "berriek" honelako erakusketa batean merezi dute toki bat, arte garaikideaz ari garela ezinbesteko-ak baitira.

Arreta eta ardura eske

Erakusketa honen bidez erakun-deak, artistak eta ikusleak gogoeta egitera bultzatzea da antolatzaileen helburua. Moisés Pérez de Albénizek galdera bat bezala planteatzen du erakusketa: "Zer gertatzen da hemen, hain kalitate handiko artis-tak egonda, kanpoan ezezagunak

izateko?". Dudarik gabe, zuze-nean erakunde publikoei eragi-ten dien galdera da hau. Kata-logoen argitalpenerako laguntzarik eza, arte azokak ez bultzatzea, arte garaikideareki-ko inolako ardurarik ez izatea eta orokorrean, erabateko babes falta da erakusketaren antolatzaileek salatzen dutena. Eta noski, horrekin guztiarekin bat datoz, egoera zuzenki-pairatzen duten artistak. Ezin-besteiko ikusten dute Nafarroa-ko Gobernuak arte garaikidea-rekiko duen jarrera aldatzea: hartu beharreko ardurak har-tzea, alegia. Egoera ez da samurra eta guztien lana beharko da arte garaikide osasuntsu bat nahi baldin badugu. Lehenengo pausoa erakusketa hau ikustera joatea izan liteke. ■

Errimel merkedun barraskiloak

AINARA GURRUTXAGA

Argazkiak: Karlos Corbella

"BARRASKILO HERMAFRODISTIKO" lez definitzen dute euren burua Maurice eta Marlenek. Bartzelonako Paraleloko kabaretetan bizi dira biak ere, 1940 inguruko gizartearen bazterrean. Euren generoarekin ez daude konforme, eta hortaz, inposatu zaien zoria- ren aurka borrokan ari dira etengabe. Borroka hori, ordea, nekeza da oso. Hain gogorra, zulo beltzera eramán dituela bi protagonistak. Elkar ezagutu dira, ordea, eta bata- k bestearengan babesu topatuko du.

Itziar Lazkano eta Paco Sagarzazu aktoreak dira Txalo ekoizpen etxeak iragan irail- lean agertokietara eramán zuen *Cabaret Latino*

Itziar Lazkano eta Paco Sagarzazu aktoreek bi trabestiren rola jokatzen dute Txaloren *Cabaret Latino* antzezlanean. Genero subkultural honetaz baliatuz, zoriaren aurka borroka egiten duten bazterreko bi pertsonaien bizitza kontatzen da bertan.

ikuskizuneko protagonistak. Biak ere elkarrekin lan egiteko gogoia zutela eta sortu zen Felipe Lozak idatzi eta zuzendu duen istorio gazi-gozo hau agertokietara eramateko ideia. Enkarguz idatzitako testua da, hortaz. "Ez genuen gure neurriko testurik topatzen eta, beraz, Felipe Lozari eskatu genion zerbait idatz ziezagun. Ondo ezagutzen gara eta berak bazekien Paco emakumeen paperekin ondo moldatzen dela. Nik uste horrek irado- ki ziola gaia", dio Itziar Lazkano aktoreak. Lazkanok berak ere aspalditik izan du kabaret generoarekin harremana, desagertutako Karraka taldearekin zenbait musikaletan lan egin baitzuen. Karrakaren *Bilbao, Bilbao* lanean gainera, oraingo honetan bezala, gizo- nezko rola jokatzea egokitu zitzaion: "Nahi- ko pertsonaia anbigua zen ordukoa ere.

Dezente urrun dago pertsonaia mota hori niregandik baina ez dakit zergatik nahiko ondo moldatzen naiz horiek antzezten. Nire barruan dagoen alderdi maskulinoa ateratzen dut".

Kabaret generoa oso erakargarria iruditzen zitzaien Felipe Lozari ere, finean unibertsalak diren gaiak joratzeko tresna paregabea delako: zoritxarra, maitasuna eta sexua, esaterako. "Historikoki begiratuta ikus daiteke oso gutxitan elkartu izan direla kabaretean bezala adierazpen herritarra eta jasoak. Hor dago kabaret alemanaren kasua. Bertolt Brecht eta Kurt Weill bezalako jende garrantzitsua ere horrekin konturatu zen. Kabareta herritik jaiotako genero bat da, alde marjinaletik. Komunikazio sozial eta ideologikorako oso garrantzitsua izan da". Generoak historian zehar izandako garrantziaz gain, gaur egun ikusleen artean arrakastatsua izateak ere animatu zuen idazle eta zuzendaria: "Arlo komertzialean ere pentsatu nuen, noski. Antzokiak betetzeko gogoia nuen. Gero gerta daiteke edo ez, baina horixe da helburu nagusia".

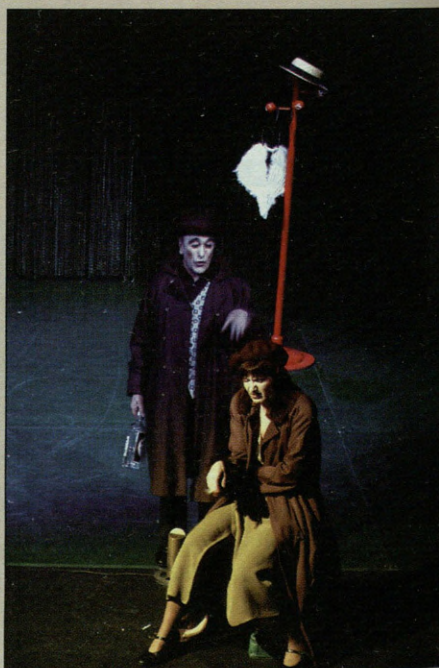
Errealitatea gainera

Cabaret Latino antzezlanean Maurice eta Marlenen bizitzako 20 urte kontatzen dira. Mauricek Marlen Bartzelonako kaian ezagutu zuen, bizitzaren tratu txarrekin nazkatuta bere buruaz beste egiteko asmotan zela. Elkarrekin kabaret ikuskizun bat egiteko proposamena luzatu zion Mauricek eta halaxe, lan harreman berezia sortuko da bien artean. Historiako gertakari gogorrek, baina, euren bizimoduan eragingo dute ezinbestean. Nazionalak Bartzelonan sartzearekin Parisa jo behar izango dute. Baina han ere zorigaitzaren atzaparretatik ezin ihes egin, naziak sartu eta

kontzentrazio esparruetara eramango baitutuzte. Kubara ihes egitearekin amestea besterik ez zaie geldituko. Urteak pasata, Kubara ez, baina Bartzelonara itzultzea lortuko dute azkenean. Joanez horretan sentimendu berriak sortuko dira bien artean: "Bizitzak elkartu dituen bi disidente dira. Hasieran interesengatik elkartu arren, azkenerako menpekotasun emozional batean jausiko dira", dio Lozak.

Bidaia guzti horretan protagonistek Ines Uriarte eta Iñigo Fidalgo dantzarien konpainia izango dute. Eszenatik eszenara areto dantzariak Maitane Zalduegik diseinatutako koreografiak dantzatzen dituzte. Kabaretetako dantzarien soinekoak iradokitzen dituzten kate piloak betetzen du antzeztokia, momentuaren arabera argiztapenaren laguntzaz, eszenek behar duten giroa sortzeko: "Elementu oso magikoak dira. Aktore eta dantzariak edozein lekutatik irteten daitezke eta oso funtzionalak dira", gaineratu du Felipe Lozak. Antzezlanaren une batean, protagonistak Parisen daudenean, Salvador Daliren aurpegia ageri da kate horien gainean jarrita. Margolaria garaiko

Felipe Loza, autore eta zuzendaria

"Hanka-sartze asko egin behar izan ditugu ikasteko"

Karraka konpainian aktore eta idazle lanetan jardutea egokitu zitzaion Felipe Lozari. Gaur egun antzerkiaren historia eta dramaturgia irakasle da eta idazten jarraitzen du. Zine, telebista eta antzerkirako testu andana sortu du dagoeneko. *La espada de Pendragon*, *Teatro Mohicano* eta Garbi Losadarekin batera idatzitako *Lotsa gabe* dira, besteen artean, antzerkirako sortutako lanak. Berak idatzitako testu bat zuzentzearen erronkari eutsi dio orain *Cabaret Latino* antzezlanean.

Gaur egun antzerkiaz bizi zareten asko autodidakta izan zarete, ezta?

Bai. Antzerkian hasi ginenean, Franco hil berri zela, hemen ez zegoen ezer. Ez zegoen ofizioa erakutsiko zigun belaunaldi zaharragorik eta beraz, denetik egiten ikasi behar izan genuen. Aberatsa izan zela uste dut, oso harro nago antzerkia ikasteko egin dugun bideaz. Baina era berean, ikasteko behar izan dugun denbora luzeegia izan dela iruditzen zait. Eskolatxo bat izan bagenu azkarrago ikasiko genukeen. Hanka-sartze asko egin behar izan ditugu ikasteko.

Antzerkiaren profesionalizazioak asko aldatu al ditu gauzak?

Antzerkia ez da hainbeste aldatu, ez pentsa. Hobe asko aldatu izan balitz, baina inguru hauetan behintzat ez da asko profesionalizatu. Oso taldeko izaten jarraitzen dugu. Hala ere, egia da orain taldeak ez direla lehen bezain itxiak. Hori osa ona dela uste dut. Lehen talde bakarreko partaide izan zintezkeen eta harekin solik egin zenezakeen lan. Azkenean nekatu egiten

zinen. Orain hara eta hona gabiltza, betiko jendea eta jende berria gaude eta gainera lehengo giro bertsuarekin.

Autore askok ihes egiten omen dio egungo gaiak jorratzeari, zure kasua al da hori?

Aktuala den horretaz hitz egitea kosta egiten dela egia da. Baina forma kontua da edukiarena baino. Ni ere horretan nabil, aktualitateari eusten saiatzen naiz baina ez da batere erraza, oraindik ez dut deskubritu zergatik, baina kosta egiten da. Agian distantzia kontua da guztia, askotan gauzak ondo ulertzeko denbora igaro behar izaten baita. Hala ere ez da bereziki kezkatzen nauen gaia badakidalako aktualitateaz aritzen naizela beti, nahiz eta itxuraz iragandako gaiez aritu.

Autoreen figura bigarren plano batera igaro dela diote...

Asko entzuten da hori azken boladan. Autoreak beti egon dira hor eta egongo dira. Kontua da zein garrantzia sozial ematen zaion autoreari. Egia da gaur egun zuzendaria dela miresmen sozial handiena eragiten duena, baina zer axola du? Bere burua goratu nahi duen jendea da kexatzen dena. Azken batean autoreen arazoez baino beren buruaz arduratuta daudela uste dut.

Zein asmo duzu orain?

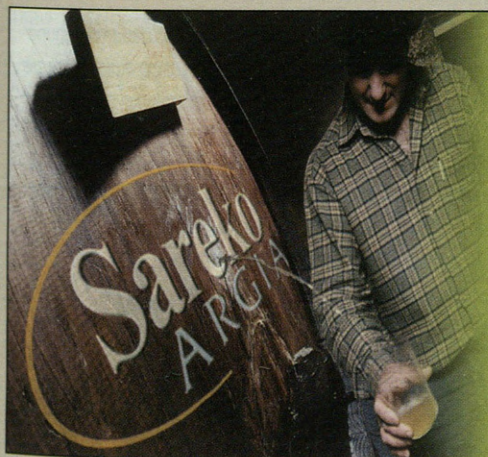
la perfektua den zerbait idaztea gustatuko litzaidake. Ez dut oraindik lortu baina horretan nabil. Orain antzerkirako zerbait idatzi nahi dut, hiru neskentzat. Ez naiz oso egitasmo zale, baina badakit honetan jarraituko dudala.

ikonotzat du antzezlanaren sortzaileak: "Nire belaunaldikoentzat esperientzia eta originaltasunaren adierazle da. Azken batean orduko kabaret handiko protagonista zen".

Jose Manuel Urrejola Oskorriko kide izan-dakoaren laguntza izan du zuzendariak antzezlanaren musika aukeratzeko orduan. Antzezlanen abesti mordoa interpretatzen dutela-eta mikrofonoak erabiltzen dituzte aktoreek ikus-kizun guztian zehar, horrek, paradoxikoa iruditzen arren, urrundu egiten du ekintza dramatiko

ikuslearengandik. Gehiegi.

Irailean estreinatu zuen Txalok *Cabaret Latino* antzezlanaren eta Euskal Herriko antzokietan barrena eskaintzen ari dira gaur egun. Oraingoz izandako harrerarekin pozik agertu da Itziar Lazkano: "Nik uste dut jendeari gustatzen zaiola. Batzuk esan didate nahiko mikatza dela, baina orokorrean ikusleek ondo pasatzen dute. Gainera emanalditik emanaldira hazten doaz pertsonaiak eta gero eta gehiago gozatzen dugu beraiekin". ■

- Sagardogileen gida
- Sagardoa Euskal Herrian eta munduan
- Tresnak
- Prozesua
- Gaitzak eta arazoak
- Sagarra
- Loturak

www.argia.com/sagardoa

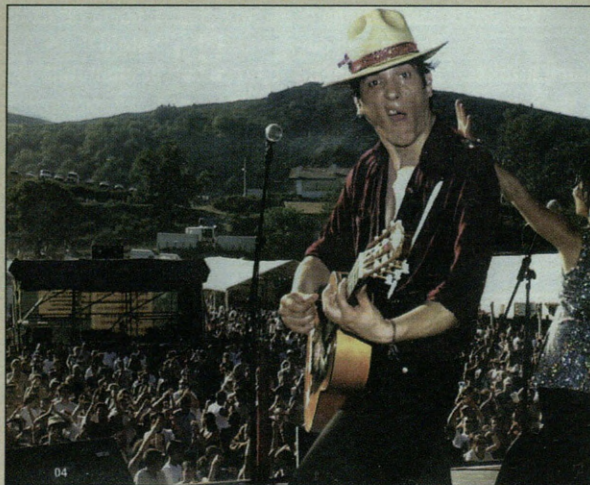
Ezpalak

KATIXA GARATE

EHZren etorkizuna kolokan

DEBEKATU egin du Jacques Coumet Hazparneko auzapezak Euskal Herria Zuzenean Jaialdia Hazparnen egitea. Joan den ekainean Piztu elkartekoei urtero bezala jaialdia antolatzekeo baimena eman baldin bazien ere, ekitaldiei hasiera emateko lau hilabete besterik gelditzen ez direnean EHZ ezingo dela egin jakinarazi du. *Sud Ouest* egunkarian Coumeti egindako elkarrizketa batean, auzapezak hartutako erabakia arrazoitzeko segurtasun arazoak eta bil daitekeen jende kopuru gehiegizkoa erabili ditu argudio gisa. Eragile politikoei eta antolatzaileek erabaki hori gaitzesteaz gain, martxoaren 13an Ttattolan, Hazparnen, ezohiko biltzarra egitea adostu dute, gai horren inguruan erabakiak hartzeko.

Jaialdia sortu zenetik Arrosan egin izan da urtero, baina aurtengorako lekuz aldatu nahi zuten eta Hazparnen egiteko baimena lortu zuten. Orain baimena ukatu die auzapezak.

04

Edu Muruamendiarenak *Deian*:

«Uste dut guk ezagutzen dugun euskal dantza horretan gero eta jende gutxiago dagoela. Jendea aspertu egiten dela iruditzen zait, betiko dantzak egiten dituztelako. Orain dantzari pila bat dago, baina taldeetan erreferentzi puntu bat falta da. Lehen tradizioak bul-tzatuta egiten zen dantzan. Gaur egun, ordea, merkatuan gauza ugari daude».

Virginia Imazek zera esan zuen

Nabarran: «Feminista izateak traba besterik ez dit egin, oraindik ere erabakiak hartzen dituztene %90 gizasemeak direlako».

Eneko Olasagastik honela zioen

Berria egunkarian: «Euskaraz estreinatzeagatik diru laguntza ematen dute (erakundeak), hori da dagoen diskriminazio positibo bakarra. (...) Ez dago laguntza berezirik euskal antzerkia sustatzeko, eta, ondorioz, ez da euskaraz ekoizten. Azkenengo urteetan gauza batzuk egin dira, baina taldeen borondatearen esku dago».

José María Aierdik honakoa adierazi zuen *Garan*:

«Ez dago mutilik apenas haur abesbatzetan. (...) Paradoxikoa da Euskal Herrian beti egon baitira ahots berekoak baino abesbatza misto gehiago»

ELI GOROSTEGI

Jon Urrutia pianista gorliztarrak *Home made* diskoa plazaratu du Errabal Jazz zigiluaren eskutik. Etxean bertan grabatu dituen bederatzi pieza erritmiko eta latinoek osatzen dute diskoa.

Petit Théâtre de Pain taldeak Slawomir Mroz idazle poloniarren *Le pic du bossu* estreinatu berri du Izpurako Faustin Bentaberry gelan.

Jexux Artze taldeak Usurbilgo Udalarekin hitzarmena sinatuko du iaz Artzeren omenez antolatutako *Ez dok amairu* erakusketako ondareak Udalarri emateko eta horren truke ondareak zaindu eta beste herrietara zabalduko du Udalak.

Federico Luppi Gipuzkoan da egunotan *Pasos* filma errodatzen. Lehen aldia da Luppi film bat zuzentzen duela. Pelikularen gidoia haren emazte Susana Hornos errioxarrak idatzi du.

Frida Kahlo

hil zela 50 urte bete dira aurtan. Uztailaren 28tik urriaren 17ra bere alderdi ezezaguna biltzen duen erakusketa izango da Bilboko Arte Ederretako Museoa.

Emakumeak plazara

Kultur munduan emakume andana dabilela ukaezina da, baina askotan badirudi emakumeak ikusezinak direla, ez dela emakume sortzailerik nonbait. Horri aurre egiteko eta emakumeen lanak ilunpetik argira eramateko, *Plazara* proiektua abiatu du Bilgune Feministak. Maiatzaren hasieran, Euskal Herriko hiriburuetan, erakusketak, kontzertuak, bertso emanaldiak, antzezlanak... hamai-ka ekitaldi izango da emakumeen lana plazaratzeko. Dagoeneko hainbat emakume sortzaile atxiki zaio egitasmoari; Estitxu Arozena, Virginia Imañ, Aiora Renteria, Eider Rodriguez, Sonia Gonzalez eta Arantxa Iturbe, besteak beste. Izena eman nahi duenak, plaza-ra@euskalherria.org helbidera mezu bat bidaltzea besterik ez du. Plazara guztiona baita, ez du generorik.

Garat proiektua hari laukoteentzat

MUSIKENEK, Baionako Kontserbatorioak, Eresbil dokumentazio zentroak eta Euskal Kulturaren Institutuak Garat proiektua jarri dute abian. Hari laukoteentzat egindako euskal erreperatorioa aztertu, ezagutarazi eta aberastea da proiektu berriaren helburua. Horretarako hiru bide jorratuko dituzte. Batetik, Laurent Martin europar konpositoreak urtebetez, euskal kulturaren oinarriturik hari laukoteentzat piezak egiteaz gain, eskolak emango ditu. Bestetik, Musikeneko eta Baionako Kontserbatorioko ikasleek euskal erreperatorioko obrak ikasiko dituzte, baita sorkuntza eta interpretazio lanak egin ere. Eta azkenik Euskal Herrian hari laukoteentzako obrak ikertu eta argitaratuko dira. Proiektu hau ez da Musikeneko Donostiako Goi Mailako Musika Zentroa eta Baionako Erdi Mailako Kontserbatorioa batzen dituen ekimen bakarra. Izan ere, irakasleak partekatzen dituzte eta bi zentroetako musikariek daude osatuak saxofoi ensembleak. Baionako Kontserbatorioko ikasle asko Donostiakora joaten dira goi mailako ikasketak burutzera.

Bertso txapelketa, sariketa eta ligak

NAFARROAKOEZ GAIN, lehian arituko dira bertsolari ugari datozen asteetan. Martxoaren 27an eta apirilaren 3an, Aramaion eta Laudion izango diren final-erdiak jokatu ondoren, apirilaren 25ean Gasteizko Printzipal antzokian egingo da Arabako Bertsolari Txapelketako finala. Arabako 23 bertsolari arituko dira txapela lortu asmoz elkarren artean lehian. Bizkaian, 14-18 eta 19-23 urte bitarteko gazteen artean Bizkaiko Bertsolari Gazteen Sariketaren saioak egiten ari dira. Finala martxoaren 27an izango da Bilbon. Gipuzkoan, Orioko, Lasarteko, Hernaniko eta Oiartzungo bertso eskoletako ikasleak bertso liga egiten ari dira. Maiatzaren azken asteburuan jakingo da zein den txapelduna.

Liburuen salmenta behera.

Espainiako Estatuko liburudenda ertain eta handiek 2001ean baino 18.000 euro gutxiagoko salmentak izan zituzten 2002an. Liburudenda txiki eta ertainek 72.000 euro gutxiago eskuratu zituzten 2002an, eta Casa del Libro moduko kate handiek 200.000 eurotan gehitu zituzten euren salmentak. Horixe ageri da BCF Consultors-ek Espainiako Liburu Saltzaile Elkarte eta Gremioen Konfederazioarentzat egindako azterketan. Arrazoietakoa bat kate handiek eskariak egiteko ordenagailua erabiltzea da. Liburudenda ertainek faxa erabiltzen baitute eta horrek gestioa moteltzen du.

DANI BLANCO

Argazkigintza eta bideo

garaikidea izango ditu ardatz apirilaren 15etik 18ra Donostian egingo den DFOTO Nazioarteko I. Azokak. Kursoal jauregian, Europako hogeita hemezortzi galerien argazki eta bideo lanak izango dira ikusgai, tartean Euskal Herriko Bilkín eta Moisés Pérez de Albéniz galerienak. Irudiaren aldarrikapena egingo duen azoka hau "munduko lehenengo azoka espezializatua" izango da Ordoñez Falcón fundazioko zuzendari Enrique Ordoñezen hitzetan. Artista ezagunen eta berrien lanak paratuko dituzte bildumazaletasuna sustatzeko asmoz. Thomas Ruffen, Valerie Belinen eta Txomin Badiolaren lanak izango dira besteak beste. Azokaren osagarri, erakusketa eta ekimen paraleloak izango dira.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Arriskupean! Fernando Morillo

IBAIZABAL
194 orrialde
8,21 euro

Gazteentzako abentura nobela

Fernando Morilloren *Arriskupean!* izenburuko istorio hau 2001ean kaleratu zuen *Bibotz nabasiak* abenturazko eleberriri jarraia ematen dion narrazioa dela esan genezake. Oraingoan, ikasten ari diren institutuko bedela hiltzen denean sortzen den misterioa argitzen saiatu beharko dute protagonistek, hamasei urteko neska-mutil adoretsu batzuek. Oso ezberdinak izan arren—mutiletatik bat kirolzalea den bezala, besteari informatika munduan murgiltzearen kirola baino ez zaio gustuko; eta nesketako bat zuhurra bada, ero samarra dugu bestea—, primeran dakizkitez bateratzen bakoitzaren

dohainak CIAkoei, neonaziei eta beste arerio indartsuei aurre egiteko. Izan ere, bedelak, denen ustean adineko gizon atsegina baino ez zen hark, iragan iluna zuen. |

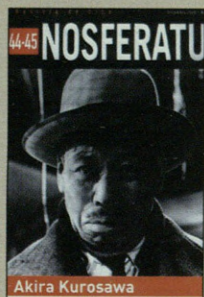
Artearen bilakaera gurean

Koloreetako irudiak lagun dituela, Euskal Herriko lurraldeetan arteak historian zehar izan duen bilakaera aztertzen du José Javier Fernández Altunak Euskal Gaiak bildumako liburu honetan. Euskal artearen dibertsitatea hartu du egileak aintzat hasteko, Euskal Herriaren hedadura oso handia ez izan arren, lurralde bakoitzaren historia eta bizi izan dituen egoeren ondorioz era askotako errealtateak dauzkalako barruan. Euskal arteak izan dituen kanpoko eraginak azaltzen ditu gero, gurea kanpoko eraginez isolaturik egon den kontua mitoa baino ez dela izan agerian utziz, nahiz eta era berean nabarmendu euskal gizarteak, gehienetan behintzat, kanpokoaren aurrean uzkur jokatu duela, hau da, kanpoko elementuen aurrean autoktonoa defendatzeko joera nagusi izan dela. |

Euskal Gaiak: Euskal Herriko Artea

José Javier
Fernández Altuna
IBAIZABAL, HARIADNA
140 orrialde
13 euro

Nosferatu

Batzuen artean
DONOSTIAKO UDALA,
EUSKADIKO FILMOTEKA
188 orrialde
9 euro

Akira Kurosawaren konpromisoa eta zinema lana

Donostiako Kultur Udal Patronatuak argitaratzen duen *Nosferatu* zine aldizkariaren azkenengo zenbakian Akira Kurosawa zinegilea hartu dute oinarri nagusi. Besteak beste, haren zinema lana du hizpide José Enrique Monterdek. Jarraian, Japoniako zinegileetatik mendebalderre-na gisa hartua izan den Kurosawaren filmografia aztertzen saiatzen da Santos Zunzunegui. Gero, Antonio José Navarrok Akira Kurosawaren filmatan agertzen diren samuraien eta *roninen* (alderrai dabiltsan jauntxorik gabeko samuraien) inguruan dihardu. Sara Torresek, berriz, Shakespeare eta Kurosawaren artean dauden antzekotasunak agertzen ditu. Eta Antonio Weinrichter-ek, japoniarraren *thriller*-ak. |

EAEko ekonomia zertan den

Lau ataletan banaturik dagoen *Euskal Autonomia Erkidegoko ekonomiari begira* lana ESTEko irakasleak diren Mari Jose Aranguren, Miren Larrearen eta Itziar Navaroren artean egina izan da. 1990etik 2000 urtera ekonomiak aipatu lurraldean izan duen bilakaera aztertzen dute, baina liburua unibertsitateko ikasleek gain, beste talde batzuek ere erabili ahal izatea nahi zuten, beren azterketatik ateratako daturik esanguratsuenak eta adibiderik adierazgarrienak baino ez ematen ahalegindu dira bertan. Hasteko, ikerketaren oinarri izan diren funtsezko kontzeptu teorikoak aurkezten dituzte, EAEko ekonomiaren lehiakortasuna eta EAEko eskualde guztiak banan-banan aztertzeari ekiteko gero. Eta jarraian azterketatik atera dituzten ondorioak eskaintzen dituzte. |

Euskal Autonomia Erkidegoko ekonomiari begira

Batzuen artean
DEUSTUKO
UNIBERTSITATEA
268 orrialde
9 euro

**Barraskiloak
margotu zituen
neska**

**Pere Martí i
Bertran**

DESCLEE DE BROUWER
64 orrialde
5,50 euro

Zazpi urteko neska baten azkartasuna

Antton Olanok euskaratu eta Eva Zabalak marraztu duen Pere Martí i Bertranen *Barraskiloak margotu zituen neska* istorioan, zazpi urteko neska batek barraskiloak inork jan ez zitzen egin zuena kontatzen da. Hirian bizi arren, udak aiton-amonak bizi diren herrian pasatzen ditu neska horrek, eta hara noiz joango zain egon ohi da, aitona eta amona asko maite dituelako eta herrian bizikletatik jaitsi gabe harat-honat ibiltzeko lagun ugari dituelako. Baina behin uda eurtsua egokitu zitzaien, eta azkenean atertu zuenean, aitona barraskilo bila joatea proposatu zion neskari. Jateko onak omen! Hori entzutean, sekulako atsekabea hartu zuen neska. Zer egin zezakeen haiengatik? **I**

Ikasleen akatsen aurrean irakasleek egin dezaketena

Euskalduntze-alfabetatze aldizkari honen azkenengo zenbakian, ikasleen akatsen aurrean Arrigorriagako Udal euskaltegian irakasleek erabiltzen dituzten zuzenketa-teknika eta jokabideen berri ematen du Olatz Bourgaudek. Bestalde, hizkuntza baten ikas-prozesuan literatura nola erabil daitekeen adierazten du Begoña Escuderok *Nobela baten lanketaren historia*-lanean. Eta Josu Pesalesek *Ezagutzeko eta ikasteko estiloak* eta *Hizkuntzak ikasteari buruzko usteak* gaiak hartu ditu oraingoan hizpide. **I**

Hizpide

Batzuen artean

EUSKO JAURLARITZA, HABE
91 orrialde
4,94 euro

GERARDO BUJANDA SARASOLA

“Gu ere adoretsuak, alaiak eta borrokalaria- riak izan gara”

Zein da zure liburuaren mami nagusia?

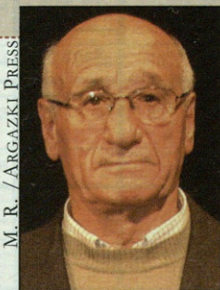
Garai baten testigantza diren kronikak. Orduan gauzak nola zeuden, zer gertatzen zen ezagutzeko balio dute. **Nolakoa zen garai hura?**

Oraingoa baino zailagoa... hala uste dut behintzat. Nolanahi ere, egindakoaz hitz egitea ez da txarra, neurrian egiten bada. Ez da ona gutxi egin eta asko esatea, hori berriketa litzateke. Baina ez da komeni egindakoa isilean gelditzea, egindako horrek ikasbidea eman dezakeelako. Egin, eman eta esan, beti neurrian egin behar diren lanak dira. Gainera, batzuetan, esatea egitea da, eta hori da kronika hauetan dagoena.

Azal al zenezake pixka bat gehixeago hori?

Gertatzen zenaz idaztea eta irratiz zabaltzea egiteko modu bat zen —eta da—, esandakoa egiteko edo egitera bultzatzeko bide bat. Zintzo esan eta egindako lana, kemenez aritzera animatzeko. **Liburuaren aurkezpenean bihotz sentipen batek ukitua ematen zenuen...**

Eta halaxe nengoen. Izan ere, ez naiz oso sentibera, baina hainbeste oldarraldi eta ibileretan kide izan nituenen aurrean neure burua ikustean, zeharo hunkitu nintzen. Askok falta ziren han, Jokin Intxausti, Zipri Rementeria eta beste asko... Beno, ez naiz hildakoak aipatzen hasiko, bizirik daudenena baita hemendik aurrera kontatu behar den historia. Baina oso garbi utzi nahi nuke, gu ere, adoretsuak, alaiak eta borrokalaria izan gara, gerora hainbestetan besteren gauzez jabetu izan diren batzuk esango luketen bezala.

M. R. / ARGAKI PRESS

egileari galdezka

Berriemaile klandestino baten kronikak

Radio Euskadik eta Sabino Arana Kultur Elkargoak plazaratu duten “Jon Igeldo”. *Corresposnal clandestino de Radio Euzkadi* liburuan, Iñaki

Anasagastik egindako hitzaurrean Venezuelatik emititzen zuen “euskal erresistentziaren aho-tsa” bezala ezaguna izan zen irrati horren historiaren zertzeladez gainera, Gerardo Bujandak *Jon Igeldo* izengoitiarekin 60ko hamarkadaren bukaera aldetik 1974ra bitartean irrati horrentzat Donostiatik Caracasa gutun moduan bidali zituen berriak eta gogoetak biltzen dira. Frankismopeko Euskal Herrian erresistentziak jasan behar izan zuen jazarpenaren salaketa, Burgosko epaiketa, hasierako ETA, Franco Donostiara etortzen zeneko giroa eta abar luzea zituen Gerardo Bujandak aipagai, barne kritika ere bazterrera uzten ez zuten bere kola-

**“Jon Igeldo”.
Corresposnal
clandestino de
Radio Euzkadi**

Gerardo Bujanda

SABINO ARANA
201 orrialde / 15 euro

borazio horietan. Hamaazazpi urterekin Saseta bataloiko gudari egin eta 18 bete zituenean preso hartu zuten Bujanda. Frankisten hainbat kontzentrazio esparru, langile-bataloi eta kartzeletan egon ondoren, hiru urte eta erdian Afrikan soldadutza egin beharrean aurkitu arren, Donostiara itzuli orduko euskal erresistentzian sartu zen gizon hau. **■**

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

		* IZENA	Intsektu mota	Katu, hitz elkarketan	Zintzoa	Alokairua	
		Musika tresna	Azalak	Zoladura	Beldurti		
		Ospelak					
		Semearen arreba					
Desbideratu	Frantziako airea			Bi gehi bi		Uranioa	
Eguzki-lore	* DEITURA			Samurra		Bizkaieraz, iratzea	
					Nazioarteko garraioetan		
					Oxigenoa		
Emakume izena			H ₂ O		Ipar., zara		
Arabiakoa			Peruko inperioa		Kontso. bikoitza		
						Bokala	Nire
						Ez eme	
Bizk., iruzurra						Bokala	
Egur						Islandia	
		Potasioa		Kontso-nantea	Labore hauts		
		Kontso-nantea		Boroa	50		
 Danbor mota						Selenioa	

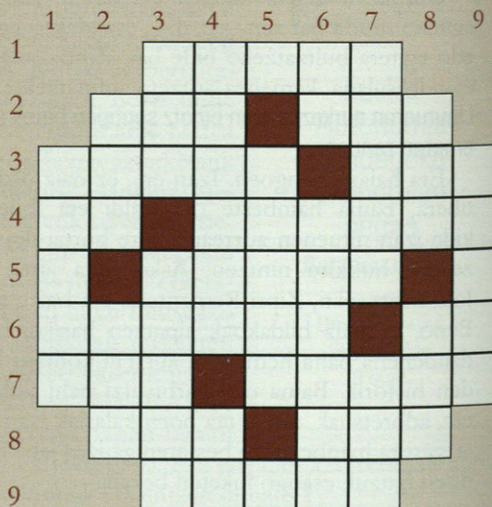
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Asiako estatu handia. 2.- Hitz, solas. Sortu zintuena. 3.- Piztu. Sexu eme. 4.- Azkenekoa eta lehenengoa. Igarleak. 5.- Bokala. Txori mota. Bokala. 6.- Jakingo balu. Noren atzizkia. 7.- Areago. Dardara. 8.- Zintzoa. Ukapen. 9.- Iparraldean, distira.

GOITIK BEHERA

1.- Nafarroa Garaiko herria. 2.- Gabezia. Garai, aldi. 3.- Bilo. Emakume izena. 4.- Emakume izena. Ez eme. 5.- Bostehun, zenbaki erromatarren arabera. Izatasuna duen zernahi. Röntgen. 6.- Kasik, abantzu. Sagarroia. 7.- Emakume izena. Una, neka. 8.- Gabarra txikia. Zoro. 9.- Izana.

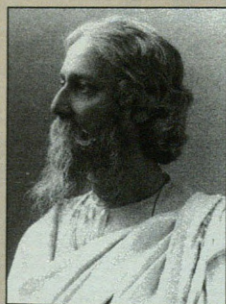

Kontrapasa

Erantzunak zehaztuz joan ahala, pasa ezazu letra bakoitza dagokion laukira. Beheko taula osatu ondoan Rabindranat Tagore poeta indiarren esaldi burutsu bat agertuko zaizu.

- I. Neska ergelak
- II. Oker dagoena zuzen jarri
- III. Komuna
- IV. Denok
- V. Hitz baten esanahia
- VI. Tamaina txikiagoko bihurtu
- VII. Arren!, otoï!
- VIII. Arituak
- IX. Ahari zikiratua
- X. Arauak
- XI. Pluralean, jateko gogoa

55	3	70	33	39	14	59	45
53	10	16	1	35	17	71	
49	61	5	8	51	69	22	
27	66	50	12	57	76	65	
4	56	25	72	19	54	62	
18	73	23	41	60	75	20	
42	47	11	15	38	13	40	
74	36	6	44	64	28	9	
58	32	63	52	29	24	37	
21	30	31	26	43	48		
2	46	67	34	7	75		

Rabindranat Tagore
(Kalkuta, 1861-1941)

1	2	3	4	5	6	7		8	9	10
11	12	13	14 ,		15	16		17	18	19
20	21	22	23	24		25	26	27	28	29
	30	31	32	33	34	35		36	37	38
39	40	41 ,		42	43	44	45	46	47	48
	49	50		51	52	53	54	55	56	
57	58	59	60	61	62	63		64	65	66
67	68	69	70		71	72	73	74	75	76

Soluzioak

[illegible]

Arrautzak

Emaztea ohantzean etzanda dago hiltzeaz. Senarra aldamean dauka, aulki batean eserita, egunkaria irakurtzen, ezer gertatuko ez balitz bezala.

Senarraren atentzioa erakarririk nahian, emakumeak belauanean ukitu du eskuarekin eta imintzio bat eginez, aurpegia hurbiltzeko eskatu. Orduan belarrira honela xuxurlatu dio:

- Ramos, indarrak ahitzen ari zaizkit, eta agur esan baino lehen sekretu handi bat kontatu nahi dizut. Zoaz armairura, azpialdeko kaxoia zabaldu eta barruan, atzeko partean, zapata kaxatxo bat aurkituko duzu. Zoaz eta ekar ezazu.

Senarrak, emazteak agindutakoa egin du, eskaerari susmo onik hartu ez badio ere, eta eskatu bezala, zapata kaxatxoak ohera eraman dio.

- Ramos, ohe honetan bertan askotan egin dugu olgetan biok. Bada, entzun ondo. Denbora horretan guztian, zuk inolako satisfakziorik ematen ez didazun bakoitzean, nik arrautza bat sartu izan dut kaxa horretan.

Ramosek hori entzunda, urduri zabaldu du zapata kaxa. Eta tapa altxatzean hura sorpresa: barruan, hiru arrautza eta 100.000 euro:

- Baina, baina, baina... Hau poza Petra! Nire denboran hiru aldiz bakarrik egin dizut huts. Pozez zorutzen nago Petra! Bihotzez eskertzen dizut sekretu eder hau zurekin ez eraman izana –eta bat-batean isilune bat sortuz-. Aizu Petra, eta 100.000 euro horiek?

- Kontxo! Dozena bat osatu orduko saldu egiten nuen!

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ONINTZA IRURETA

Izarraitz mendigunea. Erlo gailurra. (Gipuzkoa)

Erlori begira Izarraitz mendikatean

Udaberrian elurra egiteko asmorik ez badu behintzat, urteko sasoirik zuriena harrapatu dugu Izarraitz mendigunean. Otsailaren amaiera aldera egin dugu Erlo mendi tontorrera igoera eta 350 metrotik gora elurra izan dugu bidelagun. Menditik jaitsi eta egun batzuetara, Izarraitz mendigunea lehen baino zuriago geratu da, eta hurrengo igoeran ipurmasailetarainoko elurrak gorako bidea oztopatu dio bati baino gehiagori.

Izarraitz Urola-Kostako Azkoitia, Azpeitia, Deba eta Zestoako lurretan dagoen mendigunea da. 900 metro inguruko tontorrak ditu –Xoxote, azpeitiarren kutuna eta Kakuta, azkoitiarren kutuna– eta gailurrik altuena 1.026 metroko Erlo da. Mendizale gehien biltzen duen tontor horretara abiatu gara.

900 metroko tontorrak badira Izarraitzen eta ia urtero egiten die bisita elurrak. Aurten, ordea, ikaragarri bota du. Argazkietako zonaldea da galtzeko arriskurik handiena duena bazterrak zurituta daudenean.

1.026 metroko altuerara iritsi behar dugu eta han, 1926. urtean altxa zuten gurutzea besarkatzeko helburua jarri diogu gure buruari. Nekez zurretzen du Izarraitz mendigunea, baina aurten, aspaldiko partez, ederra bota du. Zestoako herri-
tik zuri-zuri ikusten dugu mendia eta zerua urdin-urdin.

Herrian bertan ez dago elurrik -Zestoa itsas mailatik 50 metrora dago-, eta lasai asko kaskotik bertatik has genezake txangoa. Hala ere, 350 metroko altueran dagoen Ondarbaso baserrira autoz igotzea erabaki dugu. Asko ibili nahi duenak igo dezala Ondarbasorainokoa oinez, baina egia esan, bidea ez da politenetakoa, ikusteko daukagunarekin alderatuz. Asfalto eta porlan bidean 300 metro inguru igo ditugu autoz eta Ondarbaso baserriko txakurrak egun onak eman dizkigu. Ez dago elurrik hor ere. Etxeko nagusiak, Antoniok, izotza

bota duela esan digu, "zerua oskarbi baitzegoen goizaldeko orduetan". Elurra segituan dela abixatu digu eta hotza eta izotza ere ez ditugula faltako.

Eskumuturreko erlojuari begiratu eta Erlorako bideari heldu diogu.

Mendizale goiztiarrarekin gurutzatu

gara, hura behera eta gu gora.

Elurra eder-ederra dagoela

esan digu, baina baita izotza ere.

Igotzeko baino jaisteko

aldrebesagoa dagoela

ohartarazi digu

Mila metroko mendia hiru zatitan banatuta irudikatu dugu eta hiruen errepasoa egin dugu abian jarri aurretik. Lehenengo etapari "aldapen zig-zaga" deitu diogu, bigarrenari, "eskaileren etapa" eta hiruga-

rrenari "tontorra gertu dago" etapa.

1.go etapa: aldapen zig-zaga

Abiatu besterik ez gara egin eta elur laprastak agertu dira. Aldapa lasaian, zeharka-zeharka, elur arrastoan artean gora goaz, eta oraindik izotzik ez dugu zapaldu -bestela, konturatuko ginen segur aski-. Lehenengo etapa bukatzeko gutxi falta zaigula, alertze garaietako basotxoan, elurrezko itsaso berdea agertu zaigu. Elur zuriak ez du oraindik belar berdea guztiz garaitu. Lehenengo izotz arrastoak ikusi ditugu putzutxoan. Duela gutxi, txalburuak (apaburuak) izango zirenak puntu beltz-beltzak ziren putzuan. Honezkero igeltxoek ihes egingo ote zuten sorlekutik, bestela izotzuko ziren! Putzu horrek adierazten digu lehenengo etapa amaitzeaz daukagula.

Mendizale goiztiarrarekin guru-

HUMUS MENDIOLA
Etxetxo Baserria, Mendiola auzoa 1
48220 ABADIÑO
Tf. 94 6812003
Fax: 94 6812003

HUMUS ABONO EKOLOGIKOA

EZ KUTSATU ZURE LURRA!

Ongarritu zure lore, fruta zuhaitzak, baratzak, landak eta abar ongarririk onenarekin: HUMUS MENDIOLA ongari ekologikoarekin eta konturatuko zara zure frutaren zaporeaz eta baita zure lore eta baratzen edertasunaz.

ESKATU ZURE LORA DENDAN

Banatzaile ofizialak:

- Ceramicas Larrinoa • 945 30 08 78
- SAKE • 94 6225393

tzatu gara, hura behera eta gu gora. Elurra eder-ederra dagoela esan digu, baina baita izotza ere. Igozteko baino jaisteko aldrebesagoa dagoela ohartarazi digu. "Laster berotuko du ordea eguzkiak" esan diogu, baina hark: "Zoko horietara ez dun sartuko ordea!". Azken bi aldapatxoak falta zaizkigu eta segituan artzain txabola abandonatua ikusiko dugu. Txabola ez da ezertarako erabiltzen eta teilatua erorita dauka. Inguru horretan atsedean txiki bat har genezake ur trago bat hartu eta bigarren etapari gogoz heltzeko.

2. etapa: harrizko eskailerak

Alertzeak ezker-eskuin izan ditugu orain arte. Hemendik aurrera arbola luzeen ordez hurritza, zuhaitz moztaka hori, izango dugu bidelagun. Ondarbasoko Antoniok eta mendizale goiztiarrak esan bezala, izotzak gorako bidean laguntzea erabaki du. "Harrizko eskailerak" zuri-zuri daude eta izoztuta. Makiarik ekarri ez dugunok damu gara dagoeneko. Hori da Erlora bideko atalik gogorrena, -belaunak ondo altxa behar dira harkaitzei aurre egiteko- baina baita politenetakoa ere. Eguzki izpiak harrizko bide itxi horretan sartu nahian dabilta, baina alferrik ari dira. Toki laiotza da eta irrist egin eta erortzeko beldurrez egin beharko dugu bigarren

Xoxoteko aterpetxea itxita egon da denbora luzez, baina orain konponduta dago eta mendizaleentzako salda beti dago pronto.

etapa. Harritzarren bidea apaltzen doan heinean, aldapa ere goxatuko da eta laster eskailera itxi horietatik burua atera eta itsasoa ikusiko dugu urrunean. Paisaia elurtua espero

Eguzki izpiak harrizko bide itxi horretan sartu nahian dabilta, baina alferrik ari dira. Toki laiotza da eta irrist egin eta erortzeko beldurrez egin beharko dugu bigarren etapa

genuen, bururik altxa gabe igo garen bidean besterik ez dugulako ikusi edo. Baina ez da hala, itsasaldeari ez dio bisitarik egin elurrak, eta tontortxoetako elur laprazteaz

gain, ingurua berde ageri da. Itsasoari begira egotea aitzakia polita izan da bigarren etapa gogorrean aztoratu zaigun arnasari buelta emateko.

3. etapa: tontorra gertu dago

Azken txanpan sartuta hiru-garren etapari heldu diogu eta adi-adi ibili gara elurrak zuritutako ibilbidean bide egokia topatzea ez delako hain erraza. Seinaleei jarraitu eta ez atera bidetik sorpresarik ez baduzu nahi. Halako batean, pistatik goazela ezkerrean aldapatzarra agertuko zaigu eta han atzean Erlo tontorra

dagoela konturatuko gara. Gune horretan erabaki bat hartu behar da, edo pista utzi eta zuzenean tontorrerako bideari heldu edo pistari jarraitu eta itzuli handixeagoa egin. Noski, lehenengoari helduz gero arnasa segituan azkartuko zaigu eta pistatik berri, lasai-lasai igo gaitezke. Oin arrastoak ikusi ditugu eta pistatik atera eta zuzenean abiatzea erabaki dugu. Eguzki epelak aurpegian jotzen digula egin ditugu tontorrerako azken metroak. Epeletik ez dute ezer, ordea, Erloko 1.026 metroek. 1926. urtean altxatako gurutzeari heldu diogu, haize hotza uxatu eta berotasun pixka bat emango digulakoan.

Aterpea, Aittola eta Goltzibar

Beherakoa bide beretik ez egitea erabaki dugu, izotzetan irristaka ibiltzeko gogorik ez dugulako. Bide

FITXA TEKNIKOA

IZARRAITZ MENDIARTEA

GARAI EGOKIA

edozein urtarotan

DENBORA

4 ordu (Ondarbasotik)

DESNIBELA

Zeratik 1.000 metrokoa. Ondarbaso baseritik 600 metrokoa

ZAKITASUNA

● ● ● ● ●

IBILBIDEA:

Ablapuntua. Urola ibaia zeharkatzen duen Zubimusu igaro eta zuzen gora abiatu (eskuineko errepedeak Ekain kobara eta egiten ari diren erreplikara garamatza)

Ondarbaso baserria. Autoz igo bazara hemen utzi ibilgailua, eta oinez bezaloz, baserriaren aurrean markatuta dagoen bideari segi. Seinale zuri-gorriak eta egurrezko seinale handiak ikusiko dituzu bidean.

Erlo da tontorrik altuena, baina beste hainbat aukera dago. Xoxote edo Kakutako tontorretara joetes, aterpetxera joetes edota San Inazioaren monumentu handia bisitatzeko (aterpetxearen aurrean).

Itzulera. Igo garen bide beretik egin daiteke edo Aittola baseritik barrena. Bigarren aukera eginez gero, Kakutako norabidean hartu eta segi dagoen bide bakarrean. Aittola baseritik Goltzibarko erreka-zuonara sartuko gara. Goltzibar izeneko baserria igaro eta 300 bat metrora eskuinaldeko bidezidorari helduko diogu Ondarbaso baserria joeteko (autoa han utzi badugu).

P Ablapuntua
H Helmuga

Gutxitan egiten du elurra Izarraitz mendigunean eta argazkiko itxura izaten du ia 365 egunetan. Tontorren magalean Azpeitia herria ikusten da. Eskuineko argazkian, kukuprakak arrosa kolore biziz. Ez da oraingo argazkia, baina udaberrian ikusiko ditugu loretan.

luzeagoa aukeratu dugu, baina ero-soagoa. Kakuta tontor barrenetik igarotzen den pistatik jaitsi gara Aittolara –landa etxea eta bazkaritarako toki aproposa– eta hortik Goltzibar baserriraino porlan bidean. Bide luzeari heldu aurretik ordea, salda beroa dugu gogoan. Xoxoteko aterpea itxita egon ondoren, berritu eta ireki dutenez barrua sartzea pentsatu dugu. Jendez lepo aurkitu dugu aterpearen barrua eta barruak berotzeko salda hartuta Zestoarako bidean jarri gara.

Aterpetetik ateratzen den pista-ren bidegurutzetan erdiko bideari heldu diogu –ezkerrekoa Azpeitira doa eta eskuinekoa Erlora–. Kakutako tontor barrenetik abiatu gara eta kontrako norabidean jende andana gurutzatu dugu. Autoz igo

da jende asko Aittolako zelaia izeneko gunera, elurra baitago eta haurrak zein helduak gustura dabil-tza atsedenleku gisa prestatuko gunean. Garai batean erromeriak egiten zituzten ingurukoek Aittolako zelai horretan. Madariaga-Lastur errepidea daukagu aurrez aurre; Euskal Bizikletako txirrindulariek gogoz igarotzen duten errepidea. Horren ondoan dagoen bidetxoan goitik behera sartu gara Aittolara eta handik segituan Sakabi soinujo-learen Sakabi izeneko baserria ikusi dugu. Laster heldu gara Goltzibar baserrira. Ez da inor bizi baserrian, baina asteburua da eta hiruzpalau kotxe badira atarian, ganadua gobernatzera etortzen baitira.

Hemendik Zestoarako bidea erraza da, baina ez dugu ahaztu

behar autoa utzi dugula Ondarbaso baserrian eta hara igo behar dugula orain. Goltzibar baserria igaro eta bide zuzen horren eskuinaldean gora hartu dugu bidez bide Soldadusoro baserri abandonatuaren ondotik. Segi bidean zeharka eta laster iritsiko gara Ondarbaso baserrira. Etxeko nagusiak, Antoniok, ongi etorria egin digu berriz ere, eta zer moduz ibili garen galdetu digu. Berak esanda bezala bazterrak izoz-tuta zeudela eta Aittolatik jaitsi garela esan diogu. Berrikerian aritu garen denbora horretan konturatu gara goizeko hotzak alde egin duela, eguzkiak otsaileko indarrez jotzen du eta epel ukitua igarri dugu. Antoniok ederki igarri digun bezala "apetitu galanta"rekin sartu gara autoan bazkaria gogoan. ■

Gure herrian zergatik ez dago hezkuntza-eskubiderik?"

"Gure herriari errugabetasun presuntzioa ukatzen zailo"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

**geure hizkuntzan
bizitzeko eskubidea**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Baita
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

**gure
artean
euskaraz**

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

TELEFONO ERAMANGARRIAK

Uhin elektromagnetikoei buruzko azterketa berria

TEKNOLOGIA BERRIEN GARAPENA eta osasunaren alorrean jarduten duten ikerlariak ez dira ados jarri telefono eramangarriei eta sor dezaketen arriskuei dagokienez. Berriki, lau aditu independentek nazioarteko ikerketa ugari bildu dituzte, irati uhinek osasunaren eragin kaltegarria aztertzeke. Ekimena, ingurumenaz eta ekologi-az kezkatzen diren erakunde frantziar batzuek bultzatu dute. Euren txostenean aipatzen denez, "telefono eramangarria maizegi erabiltzeak sor ditzake loak hartzeko arazoak, buruko minak eta portaera aldaketak. Hori laborategi guztietan frogatu daitekeen kontua da. Eta litekeena da, gaixotasun neurodegeneratiboaren eta gonadetako (obario eta barrabilen) anomalien arriskua handitzea". Lau aditu hauek gaineratzen dutenez, "ondorio larriak eragingo dizkie telefono eramangarria batera neurritik gabe erabiltzen dutenei". Arriskuari aurre egiteko bide

ALBERTO ELOSEGE

bakarra —ikerlarion hitzetan— uhin elektromagnetikoen emisio neurria jaisteaz litzateke. Eta, hainbat estatuk egin duen bezala, metroko 0,6 volt-era murriztea proposatzen dute. Konparazio baterako, Frantziako metroko volt

kopuruaren muga 41lekoa da, munduko altuenetako bat. Era berean, adituok gomendatzen dute komunikazioen iraupena mugatzea, dei bat eta bestearen artean ordubeteko tartea uztea eta sistematikoki belarrietako babesa erabiltzea. Azkenik, telefono eramangarrientzako antenetatik gutxienez 300 metrora bizitzea aipatzen du txostena.

OSASUNA

Bitamina ez da beti onuragarri

SUEDIAN EGIN BERRI DUTEN IKERKETA baten arabera, odolean A bitamina gehiegi izateak hezurra hauste-

Osasuna

JABIER AGIRRE

Gipuzkoan Alzheimerra bikoiztu egin da

GIPUZKOAN BIZI DIREN 5.200 pertsona baino gehiagori diagnostikatu zaie Alzheimer gaixotasuna. Gaitz horrek izugarri egin du gora azken urteotan. Urtero 140 kasu berri zenbatzen dira, eta orain 15 urte zeuden halako bi dira gaur egun diagnostikatutako kasuak.

Datu hauek biztanleria zahartzearen ondorio dira: gure gizartearen gero eta adineko pertsona gehiago dagoenez, dementzia-moten prebalentziak ere gora egin du. Horrela, nabarmentzekoa da 65 urtetik gorako % 8, eta 80 urtetik gorako % 30 dementziatuak daudela. Alzheimer gaitzak hartzen ditu, hain zuzen, dementzia-kasu horien guztien % 60.

Aurreikuspenen arabera, egoera urtetik urtera larriagoa izango da (adibidez, 2020. urtean gipuzkoarren laurak 65 urte baino gehiago izango ditu). Eta horri aurre egiteko Gipuzkoako Foru Aldundiak neurri bereziak jarri ditu martxan.

ALBERTO ELOSEGE

Batetik, Alzheimer Plana dauka abian, gaitz horrek jotako pertsonen atentzioa ziurtatzeko. Plan horrekin laguntza berezia eskaintzen zaie gaixoei beren etxeetan eta hainbat erakundetan, eta gaixoen senide eta familiartekoei ere bai.

Bestetik, Sendian izeneko programa ere zabalduz doa poliki-poli-

ki: 100 familia berritara iritsiko da aurtan. Horrela, aurtan 60 herritako 1.000 familia izango dira trebakuntza eta laguntza psikologikoko ikastaroak jasoko dituztenak eta dementziak jota dauden pertsonentzat jarritako opor-programa berezia disfrutatu ahal izango dutenak.

Zentro gerontologiko eta sozio-sanitarioetan plaza berriak ireki dira eta aurrerantzean gehiago ere irekiko dira. Beharrezkoak dira egunetik egunera ugariagoak diren, eta laguntza eta arreta konplexuak bezain garestiak behar dituzten pertsonak behar bezala artatu eta zaintzeko.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Arbitzan barrena

ELURTE EDERRA azken hau! Elurte guztiak bezala zuria eta beltza era berean "elurre xurie delaik, beltza da". Zuria uza urte ederra iragartzen duelako "elur urte arto urte" eta beltza... beltzarena larre-azienda duen edozeini galdetu behar "elurrak hanka lotzen du".

Dena delako koloreko azienda duen edonor gorri dabil egun hauetan. Ahaztutako hotzak eta behetako sailak bezalaxe etxe-bueltako lurak elurrak estalirik. Larreak amestetan mandio, ganbazal, karrera, meta, zuhatza, belar-zulo, silo, bolak, ganbara, etxe-ordeko, eilor, borda... negua igarotzeko jasotako bazkak ederki miatuak izan dira. Zakutan eta fardotan kanpotik datozen jatenen dantza polita dabil.

Honelako neguak kopetekoan behar-eta argazkitan jasotak genituen. "Uste ez guenen mandoak ostikoa bota" eta solo eta soroak hutsik... Garai batean arbi-buru ederrez lepo izango ziren eta haiek majeratzeko eskuak ospelduagatik azienda aseta, gozo-arraio.

Arbirik ez da ia ereiten egun. Litroka saltzen zen hazia eskuratzeko gorriak ikusiko dituzu. Baserri gutxi batzuetan besterik ez duzu topatuko betiko arbi gorri borobila. Erraz aurkituko duzun Herbeheretako arbi zuri luzanga geurean garatua, loretua zen elurtetarako, aziendarentzako eskatua, alegia.

Ehunka urtetan arbia (*Brassica napus*) geure elikaduraren oinarrietako bat izan zen, patata aziendari emateari utzi eta geu jaten hasi ginen arte. Neguzalea da arbia eta beroak usaindu ordurako garatzen da, gure gastronomiako gutizia ezkutenetako bat emanez: arbi-gara, arbi-listo edo arbi-litsa. Udan azkarregi, abuztuaren erdialdea baino lehenago, ereinez gero zanbruak jotzen ditu eta usteldu, etxean probatua dut aurten eta arrazoi zuen bai Bedaioiko Larrañetako Mariak... Arbi-burua usteltzen duen ontto honi aurre egiten asko laguntzen omen dio soroa kareteak.

Bitamina, batez ere C, eta mineral ugari ditu arbiak eta bere zuntz aberastasunagatik libratze lanak errazten ditu eta hesteetako minbizia uxatzen du; beste minbizi askotatik babesteko Brassica jeneroko landare jendea jatearen onurak gero eta argiago azaltzen ari dira.

ko arriskua handitzen du. Ikerketari jarraiki, aldaka da hausteko joera gehien duena.

A bitamina modu naturalean esnekietan aurkitzen da, baina arreta berezia eskatzen dute azken urteetan sortu diren jaki osagarriak eta bitaminez aberastutako produktuek. Izan ere, honelako produktuak merkaturatzen horrenbeste ugaltzeaz bat, pentsamendu okerra zabaldu da elikaduraz arduratzen direnen artean. Alegia, bitamina gehiegi hartzeak onik ez, baina kalterik ere ezin duela egin. Ikerketek kontrako diote. ■

ELIKADURA

Mintegietako izokinen afera

SCIENCE ALDIZKARI AMERIKARRAK urtarrilaren 9an argitaratutako artikuluak hautsak harrotu zituen. Haztegieta izokina osasunerako kaltegarria dela, minbizia sortzen duten agentez josita dagoela, toxikotuta dagoela eta antzeko esaldi kategorikoei alarma piztu zuten kontsumitzaileen artean. Egilea Faroe uharteetan hazten den izokinari buruz ari zen batik bat, eta hilean behin baino maizago ez kontsumitzea gomendatzen zuen.

Dosier honek erreakzio ugari piztu ditu Europako nahiz Amerikako zientzialarien eta osasun arloko agintarien artean. Frantziako, Erresuma Batuko eta AEBetako elikadura eta osasunerako erakundeek zalantza ipini dute kazetari-lana. Irizpide eta neurri desberdinak erabiltzen dituzte, eta datuekin ados badaude ere, datuok interpretatzeko moduak ipintzen ditu sokaren mutur banatan.

Dosierraren arabera izokin hauen bidez dioxina bezalako elementu poluitzaileak ipintzen ditugu gure plateretan eta ikerlariek oraindik ez diote horri behar bezala erantzun. Dioxina basoetako suteetan, erupzio bolkanikoetan eta hondakinak erretzean sortzen den molekula da. Airera zabaltzen da lehendabizi, lurreko elementuetara pasatzen da gero eta azkenik uretara heltzen da. Elikadura kateako maila guztietara barreiatzeko ahalmena du, planktonetik hasi eta arrain haragijaleetaraino, eta koipectan erantsita gelditzen da. Gauza bera gertatzen da Poliklorobifenilarekin (PCB). Elementu poluitzaile hauek industriar erabili ziren 1970eko hamarkada bitartean. Egun debekatuta daude, baina presente beti. Antza denez, European onartutako maximoa baino baxuago zen izokin hauen poluitzaile kopurua. ■

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

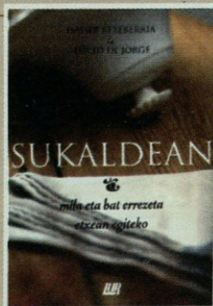

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA

DAVID DE JORGE

sukaldean@free.fr

Muskuiluak lurrunean irekiak gurin saltsa krematsuarekin

- 2 Kg muskuilu
- Litro laurdena ardo zuri
- Kaienako pipermina, mutur bat
- Gurina, zati handi bat (250 bat g.)
- Perrexil xehatua

UR ZURRUSTA hotzaren azpian garbituko ditugu muskuiluak, tentu eta kontu handiz. Baztertu egingo ditugu hondaturik edo zabalik daudenak, eta bizarretatik tiraka garbituko ditugu zikinenak. Kazola tapadun batean isuriko dugu ardo zuria eta gaineratu kaiena muturra. Sutan jarri eta, isurkaria borbor hasi orduko, erantsiko ditugu muskuiluak. Kazola tapa dezagun ondoren. Minutu batzuen buruan erretiratuko ditugu zabaldu-tako muskuiluak, eta eltze batera iragaziko dugu ondoren kazolan gelditu den salda, su ez-tian erdira-edo murritztu dadin. Gurina hasiko gara orduan eransten, pixkana-pixkana eta dadotan moztua, zurezko zaliari eragiteari utzi gabe, saltsa lodi krematsu bat lortu arte. Perrexila hautseztatu dugu ondoren haren gainetik. Muskuiluak epel egongo dira oraindik; azala edo oskola kendu eta haien gainean hedatuko dugu saltsa. Berehala zerbitzatu. ■

Oinarritzko kontuak

Abokata ontzeko era

ABOKAT berde bat, heldu gabea, Bardeako harri bat baino gogorrago edo zozoagoa da. Laster ontzeko, hoberena zera dugu: egunkari-orri batean bildu eta sukaldeko zoko batean utzi, hezetasunetik urrutiti. Egun batzuk iraganik, mamiak gurin-itxura hartuko du eta nahi dugunean erabiltzen ahalko dugu, ontzian utziz gero denbora luzean itxoin beharko baitugu heldu arte.

Emeterio Arrese

euskaltzale bidaiaria

Apirilean beteko dira 50 urte Emeterio Arrese (1869-1954) olerkari tolosarra hil zela. Ez dira gutxi euskaltzale honek bere bizian osatu zituen literatura lanak, bertsoak eta antzerkiak. Ez dira gutxi ezta ere Amerikara burutu zituen bidaiak, Buenos Airesen, Habanan, Mexikon eta New York-en denboraldi luzeak egin zituen. Bere garaiko bertsolari, literaturgile eta enpresari ezagunen lagun; bohemioa izatez, errepublikarra ideiez, historia luze eta oparokoa genuen Arrese.

URKO APAOLAZA

EMETERIO ARRESE BAUDUER 1869an jaio zen Tolosan, aita tolosarra zuen, ama berriz frantsesa, biak urte mordo Gasteizen bizi izanagatik, bertan ezagutu eta maitemindu ziren, baina ostera Tolosara itzuli ziren. Beraz, Emeterio herri honetan hazi zen eta bertako eskolapiotan ikasi zuen, ez zituen ordea oso oroitzapen gozoak izan eskola honi dagokionez eta batzuen ustez, bertan jaso zuen tratuatik Elizarenganako mesfidantza ez zitzaion inoiz kendu.

Ezinegona eta urduritasuna segituan iratzarri zitzaion, batez ere euskaltzaletasunari dagokionez, 1887 inguruan Pedro Mari Otaño bertsolaria ezagutu zuen eta baita bere lagun min egin ere; geroztik, Arreseren bertsoek Otañok hain gustuko zuen herrikoitasun eta lirikotasunaren arteko bateraketa horretatik edan zuten. Arresek maiz hitz egiten zuen Otaño, bere adiskideari buruz eta *Euzko Gogoan* (1952, 9-10 zbk.) bertsolaria lehen aldiz ikusi zuen egunaz idatzi zuen: "Emeretziren bat urte izango nitunik Pello Mari ezagutu nuen garaian. Donosti'ko zarreko txoko batean aren bertsoak entzuteko abagune izanik, zorionez arkitu nintzan.

EUSKO IKASKUNTZA/OIHENART

Izan ere, mendi-mendiko larranbillo usai, iturri naro, ta gañantzeko beste aldegai eder guziak ere berekin zitun Pello Mari'ren bertso bakoi-tzak. Egun artandik eratorri zan gure adiskide-tasun aundia"

Amerikan zehar

Gaztea zen Emeterio oraindik eta abenturazaletasuna barruan zeraman, odola bor-bor zeriola Amerikara joatea erabaki zuen, mundua ezagutzera nonbait. Ez dakigu zehazki zenbat bider joan zen Amerikara, baina bertako herrialde askotan egon zela bai: Buenos Aire-

Alde batetik bestera

Antza denez, alde batetik bestera ibiltze horrek ez zion onik ekarri Arre-
seri, Buenos Airesetik Habanara joan zenean, Argentinan utzi zuen lagun
batek harantz eta honantz zertan zebilen galdetu zion eta tolosarrak ber-
tso paregabe batzuekin erantzun zion, sorta horretakoak dira bi hauek:

Andik irtenda nik etzekiat
nolabait ala bearrak
onuntz ekarri ninduan edo
nere buruzbide txarrak.

Ai, jakin banu!; baña gaur zertan
estutu ortz t'atzaparrak....?
Tipula zar bat ez dik baliyo
oraingo nere negarrak

Ni zer nabillen jakin nai al dek?
Ara: lur au borobilla
ote dan zeukat nere buruban
izugarrizko naspilla.
Ta...bazekiat hi jun eitzala
-beti izan aiz abilla-
Iparragirre'k or utzitako
zaku-dirubaren billa.

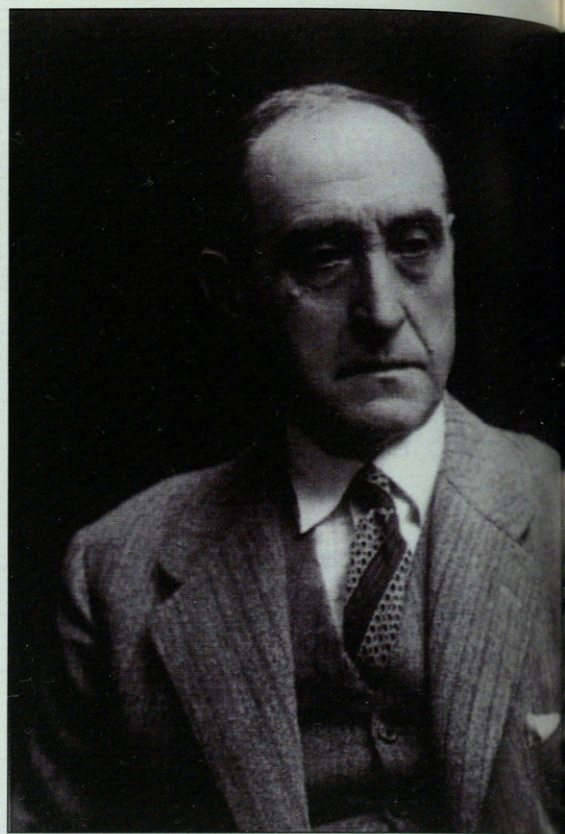
sen -Otañok zerikusirik izango zuen honetan
ere-, Mexikon, New Yorken eta San Luis de
Missourin, baina batez ere Habanan. Kontra-
tista bezala jardun zenez, lanbide honen balia-
bideak aprobetxatu zituen Amerikan zenbait
pilotaleku eraikitze eta diru mordoxka bat
irabazi zuenean benetako "amerikano" bihurtu
zen; baina diru hori galtzeko zalea ere bazen
tolosarra, behin dirudun eta beste behin "xen-
timorik gabe" ibiltzen zen.

Arreseren Amerikako egonaldietaz apenas
dugun berririk, baina bere bertsogintza azter-
tuz gero, Euskal Herria ez zuela inolaz ere
ahaztu nabari da, askotan damu da bertatik
alde egin zuelako. Jasaten zuen herrimaren
adibide garbi bat bere amaren falta sumatzen
zuenean ikusten dugu; Amerikan zegoela hain-
bat olerki idatzi zituen bere amaren inguruan,
hauek garbi erakusten dute nola maite eta kasik
jainkotu zuen bera sortu zuen emakumea.
1903an Arresek bere amaren heriotzaren berri

Amerikan zegoela hainbat olerki
idatzi zituen bere amaren inguruan,
hauek garbi erakusten dute nola
maite eta kasik jainkotu zuen bera
sortu zuen emakumea

izan zuen Habanan eta tristurak jota, oso eza-
guna egin zen olerki bat idatzi zuen: "Tristura
makur illungarriya / beñere kentzen ez dana /
datorkit orain gogoraturik / hil zaidan ama laz-
tana", zioen olerkiak bere lerro batzuetan.

Badakigu Emeterio Arreseren lehen bidaia
Kubarakoa izan zela. Ez ziren garai xamurrak
Espainiako azken kolonian, izan ere, 1895ean
Kubako Gerra lehertu zen eta olerkariak
gogotik bizi izan zuen gudaldi hura; beste
askok bezala, espainiar abertzaletasun sutsua
erakutsi zuen eta Kubako matxinatuen, nahiz

yankien kontra bereak eta bi bota zituen: "Zer
uste dute moro zar oiek / española garaitzia,
/ gure kopeta beren indarrez / umill goibera-
tutzia?" galdetzen zuen Tolosan 1896an ida-
tzitako bertso batean. Hortik gutxira Kubara
joan zen eta urte batzuk beranduago New
Yorken egon zenean *yankien* kontrako iritzi
garbia erakutsi zuen; ez zitzaion lurralde hori
batere gustatu, jaso zuen tratua ez baitzen
gutziz gozoa izan.

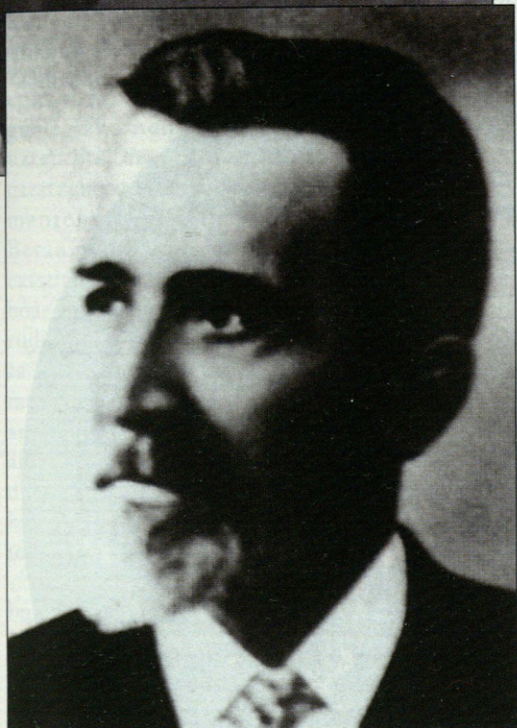
Donostiako egonaldia

Euskal Herrira itzultzeko garaia iritsi zitzaion
antza, hamabost urte baino gehiagoz etxetik
kanpora ibili denaren zirrara berberarekin itzu-
li zen gainera; baina bertan aurkitu zuenak ez
zuen zerikusirik gazte koxkor bat zenean utzi
zuen lurrarekin, erabat ezberdina zela ohartu
zen, lagunak aldendu eta kaleetan euskararik
entzuten ez zuelako kexu zen gure Arrese.
Aberats itzuli arren, zorionik ez zuen aurkitu
beraz. *Zori makurra!* izeneko bertso-sortan
"Arrotz ote naiz lur ontan ere?" galdegiten
zion bere buruari.

Behin eta berriro tolosarra zela esan arren,
Amerikatik etorri zenean Donostian ezarri zen
eta bertan denbora luzea egin zuen. Hiri horre-
tan eman zituen bere urterik oparoenak, bai
literatura aldetik eta baita ospe aldetik ere.
Lagunak aldendu zitzaizkiola kexu bazen ere,
egia da betiko adiskideak bere ondotik ez
zitzaizkiola sekula joan; hor dugu Polikarpo
Elosegiren adibidea, bere anaia Juan eta Anto-
niorekin batera, Boinas Elosegui enpresa

EUSKO IRASKUNTZA OHIEN IRI

Goiko argazkian Polikarpo Elosegirekin dago Emeterio Arrese. Behekoan Pedro Mari Otaño agertzen da. Elosegirekin eta Otañorekin harreman estua eduki zuen Arresek.

famatuaren jabea zen hau, txikitatik Emeterio Arreseren lagun mina duarik gabe. 1948an Polikarpo hil zenean, olerkariak bere samina eta gomuta ederki asko adierazten jakin zuen bertso bitan —Laister igana izenburupean—. Beste horrenbeste esan daiteke Manuel Urreta olerkariarekin edo Eduardo Mokoroa musikariarekin izan zuen harremanaz.

Hain zuzen, azken honekin, adiskidetasunaz gain, lan harreman sendo bat gauzatu zuen. 1900ean Mokoroak *Sentierak* opera estreinatu zuen Iruñean eta opera horrek Arreseren letrak zeramatzan, oster, 1936an opera hau *Leidor* izenez berrantzeztu zen eta nahikoa famatu egin zen gainera. 1911. urtea benetan urte berezia behar zuen izan idazle

tolosarrarentzat, bere herriak omenaldi xume baina beroa eskaini omen zion eta hori gutxi balitz, urte berean Seguran egin ziren Euskal Jaietan *Zara* izeneko bere obrak bigarren saria jaso zuen —berrogeita hamar pezeta, dirutza garai haietan—; hain zuzen ere, *Zara* opera Mokoroaren musikarekin zegoen konposaturik. 1913an Tolosako udaletxeak *Nere Bidean* liburua argitaratu zion Arreseri, ordu arte idatzi zituen olerkien bilduma bat zen eta liburuaren azken zatiak *Zara* opera oso-osorik zekarren.

Gerora beste zenbait olerki-bilduma argitaratu zituen, euskaltzaleen artean benetan eza-gun egin zen eta laudorioak besterik ez zituen jaso, Ibinagabeitiaren hitzak dira horren erakusgarri: "Arrese k poesi-indar berbizikoa txertatu dio gure euskerari. Ortan gutxi izan dira gure artean ain lan ederra egin duenik. Aren eskuetan poesi-tresna egin-egina duzute gure izkera: apain, egoki ta neurrikoa; pin eta zailua". (*Euzko Gogoia*, 1952 7-8 zbk.).

Gainbehera

1948an, lauorgeri urte bete zituenean, Donostiatik Tolosara itzuli zen, zahartzaroaren azken urteak bere herrian egiteko. Bere bertso-sorta batek zioen bezala, gainbehera zetorkion eta "ankak elbarri, burua motel" zituen. Dena den, azken urte horietan ez zuen berezko nortasunik galdu; Juan Garmendia Larrañagak gizon sendoa zela dio eta traje nahiz kapelarekin ibiltzen omen zen, ezkertiarra baino gehiago errepublikazalea zen eta erlijiosoa izan arren, ez zuen eliza gehiegi maite. Bi hitzetan, Arrese bohemioa eta erromantikoa zela esan dezakegu.

1952an Otañori eginiko omenaldian parte hartu zuen eta urte berean bere azken liburua, *Olerki Berritze* argitaratu zioten. Emeterio Arrese 1954ko apirilaren 7an hil zen 85 urterekin Tolosan, bere jaioterrian; azken orduak berarekin igaro eta sakramentuak eman zizkion Salvatore Mitxelena frantziskotar olerkariak "illak bakarrik entzuten duten izkera maitagarrian" zendu zela esan zuen. ■

TXINDOR
ARRESE'TAR EMIETERI

Bere obra ezagunenak

- *Aiton baten eriotza*. Bakarrizketa (1898)
- *Sentierak*. Opera (1900). Gero *Leidor* izenez 1936an berrantzeztu zuten
- *Zara* (Tolosa, 1913an Mokoroaren musikarekin)
- *Nere bidean*. Olerki bilduma (1913)
- *Txindor*. Olerki bilduma (1928)
- *Olerki berritze*. Olerki bilduma (1952)

Lurra gaixo dago

Azken urteetan ingurumen arazoak gehitu dira nabarmen, eta ondorioak lazgarriak dira bai gure osasunerako eta baita ekosistementzako ere. Euri azidoa, negutegi efektua eta ozono geruzaren zuloa dira arazo horien ondorioetako batzuk.

MENDEETAN NATURAK eskainitako baliabideak aprobetxatu ditu gizakiak bere onurarako. Baina aprobetxamendu hau neurritz kanpokoak izan da eta gure inguruneak aldaketa izugarria jasan duela konprobatu ahal izan dugu. Populazioaren gehitzeak, industriak eta teknologiaren garapenak natura aldaketa prozesu luze baten barruan sartu dute. Ingurumen arazoak ere testuinguru honetan kokatu ditugu. Izan ere ingurumena inguratzen gaituena da, bertan daude bizidunen garapenean eragina duten osagaiak eta naturaren parte direnak: ura, atmosfera... Horregatik bizitzaren eta ekosistemen garapenean eragina duten aldaketa horiek ingurumen arazo kontsideratuko ditugu.

Ingurumen arazoek nola ez ingurunearen nolabaiteko hondamena ekartzen dute. Hauetarikoz batzuk gure planetaren arazo orokor modura har ditzakegu, esaterako ozono geruzaren zuloa edo negutegi efektua. Alegia, arazo hauen eragina eskualde geografiko handietan nabarmendu daiteke. Beste arazoak lekuan lekukoak izango dira, eskualde txikietan eragina izango dutenak, industri-isurketak adibidez. Segidan, lurak dituen ingurumen arazo nagusiak aztertuko ditugu.

Baliabide naturalak agortzen ari zaizkigu

Baliabide naturalak gizakiak bere beharretarako erabiltzen dituenak dira. Hauetako asko ez dira berriztagarriak. Nagusiki erregai fosilak aipatu behar ditugu; harrikatza, petrolioa eta gas naturalaren kontsumoa izugarri handia da. Eskala geologikoa kontuan hartuz berriztagarriak izango lirateke, baina milaka milioi urte behar izaten da honelako gaiak sortzeko. Esan

MAIDER
ZAPIRAIN

beharrik ez dago hauen kontsumo abiadura izugarri altua dela. Meategiak ere aipatu behar ditugu, hamaika mineral erauzteko gaitasuna ematen baitute teknologia berriek.

Kutsadura arazo larri bihurtu da

Kutsadura arazo nagusia bihurtu dela dudarik ez dago; atmos-

feraren kutsadura, uren kutsadura, lurra berarena...

herrialde aurreratuei buruhauste handiak sortzen dizkie. Izan ere, populazioen ugaltze izugarria, industrializazioa eta gaur egungo gizarte ereduak ezin dira egokitu herrialdeetako agintariek bideratu nahi duten garapen iraunkor horretara. Horrela, hiri eta industriek sortutako hondakinek airea, ura eta lurra kutsatzen dituzte. Gainera gizakiek

sortutako produktuek degradagarriak ez diren osagaiak dituzte, alegia deskonposatzeko zailtasunak dituztenak eta asko toxikoak izan daitezke bizidunentzat, adibidez plastikoak: DDT, CFC... Merkatuan dauden produktu kimiko askok osasunean eta ekosistemetan izan ditzaketen eraginak ikusteke daude oraindik.

Kutsaduraren ondorioak: negutegi efektua, euri azidoa eta ozono geruzaren zuloa

Atmosfera gas ezberdinez osatutako geruza babeslea da (karbono dioxidoa, metanoa, ozonoa, ur-lurruna...) eta berez duen negutegi efektu horrek eguzki irradiazioak ez ditu gehiegizko neurrian pasatzen uzten eta, era berean, bizitza garatzeko adinako tenperatura mantentzen laguntzen du. Beraz negutegi efektua berez existitzen da eta ez da negatiboa. Baina azken urteetan badirudi gure planetaren tenperatura orokorra modu esanguratsuan igo dela. Zientzialarien arabera, hau negutegi efektua areagotu egin delako gertatzen da, eta azken hori gehiegizko karbono dioxidoaren igorpenaren ondorio izan daiteke.

Ozono geruzaren zuloari buruz ere askotan entzun dugu hitz egiten; zuloa erreala den edo ez ez gaude ziur, baina dakiguna da ozonoaren portzentajea neurri handian jaitsi dela Antarktiketan. Ozono gasa lurrarentzat babesle garrantzitsua da ez duelako zenbait izpi kaltegarri pasatzen uzten.

Badirudi CFC eta honelako konposatu kimikoek ozonoaren eragina dutela eta konposatu kimiko horiek aerosolak bezalako produktuetan aurkitu ditzakegu.

Euri azidoari buruz ere askotan entzun dugu hitz egiten eta zehazki zer den eta nola sortzen den azaltzen saiatuko gara. Industri garapen erregai fosilen etengabe-ko kontsumoa ekarri du eta

Populazioa gehitzeak, industriak eta teknologiararen garapenak sartu dute natura aldaketa prozesu luze baten.

JUAN CARLOS RUIZ/ARGAZKI PRESS

Bilbo

17	Lá Féile Pádraig (San Patrizio eguna) LIMERICK Doako Sarrera	20:00
18	ASIER SERRANO	22:00
19	Afrovasca elkartearen jaia GROUPE FOLKLORIQUE LOBONGI BASENGELE	22:00
20	Newroz (Kurdoen eguna) "YOL" FILMEA Yilmaz Güney zuzendaria	20:00
21	OLGETAN HAUR JAIA Eriz Magoa	17:30
23	VI. Bilboeszena 2004 GILKITXARO ANTZERKI TALDEA	20:00
24	VI. Bilboeszena 2004 HORTZMUGA ANTZERKI TALDEA	20:00
25	GABRIEL ARESTI EUSKALTEGIKO JAIA	21:00
26	ILEGALES	22:00
28	VI. Bilboeszena 2004 OLGETAN HAUR JAIA Txotxongilo Taldea "Itsasminex"	17:30
28	VI. Bilboeszena 2004 GAITZERDI ANTZERKI TALDEA	20:00

Ondarroa

20	Afrovasca elkartearen jaia GROUPE FOLKLORIQUE LOBONGI BASENGELE	22:30
21	OLGETAN HAUR JAIA Deja Bû Txotxongilo Taldea	17:00
26	ATON RHUMBA + AUDIENCE	22:30
27	GAITZERDI ANTZERKI TALDEA	20:00

Kafe AN IZO KIA

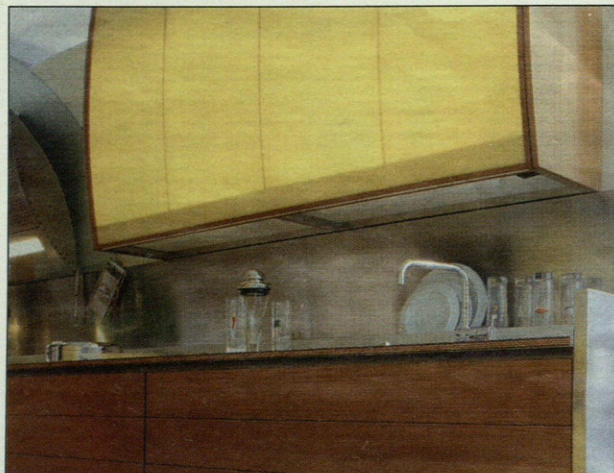
Martxo 15>31

**zenbat
gara**
elkartea

tel: 94 423 75 91
bulegoa@zenbatgara.org
www.zenbatgara.org

www.kafeantzokia.com

Sortutako zaborra sailkatzea da ingurumenaren alde egin dezakegun ekintzetako bat. Era berean, garrantzitsua da sortutako zaborrari beste erabilera bat ematen ikastea.

atmosfera gas bereziak igortzen ditu. Zentral termiko eta ibilgailuek sufre eta nitrogeno oxidak askatzen dituzte batez ere. Airean ur-lurrunarekin erreakzionatzen dute eta azidoak sortzen dira. Ondoren euriarekin batera jausten dira azido hauek, ingurunean kalteak eraginez. Gainera, euri azidoa lainoekin mugitzen denez, sortutako lekutik kilometro askotara eror daiteke. Ondorioak oso larriak izaten dira, lakuetan adibidez, bertako bizidunek ez dute azidotasun hori onartzen eta hil egiten dira. Beren gardentasuna mantendu arren, lakuek osagai hilgarri hori eduki dezakete. Eragin hau nabarmena da Eskandinaviako laku askotan, gainera euri hilgarri hau Erresuma Batuak bidalitakoa izan daiteke. Era berean, inguruko basoak kaltetuak suertatutzen dira, zuhaitzek hostoak galtzen dituzte eta hil egiten dira. Osasun arazoak ere sortzen ditu euri azidoak: arnasketan, sudur-eztarrietan...

Euskal Herrian ere euri azidoaren eragina nabarmen daiteke, nahiz eta ez izan beste herrialdeen adinakoa. Azidifikazio honen azterketak 1986. urtean hasi zituzten *Insignis* pinuen basoetan. Dirudienaz azidifikazioa Europa aldetik etorritako laino kutsatuek ekarri dute, nahiz eta eragina aldakorra den baso ezberdinetan.

Zer egin ingurumenaren alde

Askotan galdetzen diogu geure buruari guk, gizabanako soilok, zer egin dezakegun honelako arazo handi baten aurrean. Ondorengo aholku hauek lagungarri izango zaizkigu bide horretan. Eguneroko bizitzan ohitura aldaketa batzuk egin ez pauso handiak eman ditzakegu ingurumenaren alde. Hona batzuk:

- Bainu ohiturak aldatu. Bainera bete beharrean dutxa azkarrak egin daitezke. Txorrotako ura behar denean soilik ireki, adibidez, hortzak garbitzerakoan txorrotako ura ez da etengabe irekita eduki behar.

- Oinez ibiltzen edo bizikleta hartzen ingurumenari ez ezik geure osasunaren alde jotakutako dugu. Eta distantziak esanguratsuak direnean, garraio publikoa erabiltzea gomen datzen da.

- Soilik behar ditugun produktuak erosi gehiegikeriatan erori gabe, eta ahal bada pakete, poltsa edo bilgarri gutxiak, gehiegizko zaborrik ez sortzeko. Ahal dela eguneroko bizitzan sortzen dugun zaborra murriztea izango da helburu nagusia.

- Berrerabilpena ere garrantzitsua da, honela beste erabilera bat emango diogu sortutako zaborrari.

- Azken hitz garrantzitsua birziklapena da, sortutako zaborra sailkatzea garrantzitsua da, hala nola, latak, plastikoak, kartoiak...

- Energia berriztagarrien erabilera bultzatzen badugu ere mesede handia egingo diogu gure ingurumenari: zentral colikoak, eguzki-panelak... ■

Erraustegiak zaborrak kudeatzeko?

Gaur egun zaborraren kudeaketa arazo larria bihurtzen ari da gure inguruan, zabortegiak berehala betetzen dira eta berriak ireki behar dira, baina inork ez du zabortegirik nahi inguruan. Gipuzkoako kasua aipa dezakegu zentzu honetan. Bertako mankomunitateek erraustegiak eraikitzearen beharra azpimarratzen dute eta noski hauen kokapena zehaztea arazo larri bilakatu da. Erraustegi baten kokapena zehaztu dute, Txingudiko mankomunitatearentzako izango

omen da, Hondarribiak, Irunek eta Hendaiak berezko zabortegirik ez baitute. Gaintxurizketa aldean eraikitzeko asmoa dute eta 2007rako martxan jartzeko moduan egongo omen da. Gainontzeko mankomunitateentzat beste erraustegi bat eraiki nahi dute eta kokapen posible bezala Urnieta eman zutenean aurkako jarrera gogorra izan da. Urnieta Udaleko plenoak ezezko borobila eman zuen. Arnasa plataformak ekintza ugari egin ditu azpiegitura hauen aurka.

LAB sindikatuak hizkera sexista saihesteko protokoloa prestatu du

Izena duen orok dauka bere izana protokoloa kaleratu du LAB sindikatu abertzaleak, hizkera sexista saihesteko. Gaztelera du oinarri, eta duela lau urte sindikatu berak martxan jarri zuen

Aukera Berdintasun Planaren baitan dago. Hizkerak, izan ere, garrantzi handia du; bai komunikazio bide delako, bai pentsatzeko tresna delako ere. Lehen urratsa izan da gaztelera aztertzea eta emakumearen bazterketa eragiten duten arloak zuzentzea. Hurrengo pausoa euskararekin gauza bera egitea izango da, hizkera sexista hizkuntza orotan topa baitaiteke.

HIZKUNTZA GOGAMEN UGARI azaltzeko baliabidea da, eta aldi berean, bere baitan ideia ugari gordetzen dituen tresna. Adierazi ez ezik, pertsonak hizkuntzaren bidez pentsatzen dute. Horrexegatik, Itziar Lopategi LAB sindikatuko Emakume Arloko arduradunaren hitzetan “emakume eta gizonen arteko berdintasunerako oinarritzko urratsa da komunikazio arloa behar bezala aztertzea”. Hala, duela lau urte LAB sindikatuak martxan jarri zuen Aukera Berdintasun Planaren baitan kaleratu da hizkera sexista ez erabiltzeko protokoloa *Izena duen orok dauka bere izana* izenburupean. Lan hau egiteko oinarri hartu dituzte sindikatuak berak nahiz beste erakunde batzuek kaleratzen dituzten idazkiak, eta idazteko orduan gizon eta emakumeen bereizketa saihesteko hainbat jarraibide bildu dituzte.

Hurrena, euskarazkoa

Lan honek gaztelania aztertu du. Egile Sonia Gonzalezek onartu duenez, hizkuntza honetan topatzen baitira hizkera sexistaren adibiderik garbienak. Besteak beste, femeninoaren eta maskulinoaren arteko bereizketa. Hizkera sexistaren etsenpluak, ordea, hizkuntza orotan topatzen dira, baita euskararen ere. Nahiz eta lehen begiradan bederen, hizkuntza berdinzalea goa izan. Hori dela eta, kaleratu berri den txostena erabilgarri da euskaraz egiten diren zenbait akats konpontzeko, hainbat huts errepikatzen baitituzte euskal hiztunek

MAIDER EIZMENDI

Izena duen orok dauka bere izana protokoloaren azala.

ere. Hala ere, Lopategik esan duenez, sindikatuak badu asmoa euskararen erabilera sexista saihesteko protokoloa egiteko.

Txostenaren eremua

Txosten honek eremu mugatua du: LAB sindikatuak funtzionamendurako erabiltzen dituen barne arauak dira. Aitzitik, txostenak eredu izan nahi du eta sindikatuko esparrutik irteten. Lehendik ere badira instituzioek egindako antzeko lanak. Gonzale-

zek, ordea, eguneroko beharretara ez direla egokitzen adierazi du, “hitz zehatzak ez ezik, hizkera berdinzalea lortzeko beharrezkoa baita testuaren egitura ere zaintzea”.

Adibide eta gomendioak

Gomendio argi eta zehatzak bildu ditu lanak. Erraz eta une oro erabiltzeko modukoak. Gaztelaniako artikulua da, agian, hizkera sexistaren adibiderik nabarmenena. Baina beste hainbat forma hartzen ditu hizkera sexistak, gehienetan inkontzienteki erabiltzen direnak. Gonzalezen esanetan oso ohikoa da, esaterako, zenbait esapidetan gizonetako bakarrik aipatzea edota nabarmen azpimarratzea. Alegia, gizonetakoari izen-abizenak eta kargua ipintzea eta emakumezkoa izenez soilik izendatzea.

Hizkera berdintzailea erabiltzeko egiten diren saiakera ugari ere akastunak dira, txostenaren egileak aditzera eman zuenez. Tartean, azken aldian sarri erabili den marratxo (/). Hau estetikoki itsusia eta iluna izateaz gain, akats bera errepikatzen modua da, gizonetako lehenean pos-tuan eta emakumea marratxoaren beste aldean jartzeko ohitura baitago. Gonzalezek kasu hauetan ordena txandakatzea proposatzen du. Aipatutakoak adibide pare bat baino ez dira. Akatsak eta horiei emandako irtenbideak ugari eta konplexuagoak dira eta horietako asko batzen saiatu da LAB sindikatuak kaleratu duen txostena. ■

Oso ohikoa da gizonetakoari izen-abizenak eta kargua ipintzea eta emakumea izenez izendatzea

NAFARROAKO EUSKARAREN FONOTEKA

II. Mundu Gerrari buruzko kontuak (1), Nafarroako Areso (2) eta Goizuetako (3) historia eta aurreko belaunaldien bizipen eta esperientziak (4) aurkitu daitezke, besteak beste, Euskararen Fonotekako ahots bilduman.

Euskararen fonotekan nafarren ahotsa protagonista

Aurreko belaunaldien historiak osatzen du Nafarroako Euskararen Fonotekaren material bilduma. Nafarroako hainbat euskalkiren aztarnak gordetzeko asmoz sorturiko proiektuak herrietako zaharrenen ahotsak izan ditu baliabide eta horiekin batera beraien iraganeko bizimodu eta esperientziak.

HERRITAR XUMEENEN esperientziak biltzen dira Nafarroako euskalkien lekukoak bildu asmoz osatutako Nafarroako Euskararen Fonotekan. Nafarroako Gobernuaren eta Euskal Kultur Erakundearen ekimenez bultzatutako proiektu horretan, herrialde horretako hainbat ikertzaile pribatu eta hedabideek bildutako materiala eta hainbat proiektu linguistiko erabili dira informazio iturri gisa: Besteak beste, Patziku Perurena ikertzaileak eta Irulegi Irratiak azken urteetan egindako lanaren emaitza jasotzeko aukera izan dute.

Bi iturri horiek, ibilbide ezberdinak

ALOÑA IPINTZA jorratu dituzten arren, euskararen altxor preziatuak jasotzeko bide berdina erabili dituzte: herri bakoitzeko adineko herritarrak. Batzuk hizketarako abilezia azaldu izanagatik, besteak zer esan ugari zutelako iraganeko bizimodu eta esperientzien inguruan... guztiak Euskararen Fonotekako protagonista bihurtu dira.

Informazio iturri horietatik lortutako materiala pilatu ondoren, proiektuaren bultzatzaileak izan dira bildutako guztia sailkatzeaz arduratu direnak. Euskalki, herri, nahiz lanbi-

de arteko banaketa egin dute; guztia, Nafarroan entzun daitezkeen euskalkien lekukoa gorde asmoz. Euskalkiak aitzakia izanda ere, horien arrastoaz gain, herritarrek izandako bizipenak eta esperientziak aberasten dute Nafarroako Euskararen Fonoteka.

Etkez etxe egindako lana

Patziku Perurenak bere jaioteritik eta bizitokitik urrundu gabe egindako lana eskaini dio proiektuari. Leitza, Areso, Arano eta Goizuetako herritarrekin izandako elkarrizketak ditu hizpide lan horretan; Aranoko Jose Mari Legarretarekin, Aresoko Migel Barandiaranekin eta Goizuetan bere gurasoekin izandako elkarrizketek lagundu diote Perurenari. Leitza, ostera baserriz baserriko lana egin zuen.

Duela urte batzuk egindako lana da, baina ikerlariak oraindik gogoan ditu lankideak. Aranoko Legarreta

hiztun fina omen zen; herri bakoitze-ko etxeen errolda egin eta datuak biltzen laguntzen zion. Leitza, berriz, Azkue eta beste hainbat kantu biltzailek bertso-kantu tradizioaz hitz egite-rakoan herri hori aipatzen ez zutelako aukeratu zuen lanerako. Herrian industrializazioak izandako eragina ikusirik, baserritarren eta kaletarren artean hizkuntzak eduki zitzakeen ezberdintasunak sumaturik, baserrie-tara mugatu zuen bere lana.

Hala ere, bai Aranon, bai eta gai-nontzeko herrietan egindako lanek ere leku horietako historiaren ikuspegi partzial bat besterik ez dutela aipatzen azpimarratzen du Patzikuk: "Pertsona bakarrarekin egindako lanak dira, horren oroitzapenek baldintzatzen zuten bildu zitekeen informazioa. Beraz, ezin pentsa daiteke datu pilake-ta izugarria egin dudarik. Historiaren erradiografia bat besterik ez da". Jaso-tako informazioa egiaztatu nahian eli-zetako eta udaletxeetako artxibategie-tara jotzen zuen beti ikertzaileak.

Irratiko kontakizunak altxor bihurtuta

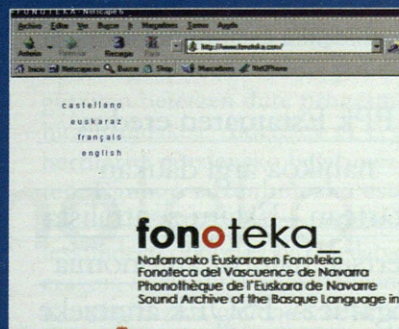
Bertako zein kanpoko esperientziak osatzen dute Irulegi Irratikoek proiekturako utzitako informazioa. II. Mundu Gerran edo Aljeriako Gudan izandako hizlariez gain, Euskal Herrian bertan umeak jaiotzen laguntzen zuten pertsonen esperientziak ere aieratu dituzte Gure Arbasoak saioan. Duela 20 urte abian jarri zen irratsaio honetan, hamaika kontu entzuteko aukera izan dute irratia- ren entzule finek. Hemendik aurrera, fonotekako bilduman aurkitu ahal izango dira. Euskal kulturari lotutako emankizunak eskatu zizkieten proiektuaren bultzatzaileek Irulegi Irratiko langileei, eta beraien ustez, "beraien gazte denboraz hitz egiten duten adinekoen bizipenak, duela 50 urteko gertaerak, garai hartako bizitza sozia- laren, ekonomikoaren eta kulturalaren inguruko gaiak" euskal kulturaren zati bat dira. ■

Euskararen fonotekan aztertutako euskalkiak

www.fonoteka.com

Euskararen Fonotekan orain arte bildutako materialari buruzko informazioa jasotzeko aukera eskaini nahi izan dute proiektuaren bultzatzaileek. Horretarako sei ataletan banatutako orrialdea antolatu dute Interneten www.fonoteka.com helbidean. Atal horietan aztertutako Nafarroako euskalkiei, azpieuskalkiei eta herriei buruzko aipamena egiten da; gainera, soinu-zuko adibideak ere entzuteko aukera izango da, nahiz eta une honetan artxi- bo horiek erabili ahal izateko Iruñeko Unibertsitateetarako eta Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusira joatea beharrez- koa izan. Euskalki Aurkibidea eta Herri Aurkibidea ataletan euskalki eta azpieuskalki, eta herrien zerrendak ikus daitezke. Bilaketak egiteko, berriz, Maparen Bitarteko Bilaketa eta Gaikako Bilaketa atalak erabili behar dira; kasuan kasuko beharren arabera euskalki eta herrien bilaketak mapan egin daitezke, eta gako-hitz eta gaien araberrako bilake- tak Gaikako Bilaketa atalean. Soinu artxi- boak Bildumak eta Euskalkien Des- kribapena ataletan egongo dira. Artxi- bo horietan hainbat ikertzaile pribaturen, erakunderen eta proiektuaren materiala aurkitzeaz gain, Nafarroako euskalkien deskribapena soinu bidez ezagutu ahal izango da.

Babeslea: Hernaniko Udala

Hernaniko Udala

Lehen, orain eta beti Euskararen alde

Estatu ereduaren araberako hauteskundeak

MIKEL ASURMENDI

ESPAINIAKO ESTATUKO Gorteetarako (Kongresua eta Senatua ganberak) bederatzigarren hauteskunde kanpaina burutzen ari da. Lehenbiziko bietan, 1977. eta 1979. urteetan, UCD alderdi zentrista nagusitu zen, Adolfo Suarez lehen gobernuburu izaki. 1982, 1986, 1989 eta 1993an PSOEek irabazi zuen, Felipe Gonzalez sozialista presidente izan zelarik. 1996an, berriz, PPK irabazi zituen hauteskundeak Jose Maria Aznarren eskutik. Aznarrek 2000. urtean garaipena berretsi zuen, eta azken legealdian bi ganberetako gehiengoaren osoz gobernatu du.

25 urte joan dira Espainiako Estatu diktadura-erregimen batetik zuzenbidezko estatua izatera iragan

PPk Estatuaren eredua

nahikoa argi daukan

bitartean –Estatu zentralista

hertsia, hainbat autonomia

mugatu ez –PSOEek argitzeke

dauka bere Estatu eredua

zenetik. Iragankortasunezko garai hari Trantsizioa deitu zaio. Alabaina, begi en bistan dago, demokrazia honek gabezia eta hutsune izugarriak ditu. Ez omen du Estatuaren lurralde eredu finko bat lortu izan orainokoa. Trantsizioa gaizki egin zela edota oraindik ere trantsizioa amaitu gabe dagoela esan dezakegu orduan. Hartara, hainbat politikok –Euskal Herria, Katalu-

nia eta Galiziako ordezkariak bereziki– 2004ko hauteskundeak bigarren trantsiziozko testuinguruan kokatu dituzte. Duela 25 urteko egoera eta egungoa ez dira berak, ordea. Lehenbiziko hauteskundeetan munta handia izan zuten bi aukera politiko desagertu dira: zentro-eskuina (UCD) eta komunistak (PC). Egun, PPren eta PSOEren partidismoa edo bipolarizazio politikoa nagusitu da. Estatuaren Gobernua alderdi bi hauen artean jokutzen da. IU ezkerreko alderdia, Estatuko hirugarrena, berez ez da gobernurako alternatibarik. Hauteskunde hauetako datu garrantzitsuenak PPK gehiengo osoa berrituko ote duen ezagutzea da. Ondoren, PPren gehiengo osoa edo sinplearen arabera argituko da lurralde historikoetako alderdi nazionalistek eta IUk berak gobernu berriaren osaketan joka dezaketen rola. PPren Mariano Raxoi edo PSOEren Rodriguez Zapatero izan daitezke presidente lehen aldikoz. Ez dirudi bigarren honek irabazteko aukera duenik. Edonola ere, batek zein besteak irabazi, gehiengo sinple batez beti ere, Gobernu berriaren osaketa negoziatu beharko dute oposizio alderdiekin.

Hauteskunde programak eta Itun Antiterrorista

Hauteskunde kanpainak alderdi politikoek aurkeztzen dituzten programetan oinarritzen dira. Gizarte gaiek munta handikoa izan beharko lukete berauetan. Egun, ordea, Espainian, PPren eta PSOEren kanpainaren ardatza alderdi bakoitzak Estatuko lurralde ereduaz duen ideietan oina-

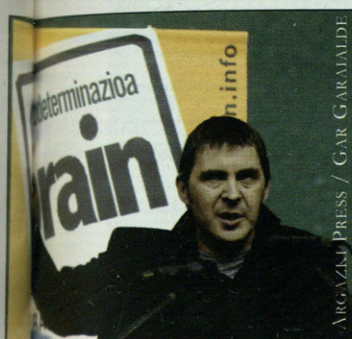
Espainiako Estatuaren hauteskunde orokorretarako kanpainaren azken egunetan gaude jada. Aurre-kanpaina Katalunian hasi zen, ETAren esku sartzea dela medio. Alderdien hauteskundeetarako programak edonolakoak direla ere, hauteskunde hauetan garrantzizkoena PPK gehiengo osoa atxikiko ote duen jakitea da. Printzipioz, PSOEek irabaztea ustekabekoa litzateke. Mariano Raxoik gehiengo sinplearekin irabaziko balu aro berri bat zabal liteke Estatuan.

rritzen da nagusiki. Programaren funtsa azaltzen baino, alderdiek arerio politikoa gutxien burutzen dute beren kanpaina. Testuinguruan, halaber, alderdi konstituzionalistak eta ez-konstituzionalisten arteko lehia medio, alderdi hauen programetan agertzen diren gizarte eredu berdinak oharkabea pasatzen dira.

Bestalde, PPK Estatuaren eredua nahiko argi daukan bitartean –Estatu zentralista hertsia, hainbat autonomia mugatu ez– PSOEek argitzeke dauka bere Estatu eredua. Estatuaren lurralde eredu, Katalunia eta EAEko alderdiek landuko duten Autonomia Estatutu proiektu berriek jasoko duten sostengueren arabera eraldatuko da. Eraldatze horretan ordea, bere-

ARGAZKI PRESS / LANDER F. DE ARRIOLABE

ARGAZKI PRESS / GAR GARMALDE

A.P. / LANDER F. DE ARRIOLABE

Ezker abertzale ilegalak "Orain Autodeterminazioa" izeneko boto-papera bozkatzera deitu du legez kanpo burutzen ari den kanpaina zail batean. Nafarroa Bai koalizioaren kasuan, berriz, koalizioa osatzen duten alderdiek iragan maiatzean guztira bildutako 54.000 bozka aise gainditzea da erronka nagusia.

bizikoa da PSOEren esku hartzea. PSOEren esku hartzea, berriz, PPren sinatutako Itun Antiterroristaren menpe dago. Alderdi politikoen diskurtsoak aldakorak izan ohi dira eta hauteskunde kanpainan are gehiago. PSOE Itun Antiterroristaren beste irakurketa egiten ari da kanpaina honetan, eta Ituna gainontzeko alderdi demokratikoengana zabaltzeko eskaintza ere egin du. Bien bitartean, ETak aurre-kanpaina markatu zuen. Programak edonolakoak izanda ere, hauen azpian edo ganean, Katalunia-ko eta EAEko Estatutu proiektu berrien zantzuak ageri dira kanpainan.

Katalunian hasitako aurre-kanpaina
ETak Kataluniarako aldarrikatutako su-etenak berotu zuen aurre-kanpaina. 25 urteren ondoren, horra egungo egoera hautematzeko ikuspuntu bat: trantsizio garaian eta hurrengo hamarkadan bereziki, ETaren esku hartzea hauteskunde kanpainetan eta gaur egungo ETarena ezberdinak direla.

Bien bitartean, eta kanpaina hasi baino lehen, Ibarretxe lehendakariak EAEko Estatutu proiektu berria ez zela hauteskundeak iragan arte eztabaidatuko adierazi zien gaineratiko alderdi politikoei. Alderdi konstituzio-

PSOE Itun Antiterroristaren
beste irakurketa egiten ari da
kanpaina honetan, eta
Ituna gainontzeko alderdi
demokratikoengana
zabaltzeko eskaintza
ere egin du

nalistek ez zuten begi onez ikusi erabakia. Bestalde, PPk Itun Antiterroristarekin duen konpromisoa ez errespetatzea aurpegiatu dio PSOEri. PSOE, bestalde, ez da kanpaina bera egiten ari Hego Euskal Herrian eta Katalunian. Kataluniako Gobernu

burua Pasqual Maragall da eta PSOE Kataluniarako Estatutu proiektu berriaren aiduru dago.

Hego Euskal Herria

Hego Euskal Herrian hainbat berezitasun dago hauteskundeotan: Bergarako Ekimenaren eragileak legez kanpo izatea, Nafarroa Bai koalizioaren aurkezpena, eta EAEn Aralar-Zutik koalizioa eta EA bakarka joatea. Ezker abertzale ilegalak "Orain Autodeterminazioa" izeneko boto-papera bozkatzera deitu du legez kanpo eta debekuz josia burutzen ari den kanpaina zail batean. Nafarroa Bai koalizioaren kasuan, berriz, koalizioa osatzen duten alderdiek iragan maiatzean guztira bildutako 54.000 bozka aise gainditzea da erronka nagusia. Bestelakoan, Hego Euskal Herrian, estatu mailan gertatzen den antzera, hauteskunde hauek PPren eta PSOEren bozemaileak mugiarazi ohi dituzte batez ere. Hainbat inkestak datu kontrajarriak argitaratu eman dira jada. EAEko inkestak hauetako batzuek PPren diputaturen baten galera iragarri dute PSOEren mesedetan. EAJk diputatu kopuru bera berretsiko omen du. Gipuzkoan EA (duen diputatua lurralde honi dagokio) eta Aralar-Zutik koalizioaren lehia bizia iragarri da. Honek, EAren etorkizunean eragin lezake, baita EAEko hiruko gobernuan ere.

Hedabideen menpeko kanpaina

Politologo batzuen iritziz, politikoei gutxi tan betetzen dute programetan hitzemandakoa. Alderdiek ez ei diete herritarrei gutxieneko begirunea izaten. Egungo zuzenbidezko estatua hedabide botereetsuen manupeko hauteskunde onorioa da. Hedabideek eragina itzela dute bozemaileengan. Komunikazioa gailendu beharrean, inkomunikazioa garaitu da gizartean. Hego Euskal Herriaren kasuan ere, batetik, demokrazia eredu honen onurak ziurtatzeko, eta bestetik, euskal auzia tartekoa dela eta, bozemaileen parte hartzea handiagoko izaten da egungo Estatuaren lurralde eredu bermatzen duten alderdien mesedetan. Sistema honek hiritar gehien parte hartze handia bermatua du hauteskundeotan. Ala ez? Martxoaren 14ko benetako inkestak deuseztatuko ote ditu ikusmolde hauek? ■

Bero-beroan

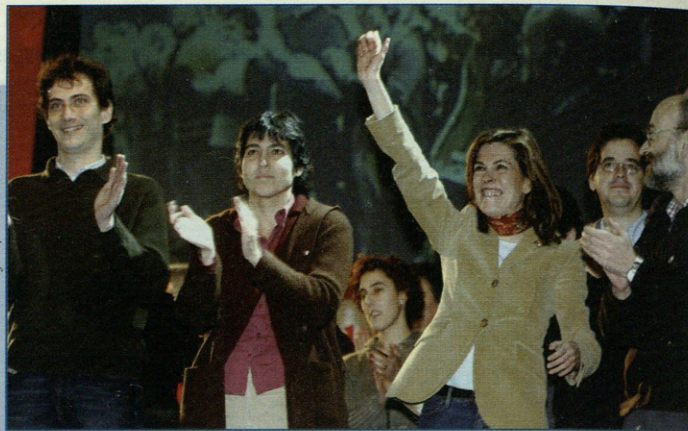
Espainia eta torturaren gaia Nazio Batuen Erakunde

Datorren martxoaren 15ean, Theo Van Boven Nazio Batuen Erakundearen torturari buruzko kontalari bereziak, Espainian duela hilabete gutxi egin zuen bisitaren berri emango du NBERen Giza Eskubideen Batzordean. Egindako txostenean, atxilotuekiko inkomunikazio garaia "tratu krudel eta ankertzat" jotzen du. Begiak estaltzea edo kaputxa jartzea debekatu beharko litzatekeela dio, eta honek torturatu ahal izateko egoera sortzen duela azpimarratzen du. Atxilotuek lehen unetik abokatua edota medikua hautatzeko eskubidea dutela ere zehazten du. Euskal presoan sakabanaketa ere aipatzen du txostenean eta honek preso eta senideen bizitza zailtzen duela. ETaren jardueraz ere mintzo da Van Boven eta bere jardura salatzeaz gain, espainiar asko izuturik bizi dela adierazten du. Txostenaren filtrazioa Efe agenciak aurreratu du. Tortura salaketak, bestalde, ez dira eten eta Cuencako polizi operazioaren ondorioz atxilotutako Gorka Vidal, Irkus Badillo eta Beñat Berraondok Guardia Zibilararen eskutik jasandako torturak salatu dituzte.

2003an Ertzaintzan %10eko lan hutsegitea izan zen

2003. urtean Ertzaintzan %10 inguruko lan hutsegitea izan zen *El País* egunkariaren arabera. Egunkari madrildarrak Barne Sailak oraindik ezagutzera eman bako txosten bateko datuak erabili dituela dio. Lan hutsegite txikiena urtarrilean izan zen, %9,2koa, eta handiena maiatzean, %20,5ekoa.

RAUL BOGAJO / ARGAKZI PRESS

Igandearen zain, azken txanpan

Hauteskunde egunerako azken txanpan, kanpainak abiada hartu duela esan liteke, nahiz eta honek ez duen zerikusirik Gasteiz eta Iruñeko legebiltzarrak edota udal hauteskundeetan izan ohi den zalapartarekin. Ezaguna da Espainiako hauteskunde orokorrek ez dutela halako sukarririk eragiten euskal gizartean, baina bestetik, oraingoan ere badira nahiko berezitasun termometroak gisako beste hauteskunde batzuetan baino gorago egin dezan. Igandeko emaitzen zain, inkestak daude indarrean: PPK gero eta zailagoa bide du gehiengo osoa; PSOEk gora nabarmen, baina seguruenik lau urtera begira geratuko da; EAJk bereari eutsi; Nafarroa Baik bere eserlekua ere lortuko bide du; EA larri berearekin; Aralar-Zutik bat amesten; eta Ezker Batua orain arte bezala. Bergarako proposamenaren ingurukoek ere eserleku gabe, bistan da, baina guztiek kontatutako dituzte modu berezian legez balio gabeen artean kontatuko diren botoak.

Zer da...

Sasienpresa finantzarioa

ENTITATE FANTASMA bat da, inbertitzeko zerbitzuak eskaintzen dituen eta dirua kaptatzen duena, baina horretarako baimenik gabea; hau da, Baloreen Merkaturako Batzorde Nazionalen (CNMV) nahiz Espainiako Bankuan inskribatu gabea. Gehiengutan, inbertitzeko aholkulari moduan aurkeztu ohi dira. Negozio handi eta ikusgarriak eskaintzen dituzte, errentagarritasun altuen promesekin, baina ez dira sekula gauzatzen. Gehienbat eskaintzen dituzten operazioak dibisen atzerriko merkatukoak, deribatuetakoak, lehengaietakoak, eta abar izaten dira. Inbertitzaileari, ordainetan, diru kopuru handiak eskatzen dizkiote, atzerriko sozietateetan ezartzeko: paradisu fiskal esan ohi zaienak, izen

arraro eta ezezagunekoak. Eta, gainera, komisiio handiak eskatzen dituzte. Era horretako pertsona edo entitate fantasmek baliatzen duten taktika presioa da, telefonozko kontaktuaren bitartez. Komertzialen bidez funtzionatzen dute, edozein enpresa baimenduk bezala. Inbertitzailea operazioan fidatzen den bitartean eta bere dirua erreklamatzeko ez duen bitartean, ez da inolako arazorik izango. Galerak gertatzen direnean eta inbertitzaileak azalpenen bat eskatzen duenean edo inbertimendutik erretiratu nahi duenean etortzen dira problemak. Komertzial horiek, operazioak egiterakoan hain atseginak eta adeitsuak zirenak, desagertu egiten dira, eta sozietatea izenez eta helbidez aldatuko dute. Eta inbertitzaileen dirua inolako arrastorik utzi gabe desagertuko da.

Daniel Udaltz

Erriberrin euskara bizi zela baieztatu du XVI. mendeko eskuizkribu batek

ANJEL JIMENEZ BIURRUN IKERTZAILEAK aurkitu du 1574. urteko eskuizkribua. Pedro Ezpeleta jaunaren zerbitzariak, Beltran Garrizek, Erriberriko plazan bandoa irakurri zuen euskaraz. Bere nagusiaren ukuiluan behorak zituenak haien bila joateko zioen bandoak. Zerbitzaria ez zen pregoilari ofiziala eta plazan irakurri zuena pergaminoan jaso zuen notarioak, gero kontuak eskatzeko. Kontua da dokumentu horrek erakusten duela XVI. mendearen erdialdean erriberriarrek euskara erabiltzen zutela eguneroko jardunean eta ez, orain arte uste izan den bezala, talde txikietan eta espazio pribatuetan soilik.

Hezkuntza sailburua eta “Eskolak euskaldundu behar du” ekimena

MARTXOAREN 3AN elkartu ziren EHE, IA, LAB, Sortzen Ikasbatuaz, AEK eta Euskal Herriak Bere Eskola taldeetako ordezkariak EAEko Hezkuntza sailburu (Anjeles Iztueta) eta sailburuordearekin (Abel Ariznabarreta). Hezkuntza sistemak euskaraz dakiten haurrak izateko neurriak hartzeko eskatu zuen taldeak. Oraingo hezkuntza eredia gaingitu behar dela gaineratu zuten. Iztuetak sistema bera indartzeko asmoa agertu zuen.

Eskolak euskaldundu behar du ekimeneko taldekoak bildu ziren Hezkuntza sailburu Iztuetarekin eta sailburuordearekin (Ariznabarreta).

JUANAN RUIZ / ARGAZKI PRESS

Euskaraz mintzatzeko txartela

ELGOIBARKO UDALEKO EUSKARA SAILAK Izarra kultur elkartearen eta herriko euskaltegien laguntzaz euskara ikasle txartela ekimena jarri du abian ekainera arte. Euskara ikasita gero erabiltzea lan nekeza izaten dela jakinda, herriko 70 dendarik hartu du konpromisoa zeregin horretan euskaldunberriei laguntzeko. Hogei ikaslek jada txartela erabiliko dute dendetan eta puntuak lortzen joango dira dendariekin euskaraz izandako elkarrizketen konplexutasunaren arabera.

Norbanakoaren konpromisoak

29 KONPROMISOKO ZERRENDAK aurkeztu du Kontseiluak herri-tarrei zuzendua. Euskaldunentzat zein erdaldunentzat prestatu du zerrenda eta herritar anonimoarentzat pizgarri izango delakoan ospe edo prestigioa jendearengana joko dute konpromiso eske. Hona konpromiso zerrendako lehenengoak: “Euskara ikasiko dut”, “Euskara maila hobetuko dut”, “Euskara erabiliko dut”, “Lehen hitza euskaraz egingo dut edozein erakunde, elkarte edo enpresetan”.

BAHEA *Deia egunkarian egindako elkarrizketan Txaro Arteaga Emakundeko zuzendariak euskal gizartea ere gizarte matxista dela dio. “inguruan ditugun gainerakoak bezala”. Kazetariak Irun eta Hondarribiko alardeak aipatzen ditu adibide gisa. Arteagak baietsi egiten du: “Gizarteetan gutxinaka aurreratzen da eta, esate batera, bazterketa arrazari dagokionez identifikatzen dugu. Gizon beltz bati Alardean ateratzea debekatu-ko balioke, hori arrazakeria gisa ikusiko genuke. Emakumeekin berdin gertatzen da, emakume izatea da desfilatzen ez uzteko arrazoi bakarra, baina hori oraindik ez da sexismo gisa identifika-tzen. Oraindik ez da nahiko aurreratu halako jokaera bat bazterketa gisa iden-tifikatzeko, gutxiengo kultura demo-kratikoa duen edonorentzat hala dela argi dagoenean. Giza Eskubideen Aldarrikapenak dio ezin dela bazterke-tarik egin sexu, erligio edota arrazaren arabera, baina sexuarena oraindik ez dugu identifikatzen. Oraindik ere oso kultura demokratiko txikia dugu”. Arteagaren esanetan, Berdintasunaren Legea onartzea da bere jardun institu-zionalaren erronkarik handiena eta uda aurretik hori lortzea espero du.*

Elkarrik elkarrizketaren aldeko 100.000 sinadura lortu ditu Hegoaldean

Aspaldi ari da Elkarri elkarrizketaren aldeko sinadurak biltzen eta joan den asteburuan 100.000 sinadurara iristeko falta zitzaizkion 30.000 lortu zituen Hego Euskal Herriko 130 herrietan jarritako 550 mahaietan. Langintzan horretan 2.000 Elkarrizale aritu ziren, gizarte mugimenduak adierazi duenez. Sinadura hauekin, hauteskunde ondoan Elkarri alderdi guztiez osatua egongo den elkarrizketa mahaia osatzea eskatuko die Eusko Legebiltzarrari eta Nafarroako Foru Legebiltzarrari, herri ekimena erabiliz egingo den lege proposamenaren bidez.

Frantziako Tour ezberdin hau atomikoa izanen da

Sortir du Nucleaire sareak Europako beste hainbat talderekin antolatuta, energia atomikoaren kontrako Frantziako I. Itzulia eginen da apiril eta maiatzetan. Energia atomikoari buruzko informazio eskubidea eta EPR (Ur Presiodun Erreaktoreak) zentral berriak ez eraikitzea aldarrikatuko dute.

GOLFECH edo Blayais izenak arrotz zaizkigu euskaldun arruntoi, baina ez lukete hala izan behar: Akitanian guregandik oso kilometro gutxitara dauden zentral nuklear handiak dira. Bata Bordele ondoan eta bestea Agenetik oso urruti ez, antzina Waskonia izandako eta gaur Gaskoinia diren lurretan daude. Historiari begiratuta hurbileko lehengusuen eremuetan daude kokatuta, eta gaur egunera etorrita, horietako istripu batek erdiz-erdi joko gintuzke euskaldunok.

Tour de France pour Sortir du nucléaire ibilaldia ez da Euskal Herritik pasako, baina aipatu bi zentral horietatik bai, eta sasoi onean den euskotar antinuklearrak bere aldarrikapenak azaldu eta Frantziak mugimendu antinuklear indartsuaren militanteak gertutik ezagutzeko aitzakia izanen du. Maiatzaren 8 eta 9an Golfech eta Agen aldean ibiliko da itzuliko karabana eta ondoko bi egunetan Bordele eta Blayais- en eginen dute egonaldia.

Lau urtetan antolatu du Sortir du Nucleaire koordinakunde frantsesak mobilizazio berezien astea apiril bukarran. Apirilaren 26 batean lehertu zen Txernobilgo zentral nuklearraren erreaktorea, munduan gaur arte ezagutu den kutsadura atomikorik gogorrena hedatuz. Gu baino sentsibleago dira europar gehienak Txernobil gertatu zenarekin eta oraindik eragiten dituen

ondorioekin. Hegoaldeko euskaldunok, aldiz, *"Africa empieza en los Pirineos"* egia dela eta horrek babesten gaituela sinesten dugu, antza.

Aurten, aldiz, antolatzaileek Frantziako Tour bihurtu dute beren astea, azken aldan nuklearraren inguruan Parisko gobernuak atzerapauso nabarmenak eman dituelako.

Estatuen gogortu nahi izatea ez da nonbait Aznarren eta Espainiako PPkoen monopolioa, eta 2003ko uztaillean lege berri zorrotz bat ateratu zuen Raffarinen gobernuak: egun horrez geroztik zentral nuklearrei buruzko informazioa *"Secret de Defense"* delakotan sartzen da, eta ezin da holakorik argitaratu. Legearen ondorioak berehala ikusi dira: Sortir du Nucleaire mugimenduaren aldzikariak plazaratutako albisteak Internetetik kentzera behartu nahi izan du gobernuak, sekretupean edukitzekoak direlakoan. Hori gutxi bailitzan, 2003ko irailean gobernuak erabaki zuen edozein katastrofe nuklear gertatzen, operazio guztien burua Defentsako idazkari nagusia izango zela. Horra gaia alde batetik eta bestetik zerbitzu sekretuen eta militarren eskupean ipinia.

Nuklearraren inguruan hainbeste gauza ote dago ezkutuan eduki beharrekoa? Bai, dirudienez. Herritarrek ezagutzen ez duten hainbat arriskuren berri hedatzen baitute militante ekologiek.

Irregularitasunen zerrenda egunez egun doa luzatzen. Adibidez, iazko uda beroan zentralak ura erreketara legezkota dena baino askoz beroago jaurti zuten. Blayaiskoak baimenik gabe hartzen du Garonako ura gero berriro ibairatzeko. Lurrikaren arriskuei atxikitzeko prestatu gabe daude zentral frantsesak. Kontrolak gabekoa dira hondakin nuklearraren garraioak Frantzian barrena. Eta hori gutxiegi balitz, gobernuak iragarri du belaunaldi berriko zentral aurreratu bezala aurkeztu dituen ERP zentralak jarriko dituela. Antinuklearraren iritzian benetako eztabaida gabe erabaki da hori.

"Lurraren beroketa ala nuklearra: hauta ezazu"

Aukera zorrotz hori erantzun beharra jarri dute mahaian zentral nuklearraren aldeko indarrek. Lurraren beroketaren ondorioak gero eta nabarmenagoak direnean, erregai fosilen erabilera (ikatzarena batik bat) gutxitzeko modu bakarra zentral atomikoa direla argudiatzen dute.

"Nuklearra versus termikoa" dilema hori gezurrezkoa dela diote Sortir du Nucleaire sarekoek. Joan den uda beroan ikusi zenez, nuklearrak sarritan zentral termiko kutsagarrien lana area-

Nuklearrez gainezka dago Frantzia, mapan ikusten denez. Tour ezberdin honetarako logoaren ondoan, joan den urtarilaren 17an Parisen egindako manifestazioan hartutako irudiak ageri dira.

gotzea behar dute. Bestetik, dilema hori eraiki nahi dutenek "ahaztu" egin dute zenbait datu: herrialde aberatsetako kontsumoa aurrezte, energia berriztagarriak erabiltzea, kutsadura txikiagoko zentral termikoak... Ordainetan, antinuklearrek horrela ikusten dute hautua: alde batetik "nuklearra + termikoa" eta bestetik "aurrezte + berriztagarriak + termikoak".

Hori guztia dago eztabaidagai, justu Parisko gobernuak gaia "Defentsako Sekretupean" ipini nahi duenean. Badu horretarako motibo handirik: EPR zentral berriak eraikitzen hasi nahi dute eta horien inguruan egindako inbertsioak arriskuan ikusten dituzte agintari frantsesek.

Frantziako lobby nuklearrak apustu

gogorra egin du EPR horien alde, eta aldiz, Alemaniako gobernuak alderantziz jokatu du.

2003ko azaroan prentsa agiri ofizial batean hau esan zuen Alemaniako Ingurumen Sailak: "Industria nuklear europarrak EPR delakoa saldu nahi digu (alferrik) 'etorkizuneko teknologia' bailitzan, benetan energia sortzeko bide inefikaza dena, arrisku handikoa eta historian atzera geratua". Ohar horretan EPRren propaganda hankaz gora ipini du: energia nuklearra Europa mailan zaharkitutako modeloa da, EPR ohiko errektore bat da bere arazo ezagun guztiak dituen (arriskuak, hondakinak, armagintzarako erabili ahal izatea, efikazia txikia...) eta gainera Europako merkatu liberaliza-

tuan ez da ikusten nola izan daitekeen kompetitibo.

Raffarinen informazioa zentsuratu nahia eta EPR zahar-berriei stop esatea, horiek izanen dira Frantziako Tour berri honen helburu nagusiak. Frantziar jokatzeko dena benetan garrantzizkoa delakoa, Greenpeace eta beste hainbat mugimenduk ere Europa mailako deialdia egin dute Tour honetan parte hartzeko.

Apirilaren 24an Altsaziako Fessenheim herritik abiatuko dira, hor baitago Frantziako errektore nuklearra. Ondoko egun eta asteetan, Lorrena, Borgoina, Rhone ibarra, Akitania, Bretainia eta Normandian barrena ibiliko da karabana, maiatzaren 23an Rouen-en bukatzeko: hor eraiki nahi dute lehenengo EPR zentrala. Bidean, antinuklearrek borrokatzen dituzten zentral eta lantoki nuklearren ondotik pasako da karabana, baina baita energia berriztagarrien aitzindari eta eredu diren esperientzia eta enpresen ondotik ere.

Karabana koloretsua izanen da: informazioa banatzen duen busa, energia aurrezten duten autoak, bioerregaiz mugitzen diren berebilak, karabanan doazenentzako kantina (Federatie kookkollektief Rampenplan taldearena), kamioi-eszenatokia ("Bussen theaterstraat")... Eta etapaburu bakoitzean izanen dira kanpoko eta bertako militante eta artistek eskainitako espektakuluak.

Espainiatik atera ezin diren ehunka euskaldun auziperatu horietatik bat ez bazara, zorionekoa zu. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticas**en gure produktu eta zerbitzu bekoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Herrioni, 4 - DONOSTIA

Bedeinkatuak zuek!

B

edeinkatuak zuek, Espainiako eliza katolikoaren gotzainok, datozen hauteskunde orokorre bégira otsailaren 18an argitaratutako oharrean —nire ustez— PP-ri botoa ez emateko gomen-datu duzuelako!

Bedeinkatuak zuek, botoa ematea hain garrantzitsua, onuragarria, beharrezkoa... dela diozuenean, etxe-barrutik hasteko asmo sendoa igartzen zaizuelako, eliztarrei botoa eta eliz gaiez erabakitze gaitasun osoa emanez.

Bedeinkatuak zuek, bozkatzeko eskubide eta eginbehar bat dela diozuenean, ondorioztatzen delako bihotzondoa saminduta duzuela gizartearen zati bati eskubide hori ukatu izanaz; *ergo* ez dagoela bidegabekeria hori bultzatu dutenei botoa ematerik.

Bedeinkatuak zuek, bizitzeko eskubidea babesten dutenen aldeko botoa eskatzean, gogoan dituzuelako, adibidez, ogi-apurren eske Europako ateetan itozten direnekiko bihotz-begirik ez duten agintariak, Irakeko sarraskiaren egile eta babesleak, pertsonak suntsitzeko espetxe-sistema asmatu dutenak...

Bedeinkatuak zuek, "betiko" familia —eta, batez ere, familia ugaria— babesten dutenak gores-tean, etxetik hasteko asmoa duzuela iradokitzeagatik. Alegia, familiak sortzeko eskubidea onartuko duzuela zeuen artean, nahitaezko zelibatua inori ezarri gabe. Mila sermoi baino hobe baita norberak bidea erakustea!

Bedeinkatuak zuek, benetako ezkontzaren alde mintzatzean, ez dituzuelako gay eta lesbianak baztertzen. Nola gaitzetsiko dituzue, adibidez, "ama birjina" moderno horiek, gizonik "ezagutu" gabe haurdun gertatzen diren emakume guztiz garbiak, bakarra aski ez eta bi amaren bihotzez haurra maitatzeko prest daudenak, aita "putatibo" edo ustezkorik ere gabe etxean?

Bedeinkatuak zuek, "nazioarteko zuzenbidearen errespetua" eskatzean,

ALBERTO ELOSEGI

dudarik gabe Azoreetako hiru satanak —gizajale gezurtiak— dituzuelako buruan. Eta bedeinkatuak zuek, Irakeko gerraren aurka Kristorenak esan ondoren, 2003ko maiatzetan zuen Erromako gotzaina Madrilera bisitan joan eta gobernuburu gerrazalea eskumikatu zuelako, eta aurren bertan urtarilaren 23an familia osoarekin argazkia egitera Vatikanora joatean "pikuta" bidali zuelako... damu-izpirik gabe harro baitago triskantzaz!

Bedeinkatuak zuek, "kulturen eta herrien arteko, batez ere Espainiako herrien arteko, elkar ulertzea eta solidaritatea" aldarrikatzean, gogor gaitzesten dituzuelako bazterrak sutzen, txakurrak

xaxatzen, pozoia banatzen dabilzan politikari popularrak, irrati-kateren bat (ezagutzen COPE?), maite zaituzten egunkariren bat...

Bedeinkatuak zuek, "terrorismoaren erabateko gaitzespena" eskatzean, Lege Antiterroristaren babespean inkomunikazioaren tunel ilunean gertatzen ez diren frogatu ezinezko zera horietaz ari zaretelako, ezta?, ozen gaitzetsiz Inkisizio gogoangarriaren metodoak egungo politikagintzan.

Bedeinkatuak zuek, Carod-Rovira gurutziltzatua ikustean, "terrorismoari arnasa ematea" eta antzekoak aipatu gabe, berari laguntzera joan zaretelako, gogoan hartuta tamaina bereko bekatua egin zuela Uriarte jaunak.

Bedeinkatuak zuek, martxoaren 8a dela eta, emakumearen duintasunaz, genero-indarke-riaz eta abar literatura egin orde, erabaki duzuelako eliza katolikoan emakumea gizonaren pare-parean jartzea egoera gut-tietan, Jainkoa emakume dela aldarrikatuz!

Hala bedi, amen,
que así sea edo...
ainsi soit-il! ■

Bedeinkatuak zuek,

"kulturen eta herrien arteko,

batez ere Espainiako herrien arteko,

elkar ulertzea eta solidaritatea"

aldarrikatzean,

gogor gaitzesten dituzuelako

bazterrak sutzen, txakurrak xaxatzen,

pozoia banatzen dabilzan

politikari popularrak,

irrati-kateren bat

(ezagutzen COPE?),

maite zaituzten

egunkariren bat...

Haur guziak eskolatzen ahal ditu eskolak?

Soyez
PARTENAIRE
d'une école qui
veut intégrer
la différence

**Ezberdintasuna
integratu nahi duen
eskola baten alde**

***PARTAIDE
bilaka***

goizeko
7etatik
oren 1
arte

IRRAT'6

**6 oren ezberdintasunaren
"6 heures pour
la différence" alde**

martxoa
samedi
13
larunbata
mars

**Integrazio
Batzordea**
16, Larregi
Etorbidea
64500 Donibane
Lohizun

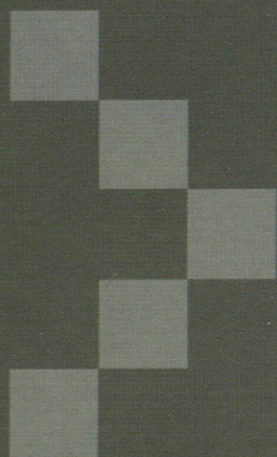

ANTOLATZAILEAK

EUSKAL IRRATIAK	91.8
i	106.6
hiruetan hobe!	95.5

LAGUNTZAILEA

 ARGIA

az

animatu,
zure botoarekin diputatua
lortuko dugu madrilen

Zure botoa / Vota

aralar

zutik

euskal herria ezkerretik